SAYI: 36 FİYATI: 1.000.000 TL ISSN 1301-6784
NİSAN - HAZİRAN 2000

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

კულტურული კრებული

TÜRKİYE'DE İLK DEFA ABONET

Aradığınız,

Bulamadığınız,

Okuduğunuz,

Ne kadar dergi varsa

Elinize

Teslim.

çveneburi
Kültürel Dergi

ISSN 1301-6784
Nisan-Haziran 2000 Sayı: 36
(Üç Ayda Bir Yayınlanır)

TOTAL MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ adına
Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Osman Nuri MERCAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Özlem AKALTUN, Hayati ASİLYAZICI, Ali ALTUN, Mevlüt ARTVİNLİ, M. BİSONİDZE, Giorgi CANCĞAVA, Nadire ÇELİK, Selçuk ÇOLAKOĞLU, Nana KAÇARAVA, Davut KAPTAN, Şahver KARASÜLEYMANOĞLU, Natela KUDİDZE, Ahmet KÜLEKÇİ, Osman Nuri MERCAN, Laurent MIGNON, Hasan MİDİLLİOĞLU, Ahmet Ş. MOLLAMEHMETOĞLU, Guram ODİŞARİA, İherya ÖZKAN, Celal ŞAHİN,

Yazışma Adresi
Halaskârgazi Caddesi Rışvanoğlu Apt.
No: 59 Kat: 6 D. 5 Harbiye-İstanbul
Tel: (0212) 231 79 28 - 2335682
Faks. (0212) 246 02 27

Fiyatı
1.000.000.-TL (KDV Dahil)

Abone
ABONET
Tel: (0 212) 222 83 32 - 222 7206
Faks: (0 212) 222 27 10

Dizgi-Ofset Hazırlık
Paxajans Yayıncılık Rek. Ltd. Şti
Tel: (0216) 330 83 16 - 330 83 99

Baskı
Berdan Matbaası

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orijinaliyle birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

GÖRÜŞ - DÜŞÜNCE

Türkiye-Gürcüstan Dostluğu.....2
Mevlüt ARTVİNLİ
Gürcüstan-Acara Bağlamında Kafkaslar.....3
Ahmet Şefik MOLLAMEHMETOĞLU
Türkiye'nin Gürcüstan Politikası.....5
Selçuk ÇOLAKOĞLU

SÖYLEŞİ

Abhazya Sorunu Barışçı Yollardan Çözülecektir.....9
Osman Nuri MERCAN

TARİH

Gürcüstan'da Osmanlı Paraları.....11
Giorgi CANCĞAVA

YAŞAM - KÜLTÜR

Karadeniz Horona Durdu.....13
Ahmet KÜLEKÇİ

EDEBİYAT-SANAT

Gürcü Şiirinde Seçkinler Üzerine.....14
Murman LEBANİDZE
Abhazya Öyküleri: Dari-Duri.....19
Guram ODİŞARİA
Kaf Dağının Ardından Birkaç Çocukluk Hatırası.....20
Laurent MIGNON
Şiir: Yakarış.....24
Akaki TZERETELİ
Öykü: Mezarlık.....25
Nodar DUMBADZE
Maria Callas'la Temas.....28
Nino BASİLİA

ETNOĞRAFYA - FOLKLOR

Mavi Sofralar.....30
Natela KUDİDZE
Maçaheli'de Evlilik.....31
Celal ŞAHİN
İmerhevi Gürcülerinde Düğün.....32
Özlem AKALTUN
Murgul'da Doğum ve Ad Koyma Gelenekleri.....34
Şahver KARASÜLEYMANOĞLU
Bir Gürcü Köyü: Balcıdede.....36
Nadire ÇELİK
Bir Gürcü Köyü: Ortayazı.....38
M. BİSONİDZE
Türkiye'deki Gürcü Köyleri - 13.....39
İherya ÖZKAN

GÜRCÜCE

Lazca-Megrelce-Gürcüce-Türkçe Sözlük.....40
Çhikvta Kortzili - 9.....40
HABERLER - BASINDAN.....41

Gürcüstan-Acara Bağlamında Kafkaslar

*Ahmet Şefik MOLLAMEHMETOĞLU**

Sovyetler Birliği'nin tarih sahnesinden çekilmesinin ardından, başta ABD olmak üzere dünyadaki egemen güçlerin-küresel emperyalizmin en önemli etki alanlarından biri haline geldi Kafkaslar. Vizyona girmesi epey zaman alan Yeni Dünya Düzeni'nde Kafkaslar'ın özel bir konumu vardı. Çünkü Kafkaslar, dünya enerji kaynakları bakımından Ortadoğu'yla birlikte en önemli, en stratejik bölgelerden birini oluşturuyordu.

Kafkaslar, dünyanın en karmaşık etnik, dinsel ve kültürel yapılarından birine sahipti. Bu açıdan bir satranç oyunu için belki de dünyadaki en uygun alanlardan biri sayılabilirdi.

Sovyetler'deki reel sosyalizmin yıkılmasına yol açan gelişmeler, bu birliğin asli unsuru olana Rusya'nın stratejik çıkarlarının da büyük oranda elden çıkması sonucunu doğurmuştu. Kafkaslar'da Gürcüstan ve Azerbaycan'ın bağımsızlıklarını ilan etmelerinin ardından kanlı iktidar savaşımları yaşandı. Ancak sonuçta Rusya bu ülkeler üzerindeki etkisini büyük ölçüde yitirdi. Kala kala elinde, jeostratejik açıdan büyük bir çevrilmişlik yaşayan Ermenistan kaldı. Ermenistan'ın bu durumundan yararlanan Rusya bu ülkeye yerleşti.

Çatışmalar, komplolar, suikastler, bombalama eylemleri birbirini kovalıyor. Kafkas halkları, Sovyetler döneminde çözülmek yerine bastırılan hatta daha karmaşık hale getirilen sorunlarını barışçı yöntemlerle çözmeye bırakılmıyor. Kafkaslar'da güç mücadelesine girişen emperyalist yabancı eller aracılığıyla birbirine boğazlatılma, çatıştırılma durumuna getiriliyor, yıkıcı ve kanlı bir kardeş kavgasına sürüklendiriliyor..

Acara

Acara, Gürcüstan'a bağlı üç özerk cumhuriyetten biri. Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık istemlerine karşın Acara'nın mevcut statüsünün devam etmesine bir itirazı yok.

Acara, bütün ekonomik olanaksızlıklara karşın hızla gelişen bir bölge. Cumhurbaşkanı Aslan Abaşidze'nin anlatımına göre 1991'den bu yana milli geliri 26 kat artmış. Bölge çok hızlı bir imar içinde. Dört-beş yıl önceki virane hali giderek bir toparlanmaya dönüşmüş. Ülkede huzur sağlanmış. Artık hırsızlık, adam kaçırma, mafya olayları yok.

Sadece Gürcüstan'ın değil, tüm Kafkaslar'ın ve elbet de Ortaasya'nın en önemli limanlarından biri Batum. Modernizasyon programına alınmış. Giderek kuru yük kapasitesini artırmak yolunda adımlar atılıyor. Limanın hemen yanında büyük bir uluslararası ticaret merkezi kuruluyor. Acara'ın amacı, Kafkaslar veOrtaasya'ya yönelik büyük bir uluslararası dağıtım ve ticaret merkezi olabilmek. Bu amaçla bir çok ülkeden iş kesimleri bölgeye gidiyor ve yetkililerle görüşmeler yapıyor.

Çok büyük bir halk desteğiyle iktidarda bulunan Cumhurbaşkanı Aslan Abaşidze'nin, belki de en büyük başarısı, iç savaş döneminde olsun, Abhazya savaşında olsun ülkeyi çatışmalara sokmamış olması. Hatta sınırlarına kadar gelip dayanan silahlı grupları ülkesine sokmamış. Silahlarını bırakmak koşuluyla Acara'ya girebileceklerini bildirmiş.

Abaşidze'ye Suikast

Son dönemlerde Acara ile Tbilisi'deki merkezi yönetim arasında sorunlar olduğu biçiminde yaygın haberler ortaya atılıyor. Daha çok dış kaynaklı olan bu komplolara Gürcüstan içinden de bazı güç odaklarının destek olduğu ileri sürülüyor.

Kafkaslar'da dış güçlerin etkinlikleri arttıkça ülke içinde de tansiyon yükseliyor. Bilindiği gibi bölgedeki bütün ülkelerin liderlerine, muhalefet yetkililerine, bu ülkelerdeki azınlık liderlerine yönelik olarak tehditler var. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, Gürcüstan Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze, sürekli suikast tehlikesi altında yaşıyorlar.

Bunlara Aslan Abaşidze de katıldı. Aslan Abaşidze ile görüşmemizde, kendisine yönelik bir dizi suikast hazırlığı olduğunu söyledi. Bu komploları kimlerin düzenlediğini net bir biçimde açık-

(*) Cumhuriyet Gazetesi - Trabzon Temsilcisi

lamayan Abaşidze, ülke dışından bazı güçlerle Tbilisi'deki bazı kesimlerin ortak davrandığını söylüyor.

Suikast amacıyla Acara'ya gelen bir kişinin yakalandığını, olayı itiraf ettiğini açıklıyor Abaşidze. Tbilisi'deki merkezi hükümet yetkililerine, yakalanan bu kişinin sorgulanması için çağrı yapıyorlar.

Ancak kimse gelip sorgulamıyor.

Gürcüstan'ın tutuklanan eski İçişleri Bakanı Temur Haçişvili'nin kendisine yönelik suikast hazırlıkları konusunda açıklamalar yapmak istediğini belirten Abaşidze, Tbilisi'ye bir heyet gönderdiğini, ancak Haçişvili'nin bu heyetle görüştürülmediğini belirtiyor. Ülke dışından getirilen aralarında Müslüman bazı grupların da olduğu suikastçı teröristlerin yerlerini bile saptadıklarını açıklıyor. Abaşidze, durumu defalarca Cumhurbaşkanı Şevardnadze'ye aktardığını, ancak sonuç alamadıklarını vurguluyor

Şevardnadze ve Abaşidze, Batumi'de bir törem sırasında

İktidar Mücadelesi

Acara Cumhurbaşkanı Abaşidze ile ilk karşılaşmamızda sorduğu soru şuydu: "Sen bir gazetecisin, bilirsin: bir adam hakkında medya en çok ne kadar yazabilir."

Doğrusu bu soru karşısında biraz sarsılmıştım, ne demek istediğini anlamamıştım. Ancak sonra açıklamaya başladı Abaşidze: "Her gün Tbilisi'deki gazeteler benim hakkımda olmadık iddialar ortaya atıyorlar. Bir gün uyuşturucu kaçakçılığı yaptığım yazılıyor, bir gün savaş ilan ettiğim, bir gün Rusya ile yakın olduğumu ileri sürüyorlar, bir gün Türkiye'nin beni desteklediğini..."

Anlatmayı sürdürüyor Abaşidze. Tbilisi basını kendisine karşı büyük bir karalama kampanyası başlatmış. Acara hakkında da türlü iddialar var. Sözgelimi Trabzon'dan yola çıkan deniz canavarı Batum açıklarına kadar gelmiş. Burada insanları yiyormuş. Ya da Kobuleti'de büyük bir salgın hastalık varmış, deniz kirliymiş. Böyle birçok iddia. Amaç Acara'nın turizmini baltalayarak Abaşidze'nin başarısını önlemekmiş.

Tehlikeli Oyunlar

Gerek dış güçlerin Kafkaslar ve Gürcüstan'a yönelik komploları, gerekse Gürcüstan'daki iktidar mücadelesinin biçimi, her geçen gün sorunların daha tehlikeli bir boyuta gelmesine neden oluyor.

Gürcüstan'ın en son isteyeceği şey, Acara ile bir çatışma durumuna girmek. Zaten Abhazya ve Güney Osetya ile büyük sorunları bulunuyor. Abhazya sorununun aşılması için İstanbul'da yapılan görüşmeler yeni bir süreci ve umudu başlattı. Ancak bütün bu olumlu gelişmelerin Kafkaslar'ı kontrol etmek ve istikrarsızlık yaratmak isteyen dış güçler tarafından ne zaman tersine çevrileceği belli değil!

Bu koşullarda Tbilisi yönetiminin Acara ile ilişkilerin gerilmesinden hiçbir kazancı olamaz. Belli ki Kafkaslar'da egemenlik mücadelesi veren ABD, Batı ve Rusya ile bu ülkelerin ülke içindeki uzantıları tehlikeli oyunlar oynuyorlar. Türkiye'ye sınırı bulunan bir Acara'da sıcak bir çatışmanın çıkması, bütün Kafkaslar'ın kana bulanması anlamına gelebilir.

Dolayısıyla Gürcüstan'ın toprak bütünlüğü temelinde her kesimin birbirini kucakladığı, sorunlara ortak çıkarlar temelinde çözüm arandığı, karalama ve yıpratma politikaları ile yaratılan gerginlik yerine demokratik bir mücadelenin esas alındığı politik bir yaşama Gürcüstan'da şiddetle ihtiyaç bulunuyor

Bu açıdan Türkiye'ye de önemli görevler düştüğü kanısındayız. Türkiye bölgede istikrarı sağlayıcı, bölgedeki halkların birbirleri ile barış içinde yaşamasına yönelik bir tutum içinde olması gerekiyor. Çünkü Kafkaslar'daki bir çatışma durumu Türkiye'yi Irak ve Kosova'dan daha fazla etkileyecektir. Bölge dışı güçlerin bölgeye müdahale eden ve bizi de içine alabilecek provakasyonlarına karşı bölge merkezli bir politika uygulanmak zorundadır.

Türkiye'nin Gürcüstan Politikası

*Selçuk ÇOLAKOĞLU**

Öncesi: Türkiye-Gürcüstan ilişkileri daha Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmadığı ama onu kuran kadroların işbaşında bulunduğu 1920'lere kadar uzanmaktadır. 1920 yılının sonlarında Kafkasya'da yoğun çatışmalar yaşanmaktaydı. Bu çatışmalar sonunda Türk ordusu önce Kars'a ve ardından Gümrü'ye girdi. Aynı anda Bolşevik Rusya'nın orduları da Azerbaycan'dan Ermenistan'a girerek saldırıya geçti. Ermenistan karşısında zafer kazanan Türk ordusunun tıpkı 1917'de olduğu gibi," Gürcüstan'a girmesinden çekinen Gürcü hükümeti ülke genelinde seferberlik ilan etti. Gürcüstan Dışişleri Bakan Vekili Kote Sabahtaraşvili, 22 Kasım 1920'de yurtdışındaki temsilciliklere şu bilgiyi veriyordu (Komahidze, 1997: 13):

"Kemal Paşa'nın ordularının Ermenistan'a girmesi sınırlarımızı doğrudan bir tehlike ile karşı karşıya bıraktı ve bu tehlikeyi bertaraf etmek için ülke bütün enerjisiyle harekete geçti. Kemalistlerin nihai niyetlerinin ne olduğu bizim için meçhul olduğu için sınırlarımızı korumak üzere önlemler alıyoruz."

Tam bu sırada Ankara Hükümeti'nin temsilcisi Albay Kazım Bey, Tblisi'ye geldi. Gazetecilerle görüşmesinde misyonu hakkında şu bilgiyi verdi (Komahidze, 1997: 13):

"Hükümetim, Gürcüstan hükümeti ile iyi niyet ve dostane ilişkilerin tesisi için tam yetkiyle beni görevlendirdi. Ankara Hükümetinin görmek istediği yegane şey Gürcüstan'ı bağımsız ve güçlü görmektir. Ankara Hükümeti ile Gürcüstan ilişkileri temelde bu iki yaklaşım içinde belirlenecektir."

Ankara Hükümeti'nin bu dostça yaklaşımı, henüz 1918'de bağımsızlığını kazanmış ve ciddi güvenlik kaygıları olan Gürcüstan için çok büyük bir değer taşıyordu. Bu tarihten itibaren iki ülke ilişkileri hızla gelişmeye başladı. Ankara Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey, Aralık 1920'de Tblisi'ye gitti. Büyük Millet Meclisi, 5 Şubat 1921 tarihinde aldığı bir kararla Gürcüstan Demokratik Cumhuriyeti'ni resmen tanıdı. Bu kararın ardından yeni Türkiye'nin önderi Mustafa Kemal Paşa, Gürcüstan'ın ilk Ankara elçisini kabul etti ve ona hitaben şu konuşmayı yaptı (Komahidze, 1997: 14):

"Bizi Gürcüstan ile birleştiren yalnız sempati değil, aynı zamanda hedeflerimizin bir olmasıdır. Bizim Batı'da güçlü düşmanımız var ve güçlü bir Doğu'ya ihtiyacımız var. Özellikle güçlü bir Kafkasya'ya, Kafkasya'da ise en önemli ulus olan Gürcülerin güçlü olmasına ihtiyacımız var, bize güçlü bir bağımsız Gürcüstan lazım. Biz, Kafkasya'nın diğer ülkelerinin de bağımsız olabilmeleri için Gürcüstan ile birlikte çaba sarf etmeliyiz."

Ancak bu görüşmeden çok kısa bir süre sonra Gürcüstan, Kızıl Ordu tarafından işgal edildi ve 25 Şubat 1921 tarihinde Tblisi'de Sovyet yönetimi kuruldu. (Çiloğlu, 1997:3). Rus işgalinden sonra Gürcüstan tarih sahnesinden çekildi ve 1991'e kadar bir daha çıkmadı.

I. Gürcüstan'ın Genel Durumu

A. Bağımsızlık Sonrası Siyasi ve Ekonomik Gelişmeler:

Gürcüstan, Aralık 1991'de bağımsızlığını kazandığından bu yana iç huzursuzluklar ve azınlık sorunları yüzünden istikrarsız bir ülke görüntüsü vermektedir. Yaklaşık 5,5 milyonluk ülke nüfusunun yüzde 70'ini Gürcüler oluşturmaktadır. Müslüman Acaraların yanısıra ülkede yaşayan azınlıklardan Abhazların ve Osetlerin özerk bölgeleri vardır. (Avrasya Dosyası, 1998:1):

Gürcüstan'ı Mayıs 1991'den Ocak 1992'ye kadar seçimle iktidara gelen Zviad Gamsahurdıa Devlet Başkanı sıfatıyla yönetmiştir. Ancak Gamsakurdıya döneminde oldukça sancılı bir evre yaşanmıştır. Azınlıklara karşı çok sert ve uzlaşmaz bir politika izlendiği için Abhazya ve Güney Osetya'daki sorunlar azmıştır. Ekonomik açıdan ülke bir darboğaza girmiştir (Henze, 195: 26-27). Gamsakurdiya iktidardan uzaklaştırılınca Tblisi'deki iktidarın amansız muhalifi haline gelmiştir. Kendisinin Aralık 1993'te şüpheli ölümünden

(*) A. Menderes Üniv. Nazilli SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi

sonra, taraftarları "Zviadistler" adı altında mevcut hükümetm gücünü sarsıcı eylemlere girişmişlerdir (Cumhuriyet, 1998a: 8).

Mart 1992'de iktidara gelen Eduard Şevardnadze, öncelikle siyasi istikrarksızlıklar ve azınlık sorunlarıyla uğraştı. Selefi Gamsahurdia'nın aksine, Moskova'yla daha sıcak ilişkiler kurmaya çalıştı ve azınlıklara karşı ılımlı bir politika izledi. Şevardnadze, Sovyetler Birliği'nin son dışişleri bakanı olmasının verdiği itibarla, Gürcüstan'ın uluslararası alanda daha iyi anlaşılmasını sağladı. Ancak Abhazya'dan gelen Gürcü mülteci akını ve Zviadistlerin ülkenin batısını ele geçirmesi yüzünden oldukça zor durumda kaldı. Gürcüstan, bu gelişmelerden sonra güvenliği sağlamak için ülkeye Rus askerini çağırmak zorunda kaldı ve Mart 1994'te Bağımsız Devletler Topluluğu'na (BDT) üye oldu. (Tzereteli, 1995: 46). Bu durum Tblisi'nin Moskova'nın boyunduruğundan kurtulma politikasının iflası anlamına geliyordu.

Şevardnadze yönetimindeki Gürcüstan, 1995'ten itibaren siyasi ve iktisadi açıdan toplanmaya başladı. Öncelikle 1995'te kabul edilen yeni anayasa ile devlette yeniden yapılanmaya gidilerek yasama ve yürütme arasındaki yetki karmaşasına son verildi. Kasım 1995 seçimlerinde uygulanan yüzde beş barajı sayesinde mevcut 56 partiden sadece üçü meclise girebildi. Üstelik Şevardnadze'nin desteklediği parti yeterli çoğunluğu sağlayınca ülkedeki hükümet bunalımları sona erdi. Kendisine yönelik olarak Ağustos 1995'te yapılan suikast girişiminden sonra Şevardnadze, muhalif bazı silahlı kuvvetleri tasfiye etme fırsatı buldu. Böylece Şevardnadze'nin, selefi Gamsahurdia gibi bir darbeyle devrilme olasılığı azaldı (Janes, 1996: 341.)

Çok kötü olan ülke ekonomisi ise 1996 yılından sonra hızlı bir şekilde gelişmeye başladı. 1994'ten beri uygulanan Dünya Bankası ve IMF reçeteleri olumlu sonuç verince, ülkedeki enflasyon ve işsizlik oranı azalırken büyüme hızı ve milli gelir arttı (Janes, 1996: 340).

Tblisi iç istikrarını sağladıktan sonra ülke bütünlüğünü tehdit eden Abhazya ve Güney Osetya sorunlarına daha çok eğilmeye başladı. Diğer taraftan bu sorunlarda anahtar ülke konumunda olan Rusya'yı sıkıştırmaktaydı. Gürcüstan öncelikle Azerbaycan ve Ukrayna ile iyi ilişkiler kurarak Rusya'ya karşı bir oluşum içine girmiştir. Lokomotifliğini Moskova'nın BDT içindeki en büyük rakibi olan Ukrayna'nın yaptığı Kiev-Tblisi-Bakü ittifakına Ozbekistan da destek verince Rusya karşıtı cephe oldukça güçlendi (Çveneburi, 1997: 4). Gürcüstan ayrıca Ukrayna ile askeri anlaşmalar imzalayarak bu ülkeden askeri yardım almaya başladı (Mamuli, 1997a: 5.)

B. Güney Osetya Sorunu

Güney Osetya sorunu bağımsızlığın ilk yıllarında Gürcüstan'ı oldukça uğraştırmıştır. Bölge nüfusunun yaklaşık yüzde 75'ini oluşturan Osetler, Ağustos 1990'da egemenliklerini ilan ettiler ve Güney Osetya'yı "Demokratik Sovyet Cumhuriyeti"ne dönüştüren bir karar aldılar (Bangert, 1998:63). Buna tepki olarak Tblisi'deki Gamsahurdia yönetimi Aralık 1990'da Güney Osetya'nın özerkliğin kaldırdığını ilan ederek bölgeye asker yolladı. Yaklaşık iki yıl süren çatışmalar sonucunda Güney Osetya'dan Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Osetya'ya yaklaşık 100 bin mülteci sığındı. (Birch, 1995: 50). Gürcü yetkililer Rusya'yı çatışmalar sırasında Osetlere yardım etmekle suçladılar. Rusya'daki bazı çevrelerin Osetleri desteklediği kesin olmakla birlikte, Moskova Haziran 1992'ye kadar Tblisi ile karşı karşıya gelmemek için resmi olarak tarafsız bir politika izledi.

Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin ile Gürcüstan'ın yeni Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze arasında varılan bir anlaşmayla bölgedeki çatışmalar sona erdi. Anlaşmaya göre Rus Gürcü ve Oset kuvvetlerinden oluşan üçlü bir barış gücü özerk bölgenin Gürcüstan'la olan sınırına yerleştirilecekti. Ekim 1992'de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gözlemcileri üçlü barış gücünün bölgedeki çatışmayı önlediğini ve istikrarı sağladığını açıkladı (Tzereteli, 1996: 9.)

Bununla birlikte Güney Osetya sorununa halen kalıcı bir siyasi çözüm bulunabilmiş değildir. Güney'deki Osetler, Kuzey Osetya ile birleşmek ve Rusya'nın yönetimi altına girmek yönündeki isteklerini sürdürmektedirler. Bu doğrultuda Güney Osetya Parlamentosu Kasım 1992'de Rusya'ya katılma kararı almıştır (Birch, 1995: 49.)

Gürcüler ise Osetlerın Gürcüstan'da "özel statü" sahibi olmaları için hiçbir tarihi ve hukuki dayanaklarının olmadığını iddia etmektedirler. Eski Gürcü yurdu içinde yer alan bu bölgenin, Sovyet yönetimi tarafından tamamen keyfi gerekçelerle özerk hale getirildiğini söylemektedirler. Tblisi bu yüzden, Güney Osetlerın bekleyebileceği en büyük ayrıcalığın kültürel özerklik olabileceğini savunmaktadır. (Çiloğlu, 1998: 195.)

Tblisi bu yöndeki eğilimini 1995 Gürcüstan Anayasası'nda açıkça ortaya koymuştur. Yeni anayasada Abhazya ve Acara'ya özerklik verilirken, Güney Osetya'ya sadece kültürel ayrıcalıklar tanınmıştır (Tzereteli, 1996:9.)

Osetler, Rusya'nın iki yüzyıldır Kafkasya'da en çok gözettiği bir halk konumuna gelmiştir (Henze, 1994: 74). Bu yakınlık Oset-Gürcü çatışmasının yanısıra Kuzey Osetya-İnguşetya sorununda da etkisini hissettirmiştir. Oset-İnguş çatışmasında Moskova tarafsızlık sözüne rağmen, Osetlerın yanında yer almıştır (Kostava, 1994: 4.) Çünkü Ruslar Osetleri Kafkaslar'daki stratejik ortakları olarak görmektedir. Güney ve Kuzey Osetya'nın coğrafi konumları ve Moskova yanlısı tutumları, Rusya'nın Kuzey Kafkasya'daki siyasi ve ekonomik üstünlüğünün devamını sağlamaktadır.

C. Abhazya Sorunu:

Abhazya, Gürcüstan için Güney Osetya'dan daha çetrefilli bir sorun olmuştur. Kafkasya halklarından olan Abhazlar, kendi adlarıyla anılan bu bölgede yüzde 17'lik nüfus oranlarıyla azınlık durumundadır. Batı ve Türkiye kamuoyunda bilinenin aksine, Abhazlar Türk dilli bir halk değildir ve bölgede yaşayan 100 bin Abhaz'ın büyük çoğunluğu Ortodoks Hıristiyan'dır (Laboka, 1995: 101.) Müslüman Abhazların büyük çoğunluğu Çerkes, Çeçen ve Dağıstanlı Müslümanlarla birlikte 19. yüzyılın sonlarında Rus saldırılarından kaçıp Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmıştır (Henze, 1994: 69.) Bu göçlerden sonra Ortodoks Abhazlar bölgede çoğunluk haline gelmiştir.

Abhazya sorunu, 1991'den günümüze iki önemli aşama geçirmiştir. 1991-95 arasında ilk dönemde sorun tırmanmış ve yoğun silahlı çatışmalar yaşanmıştır. Abhazya parlamentosunun Temmuz 1992'de özerk cumhuriyetin bağımsızlığını ilan etmesi Tblisi ile olan diyaloğu tamamen koparmıştır (Çiloğlu, 1998: 207.) Gürcüstan'ın Güney Osetya sorunu ile uğraşmasını fırsat bilen Abhazlar, Moskova'nın da kendilerini destekleyeceklerini düşünerek bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi. Ancak bu karara tepki olarak aşırı milliyetçi Gürcü silahlı grupları Abhazya'ya girince Gürcüstan'da yeni bir iç savaş başladı.

Bunun üzerine Rusya Federasyonu'na bağlı özerk bölgelerde yaşayan halkları temsil eden Kafkasya Konfederasyonu, Abhazya'yı desteklediğini ilan ederek bölgeye silahlı gönüllüler yolladı (Vasilyeva, 1998: 17.) Moskova ve özellikle Yeltsin, Rusya'nın Abhazya'daki çatışmalara karıştığı iddialarını sürekli olarak reddetti. Ancak aşırı milliyetçi ve komünistlerin denetimindeki Rus birliklerinin Abhazları desteklediği bağımsız kaynaklarca doğrulanmıştır. Rus ordusunun müdahalesinde Yeltsin'in ne ölçüde etkisi olduğu belirsizdir (Henze, 1994: 73.) Ayrıca Türkiye'den de 100-200 kadar gönüllü Abhazya'yı desteklemek üzere bölgeye gitti. Hatta bu gönüllülerden bazıları çatışmalarda hayatlarını kaybetti (Mamuli, 1997b: 21.) Böylece Gürcüstan'a karşı çok milliyetli bir ordu oluştu. Komuta kademesinde genelde Abhazların bulunduğu orduda Kuzey Kafkasyalı, Türk ve Rusların yanısıra bölgede yaşayan Rum, Ermeni ve Estonlar vardı (Overeem, 1995: 137). Abhaz ordusu karşısında yenilgiye uğrayan Gürcü birlikleri Eylül 1993'te bölgeden çekildi (Fuller, 1997: 82-83.)

Savaşta kazanılan bu başarı Abhazları cesaretlendirdi. Ağustos 1992'ye kadar Gürcüstan ile federatif bir ilişkiyi savunan Abhazya, daha sonra bu görüşünü değiştirerek Tbilisi'yle ancak konfederatif bir yapıyı kabul edebileceğini açıkladı (Laboka, 1995: 103.) Ayrıca Abhazya Halk Kongresi Nisan 1995'teki toplantısında Moskova'ya çağrıda bulunarak Abhazya'nın Rusya'nın koruması altına girmek istediğini belirtti.

Ancak 1995'ten itibaren Moskova'nın Tblisi'ye yaklaşmasıyla bölgedeki dengeler değişmeye başladı. Rusya'nın bu tutum değişikliğinde çeşitli etkenler rol oynadı. Öncelikle Çeçenistan'daki çatışmalarda zor durumda kalan Rusya, 1995'in sonlarından itibaren Abhaz limanlarını ablukaya aldı ve Abhazya pasaportunu tanımamaya başladı. (Tzereteli, 1996: 44.) Abhazya'daki çatışmalarda Çeçenler, Gürcülere karşı savaşmıştı. Bu yüzden Moskova, Abhazların Çeçenlere yardım etmesinden çekiniyordu. Ayrıca Çeçenistan'ın Rusya ve Gürcüstan dışında Karadeniz'e açılan tek kapısı Abhazya'ydı. Kafkasya Konfederasyonu'nun bir üyesi olan Abhazya'nın fazlaca güçlenmesi, Rusya'dan çok Çeçenistan'a yarayacaktı (Laboka, 1995: 103.) Son olarak, Moskova Abhazya'nın bölgeyle etnik ve kültürel bağları olan Türkiye tarafından desteklenmeye başlandığını düşünerek, Tblisi'ye daha yakın bir politika izlemeye başladı (Briefing, 1996b: 8.)

Değişen bu koşullarda Tblisi, Ocak 1996'daki BDT toplantısında Abhazya'ya ekonomik ambargo kararı aldırtmakta zorlanmadı. Ayrıca Abhazlar da tutumlarını yumuşatarak, konfederasyonun yanısıra federasyon için de Tblisi'ye bazı ye-

ni teklifler sundular (Tzereteli, 1996: 44.)

Abhazya'daki çatışmalar sonunda önemli bir mülteci sorunu doğdu. Bölge nüfusunun yaklaşık yüzde 45'ini oluşturan 250 bin Gürcü, Gürcüstan'a sığınırken, 70-80 bin kadar Rus Rusya Federasyonu'na gitti (Overeem, 1995: 145.) 20-25 bin kadar Abhaz da bölgeyi terk etti. (Mamuli, 1997b: 4-5.) Ayrıca bölgede yaşayan Rum ve Yahudi azınlık mensuplarından Yunanistan ve İsrail'e göçenler oldu. Bu göçlerle Abhazya nüfusunun yaklaşık yüzde 60-70'i gidince, bölgede çok ciddi işgücü açığı doğdu ve bazı kamu hizmetleri yürütülemez hale geldi. Örneğin polis gücünün personel açığı yüzde 50'ye ulaşırken, 65 sandalyeli Yüksek Meclis'in sadece 35 üyesi Abhazya'da kaldı (Overeem, 1995: 145.)

Bu koşullar altında Abhazya'nın tek başına bağımsız olarak ayakta kalabilmesi mümkün değildir. Böyle zayıf bir Abhazya Gürcüstan'dan kopmayı başarsa bile, büyük olasılıkla Rusya'nın denetimine hatta egemenliğine girecektir. Çatışmalar sırasında Rus ordusundan destek alan Abhazya'nın Çeçenistan gibi Moskova'ya direnebilmesi oldukça zor gözükmektedir. Ayrıca Kafkasya Konfederasyonu'nun Abhazya'ya istikrarlı bir destek sağlayamayacağı da göz önüne alınmalıdır. Sonuç olarak, Rusya'dan çok daha küçük ve zayıf bir devlet olan Gürcüstan içinde güçlü bir özerk bölge olarak kalmak, Abhazya için en iyi çıkış yolu olarak gözükmektedir.

II. Gürcüstan ve Rusya

Rusya'nın Kafkasya politikası, Sovyetler Birliği döneminden kalan avantajlı konumunu koruma temeline dayanmaktadır. Ruslar için Kafkasya, hem Ortadoğu'ya açılan bir kapı hem de ülke güvenliği için hayati önemi olan bir bölgedir. Rusya bu yüzden Kafkasya'yı kaybettiği takdirde, ardından kendisine bağlı Kuzey Kafkasya'yı da kaybedeceğini düşünmektedir (Çveneburi, 1997:3.) Rusya'ya Kafkasya'da rakip olabilecek sadece iki ülke vardır. Bu devletlerden biri olan İran'ın Rusya ile ilişkileri çok iyidir. Hatta Moskova ve Tahran arasında stratejik bir ortaklık kurulmuştur. Ayrıca İran'ın Azerbaycan'la ilişkisinin kötü bir düzeyde olması, Tahran'ın kuzeye yayılmasını engellemektedir.

Tarihi mirası, Kafkasya ve Orta Asya ile olan etnik ve dinsel bağları dolayısıyla Türkiye, Rusya için bölgedeki en büyük rakiptir. Moskova bu yüzden Batı destekli olduğunu düşündüğü Ankara'nın üç Kafkas Cumhuriyetiyle olan ilişkilerini dikkatle izlemektedir. Azerbaycan ve Türkiye arasında sıkışmış bulunan Ermenistan Rusya'nın bölgedeki gönüllü müttefiki durumundadır. Rusya Azerbaycan ve Gürcüstan'ın Türkiye ve Batı ülkeleriyle yakın işbirliğine girmemeleri için bu ülkelere karşı her türlü kozu kullanmaktadır. Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ, Gürcüstan'ın Güney Osetya ve Abhazya sorunları Rusya'nın bu ülkelere karşı kullandığı en büyük kozlardır. Moskova bu kozları kullanarak Azerbaycan ve Gürcüstan'ı karıştırma konusunda bugüne kadar oldukça başarılı olmuştur. Moskova'nın müdahaleleri sonucu, Rusya karşıtı milliyetçi liderler Ebulfez Elçibey ve Zviad Gamsahurdia iktidardan devrilmiş, daha ılımlı olan halefleri Haydar Aliyev ve Eduard Şevardnadze, zaman zaman oldukça zor durumlara düşmüşlerdir.

Rusya'nın kendisine bağlı Kuzey Kafkasya'ya yönelik politikası, buradaki özerk cumhuriyetlerin bağımsızlık taleplerini engellemeye yöneliktir. Rusya, Kafkasya Federasyonu'nu bölmek için, Kuzey Osetleri kendisine doğal müttefik seçmiştir. Ancak Moskova büyük bir çelişkiye düşmekten de kurtulamamıştır. Moskova bir taraftan Çeçenistan'ın bağımsızlık hareketini bastırmaya çalışırken, diğer taraftan Kuzey Kafkasya'lılarla beraber Gürcüstan'a karşı Abhazya'yı desteklemiştir. 1995'ten sonra hem Çeçenistan'ı, hem Abhazya'yı Türkiye'nin de desteklediğini düşünerek Tblisi'ye yaklaşmıştır. (Briefing, 1996a: 6.) Böylece Tblisi'nin ayrılıkçı Çeçenlere yardım etmesini de önlemeye çalışmıştır (Kostava, 1994: 6.)

Son olarak Moskova'nın karar alma ve uygulama mekanizmasının tek merkezli olmadığını belirtmek gerekmektedir. Devlet Başkanı Yeltsin ve etrafındaki liberaller daha ılımlı ve dengeli bir dış politika yürütürken, özellikle Rus ordusunu denetiminde tutan aşırı milliyetçiler ve komünistler, daha yayılmacı ve saldırgan bir siyaset izlemektedirler. Güney Osetya ve Abhazya sorunlarını Moskova'nın bu iki yüzünü göz önüne alarak değerlendirmek gerekmektedir (Henze, 1994: 73.) Ancak Çeçenistan Savaşı, Rus yayılmacılığını savunanlar için acı bir tecrübe olmuştur.

(Devam Edecek)

Gürcüstan Türkiye Büyükelçisi Tariel Lebanidze İle Söyleşi

Abhazya Sorunu Barışçı Yollardan Çözülecektir

Osman Nuri MERCAN

Çveneburi: Türkiye - Gürcüstan dostluğu son on yıldır ekonomik, politik, eğitim, teknik ve askeri konularda çok yönlü gelişmekte dir. Bundan rahatsız olan ülkeler ile her iki ülkede mevcut değişik gruplar var mı?

T. Lebanidze: Öncelikle Çveneburi dergisine, Gürcüstan - Türkiye dostluğuna yaptığı katkılar nedeniyle teşekkür ediyoruz. Bizler dergideki tüm yazıları ayrıntılı olarak okuduğumuz gibi, ayrıca Gürcüstan Üniversiteleri Doğu Bilimleri Fakülteleri tarafından da sürekli takip edilmektedir. Ayrıca, bu derginin Türkiye'deki çeşitli bilim, kültür ve sanat çevreleri tarafından okunduğunu gözlemliyoruz.

Siz çok önemli bir konuya değindiniz. Gerçekten Gürcüstan - Türkiye dostluğu son on yıldır sürekli gelişmektedir. Bu on yıl Gürcüstan'ın bağımsızlığını elde ettiği tarihten itibaren başlamaktadır. Daha önce de her iki ülke yalnız iyi bir dostluk ve ilişki içinde değil, aynı zamanda stratejik ortaklık ilişkisine girdiler. Bu ilişkilerin başlamasında ve bu derece gelişmesinde Sn. Demirel ve Sn. Şevardnadze'nin çok büyük emekleri vardır

Türkiye - Gürcüstan dostluğundan rahatsız olan ülkelerin olmaması gerekir. Çünkü her iki ülkenin işbirliği, her hangi bir başka ülkeye karşı bir işbirliği olmayıp bölgeye barış getirmek içindir. Barıştan da normal yönetimlerle yönetilen ülkelerin rahatsız olmaması gerekir. Eğer, bu dostluktan yine de rahatsız olan ülke(ler) varsa zaman içinde bu rahatsızlıktan kurtulacaklardır. Zaman her şeyin gerçek yüzünü göstermektedir.

Ayrıca, menfaat ve politik grupların rahatsızlığından bahsettiniz. Bu tür gruplar eski tutucu çevrelerden çıkabilir. Fakat gerek biz Gürcüstan Büyükelçiliği olarak Ankara'da, gerekse Türkiye'nin Tbilisi Büyükelçiliği iki ülke arasındaki dostluğun gelişmesinin faydalarını kendi ülkelerimizdeki bu tür tutucu çevrelere anlatmaya devam ediyoruz. Örneğin, Türkiye'deki bazı yazarlar hala bu dostluğa aykırı yazılar yazmaya devam ediyorlar. Biz bunları görmemezlikten geliyoruz. Ve bir gün bunların da bu dostluğu anlayacaklarına inanıyoruz.

Çveneburi: Gürcüstan'da 31 Ekim 1999 da yapılan son parlamento seçimleri nasıl bir parlamento oluşumu ortaya çıkardı ve bu oluşum Gürcüstan'ın iç ve dış politikasında ne gibi değişiklikler getirecektir? Parlamento yapısındaki değişiklik başkanın kararlarına etki edecek midir?

T. Lebanidze: 31 Ekim 1999 da yapılan seçimlerde parlamento yapısında bazı değişiklikler oldu. Daha önce mecliste temsil edilen partilerin bir kısmı yeterli oy alamadığı için meclise temsilci sokamadılar. Buna karşılık şimdi temsil edilen partiler bir önceki seçime nazaran oy oranını arttırdılar. Fakat mecliste temsil edilen parti sayısında düşme oldu.

Seçimlere yüzde altmışaltıya yakın katılım oldu ve bu katılanlar 'Gürcüstan Yurttaşlar Birliği' partisine yüzde kırkaltıya yakın oy verdiler ve bu parti en yüksek oyu elde etti. Bu parti bildiğiniz gibi Şevardnadze tarafından kurulmuştur. Bu partinin en yüksek oy alması Şevardnadze'nin izlemiş olduğu politikaların onayı anlamını taşımaktadır. İkinci parti ise "Gürcüstan Kalkınma Bloku"da yüzde yirmialtıya yakın oy aldı. Üçüncü parti ise 'Sanayiciler Bloku' da yüzde yedinin biraz üstünde oy aldılar. Bu üç parti dışındaki partiler yüzde yedi barajın altında oy aldıkları için parlamentoya temsilci gönderemediler. Mevcut yeni parlamento yapısıyla, Şevardnadze tarafından yapılan çalışmalar desteklenecektir.

Biz Gürcüstan'ın dış politikasında değişiklik beklemiyoruz ve 9 Nisan 2000'de yapılacak başkanlık seçimlerinde Şevardnadze'nin kazanacağına inanıyoruz. Gelecek beş yılda parlamento ve başkan uyumlu çalışacağından herhangi bir dış politika değişikliği olacağına ihtimal vermiyoruz

Çveneburi: Abhazya sorunu niçin çözüme kavuşturulmuyor?

T. Lebanidze: Bildiğiniz gibi Gürcüstan, Abhazya sorununu barışçı yollardan çözüme kavuşturmak istiyor. Son AGİT toplantısında da Abhazya konusu gündeme gelmiş ve toplantı kararlarından birkaç madde de bu konuya ayrılmıştır ve Gürcü halkının soykırıma uğradığı ve zoraki göçe tabi tutulduğu kararlarda yer almıştır. Biz her nekadar, Abhazya'da yapılan ve dünyada hiçbir ülke ve kuruluşun tanımadığı seçimleri ve seçimler sonucu tek aday olarak seçilen Ardzinba ve onun tayin ettiği yönetimi tanımıyorsak da, de facto durum olarak yine de onlarla görüşmeler yapıp ortamı yumuşatmak ve sorunu çözüme kavuşturmak istiyoruz. Sorunu barışçı yollardan çözmek istiyoruz, çünkü bu sorun ne Abhaz ne de Gürcü milletinin iradesiyle oluşmuştur. Sorun dış kaynaklıdır ve dış güçler tarafından yaratılmıştır. Ben bu dış güçler hakkında fazla konuşmak istemiyorum. Bu güçlerin kim olduğunu bütün dünya bilmektedir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bu tür yapay sorunlar Moldova'da, Azerbaycan'da, Ermenistan'da ve Gürcüstan'da aynı güçler tarafından çıkarıldı. Zannediyorum Abhaz ve Gürcü tarafı artık yeterince ders almıştır. Bu nedenle biz bu sorunun görüşmeler yoluyla, karşılıklı anlayış ve ikna yoluyla barış içinde çözülmesi için uğraşıyoruz. Son zamanlarda Türkiye'deki görsel ve yazılı medyadaki haber ve yorumlardan öğrendiğimize göre de Türkiye'li Abhaz ve Gürcüler de bu sorunun barış içinde çözülmesini arzulamaktadırlar.

Bu arada, Abhazya'daki yöneticilerin Belarus - Rusya birleşmesine biz de katılabiliriz şeklindeki beyanatlarının ne kadar yanlış olduğu dünya kamuoyunca kabul edilmiştir.

Son AGIT toplantısında Gürcüstan ve Rusya'nın imzaladıkları bir belgeye göre Gürcüstan'da bulunan Vaziani veGudauta Rus üsleri 2001 yılı sonunda faaliyetineson verecek ve taşınacaktır. Taşınma zaman alan bir olaydır, hemen bugün kapat demekle olmuyor, ordaki insan ve teçhizatın taşınması belirli bir sürede gerçekleşecektir.

çveneburi:Gürcüstan, jeopolitik yapısıyla ABD, Rusya ve Türkiye gibi büyük devletlerin ve kuruluşların ilgi alanına giriyor. Gelecek elli yılda Gürcüstan politik, askeri ve ekonomik yapısıyla hangi konumda olacaktır?

T. Lebanidze: Gürcüstan da, kendi komşularının karşı karşıya kalacağı politik, ekonomik ve askeri gelişmelerden aynı yönde etkilenecektir gelecek elli yılda. Gürcüstan gelecek elli yıllık süreçte, kendi komşularıyla işbirliği yaparak barış ve karşılıklı anlayış içinde, kendi iç ekonomik dengelerini geliştirmiş, müreffeh ve demokrasi ile idare edilen bir ülke olarak karşımıza çıkacaktır. Politik ve askeri yapısında köklü değişikliklerin olmayacağına inanıyorum. Hiçbir zaman askeri bir ülke, komşularını tehdit eden bir ülke olmayacaktır. Gürcüstan Ordusu ancak kendi sınırlarını kontrol edebilen bir seviyede olmalıdır. Sn. Şevardnadze, 2005 yılında Nato'nun kapısını çalabiliriz demişti. Tabii NATO kapıyı açar mı açmaz mı, bu şimdiden bilinmemektedir.

çveneburi: Sn. Şevardnadze'ye son yıllarda yapılan çeşitli suikast girişimlerinin aynı yerden organize edildiği ve bu gücün kim olduğu bilinmektedir. Bu konuda dünya kamuoyu yeterince aydınlatıldı mı?

T. Lebanidze: Dediğiniz gibi Şevardnadze'ye suikast düzenleyen dış güçler çok iyi bilinmektedir. Ve bu dış güçlerin hep aynı kaynaklı olduğu tüm dünyaya yeterince anlatıldı kanısındayım. Dünya kamuoyu artık Kafkasya'da kimlerin karışıklıklar çıkardığını çok iyi biliyor.

çveneburi: Türkiye'de görev yaptığınız sürece çok katılımcı ve aktif bir büyükelçi olarak hareket ediyorsunuz. Şimdiye kadar karşılaştığınız en önemli sorun, sürpriz ve fırsat nedir burada?

T. Lebanidze: Bir yıldır Türkiye'deyim. 22 Aralık 1998'de geldim ve 27 Ocak 1999'da Ekselans S. Demirel'e güven mektubunu sundum

Aktif ve katılımcı sözleriniz için teşekkür ederim. Daha çok olmak isteriz. Bir diplomatın insanları seviyelere göre ayırmaması gerekir, her eğitim, kültür ve varlık seviyesindeki halka aynı ilgiyi göstermesi gerekir.

Burda pek bir sorunum olmadı. Sn. Demirel ve Sn. Şevardnadze'nin yakın dostlukları çok yardımcı oluyor bana burada. Karşımızda hiç kapalı kapı yok, anlayış görüyoruz, ilişkilerimiz çok iyi gidiyor.

Burda karşılaştığım en büyük sürpriz ise 27 Şubat 1999'da Sn. Demirel ve Sn. Şevardnadze ile Ankara'dan İstanbul'a uçakla hareket ederken oldu. Sn. Şevardnadze, Sn. Demirel'e bir ara "Bizim büyükelçimizin Türkçesini nasıl buluyorsunuz" soruyor. Sn. Demirel'de "Sizin büyükelçiniz Gürcü müdür? Ben onu Türk zannetmiştim" diye cevap veriyor.

çveneburi: Teşekkür ederiz.

Numizmatik Kaynaklara Göre
Gürcüstan'da Osmanlı Paraları

Giorgi CANCĞAVA

Gürcüstan'ı ele geçirmek için Osmanlı ile İran arasında mevcut gerginlik sonucu Osmanlılar 1723'te Doğu Gürcüstan'ı geçici olarak işgal ettiler. Bu işgal sonucu Osmanlılar 1723'te Tbilisi'yi ele geçirdiler ve 1735 Ekim ayına kadar orada kaldılar.

Bundan sonra Tbilisi darphanesinde Osmanlı tipi para basımı başladı. Bu paralar İstanbul'da basılmış paralara benziyordu. Osmanlılar ayn tip paraları başka kentlerde de bastılar: Gence'de, Erivan'da ve Tebriz'de. Ne yazık ki paraların üzerinde basım tarihi yazılmamıştı, sadece Sultan'ın tahta çıkış tarihi yazıyordu.

Gürcüstan'a yeni girmiş Gürcü paralarını iki bölüme ayırabiliriz.

Birinci bölümde olanlarda Sultan III. Ahmet'in adı (1703-1730) ikinci bölümde olanlarda ise I. Mahmut (1730-1754)'un adı yazılıydı Her iki bölümdeki paraların kendine özgü özellikleri vardı. Sultan III. Ahmet'in dönemindeki paraların ön yüzünde Sultanın adı ve ünvanı yazıyordu. Yine ön yüzünde tuğra bulunuyordu ve bu tuğranın altında Arapça olarak "Tbilisi'de Basılmıştır" yazıyordu. Ayrıca Sultan'ın tahta çıkış tarihi vardı, "1115 Hicri"

Paraların arka yüzünde ise dört satırlı Arap harfleri ile şu ibare yazılıydı:

"İki Karanın Sultanı ve İki Denizin Hükümdarı Sultanoğlu Sultana"

Bu genel tip paraların üç türü mevcuttu. Onluk, beşlik ve ninbeşlik. En büyük olan onluktu ve daha çok kullanılmaktaydı. Diğer ikisine ise ender rastlanıyordu

İkinci bölümde olan paralar ise I. Mahmut zamanında basılan paralar olup daha sadedir ve şöyledir:

Ön yüzü: Tuğra Ahmed bin Mehmed han el muzaffer daima. Mehmed Han'ın oğlu Ahmed, daima muzaffer olsun, altta duribe fi/Tiflis/1115. 1115'te Tbilisi'de darbedildi

Arka yüzü: Ortada sultan-ül-berreyni/ve hakan-ülbahreyni/es-sultan ibn h (sembolik harf)/essultan, İki karanın Sultanı veiki denizin Hakanı, Sultan oğlu Sultan

III. Ahmet döneminden bir altın para örneği

Paranın ön yüzü: I. Mahmut'un Tuğrası vardır.

Paranın arka yüzü: "Tbilisi'de Basılmıştır" yazısı ve bu yazının altında I. Mahmut'un Sultan olma tarihi "1143 Hicri" yazılıdır.

I. Mahmut'un gümüş paraları daha enderdir ve sadece iki çeşidi biliniyor: Onluk ve beşlik. Fakat, Gürcüstan Devlet Müzesi'nde en ufak çeşit olan 'nınbeşlik' (1.9 gr)de bulunuyor. Bu para benim özel koleksiyonumda da mevcuttur. İlginçtir ki aynı müzede I. Mahmut'un adını taşıyan süper bakır parada (7.67gr) bulunuyor ve bu para tedavüle çıkmış değildi ve İstanbul'da da tanınmıyordu.

Aynı dönemde altın para da tedavüle çıktı

Mahmut I döneminde gümüş nimbeşlik

I. Mahmut döneminden gümüş onluk

(3.48 gr) ve bu para I. Mahmut'un gümüş parasına benziyordu. Ender rastlanan çeşidi iki altınlı paradır (6. 15 gr) ve sadece bir örneği bulunuyor. 'Mahmut' ismini taşıyan Tbilisi Altını bu dönemde henüz gözükmüyor.

Daha önce belirttiğimiz gibi Osmanlı'nın Doğu Gürcüstan ve Tbilisi işgali uzun sürmedi. 1736 yılında İran Şahı Nadir Gürcüstan'a saldırdı ve Tbilisi'den Osmanlıları çıkardı ve Doğu Gürcüstan İran etkisi altına girdi. Böylece, Osmanlı para hareketi de kesildi.

Kaynakça

1- D. Kapanadze - Kartuli Numizmatika - Tbilisi 1969
2- E. Pahomovi - Kartuli Maneteb i - Tbilisi '70 - Rusça
3- M. Garataevi - Sakartvelos Samepos Numizmatikuri Paktebi - Petersburg 1844 - Rusça
4- D. M. Lang - Studies in the Numismatic History of Georgia - New York 1955
5- V. Langlois - Numismatique de la Georgie - Paris '52
6- Yapı Kredi Sikke Koleksiyonu Sergileri-4 İst. 1995

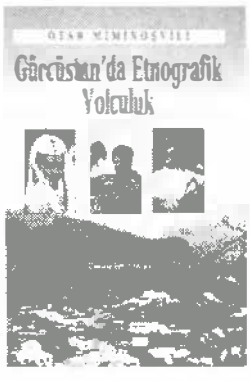

GÜRCÜSTAN'DA ETNOGRAFİK YOLCULUK

OTAR MİMİNOŞVİLİ GÜRCÜCEDEN ÇEVİREN: HACER ÖZKAN (İREMADZE)

Hem çok yakın olduğumuz, hem de bir türlü gereken biçimde tanıyamadığımız bir ülkeye, bir kültüre, bir coğrafyaya giriş kitabı...

SSCB'nin yıkılmasının üzerinden yıllar geçti. Ama bu sürecin çözülmesinden sonra bağımsızlaşan ya da böyle bir çabanın içinde olan ülkeler hakkında hâlâ yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğumuz söylenemez. Oysa her şey bir yana, bu ülkelerle aynı etnik kökenden gelen milyonlarca insanla aynı ülkede yaşıyoruz. Gürcüstan bunlardan biri. Tıpkı, Bosna Hersek, Kosova, Azerbaycan gibi...

Gürcüstan'a Etnoğrafik Yolculuk gerekli bir tanışma için uygun bir başlangıçtır..

Çivi yazıları Bahariye Sakız Sk. 6/9 Kadıköy/İstanbul Tel: 0216 347 05 62 Faks: 0216 418 2601

Yirmi Yıllık Hasret Sona Erdi

Karadeniz Horona Durdu

Ahmet KÜLEKÇİ

1980'den itibaren müzik çalışmalarını Avrupa'da sürdüren 1997 yılında çıkardığı "Lazutlar" albümüyle müzik piyasalarında zirveye tırmanan modern halk müziğinin cesur ozanı Fuat SAKA 20 yıl sonra geldiği Karadeniz'de verdiği konserlerle hem hasret giderdi, hem de kendisini izlemeye gelenlere coşkulu anlar yaşattı... Fuat SAKA'nın grubunda yer alan Gürcü, Alman ve Danimarkalı sanatçılar da büyük ilgi gördü

Karadenizli Bir Uşak

Karadeniz'li bir ailenin çocuğu olarak 1952'de İstanbul'da doğan Fuat Saka, ilk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı... Ortaokul yıllarında başladığı melodikadan sonra akordeon, bağlama, bateri ve gitar gibi enstrümanlar çalan Fuat Saka, orta dereceli eğitiminin ardından İstanbul'a gitti. Mimar Sinan Üniversitesi resim bölümünü bitirdi ve yurtdışına çıkmak zorunda kaldı.

Dünya Halklarının Etnik Müziğini Yaptı

Müzik aşkı, akademik eğitimden ağır basan Fuat Saka 1966 yılından itibaren çeşitli gruplarda müzisyen olarak çalıştı ve 1972 yılından itibaren de kendi bestelerini yaptı. Kopenhag, Berlin, Londra, Stockholm gibi Avrupa'nın çeşitli yerlerinde 500'e yakın konserler verdi. Film ve tiyatro müzikleri yaptı.

Karadeniz'den Fuat Saka Geçti

Müzik dalında, çeyrek asrı aşkın zamandan beri yoğrulan Fuat Saka özgün çalışmalarıyla dikat çeken bir ozan. "Askaros"dan sonra "Lazutlar" albümü ile bölgesel müziğimize evrensel formlarla yeni soluklar verdi. 20 yıl sonra Karadenizli sevenleriyle buluşan Fuat Saka 4-9 Aralık 1999 tarihleri arasında Artvin - Trabzon - Tonya ve Giresun'da büyük coşku ve katılımın olduğu konserler verdi. Gürcü ve Laz müziklerinin yoğunluk kazandığı konserlerdehorona ve halaya duran gençler Fuat Saka ve grubuna hayran kaldılar. Gördüğü ilgi karşısında duygulanan Fuat Saka "Çocukluğunun geçtiği Karadeniz'i çok özlemişim. Fakat doğal ve kültürel bir kıyımın gerçekleştiği Karadeniz'de o eskinin güzel ve saf duygularından eser kalmamış... Tarih ve sanatın yoğrulduğu mozaik bir bölge olan Karadeniz hem doğasıyla hem de kültürüyle inanılmaz tahribata uğramış. Buna çok üzüldüm. Koca koca binalar, çarpık yapılaşma, otomobiller. Her şey Karadeniz'i bitirmiş buralarda" dedi.

Mükemmel Bir Grup

İki Gürcü sanatçının da bulunduğu (Zaza Miminoşvili, Zurab J. Gagnidze) Fuat Saka grubunda birbirinden değerli sanatçılar var. Fuat Saka'nın son çalışmalarında klarnetlerde Claus Matthiesen ve Yusuf Tunan, saksafonlarda Herbert Koschnieder ve Karsten Glinsky, çelloda Torsten Hanneberg, saz ve curada Orhan Şimşek, basta Stefan Happel, Tablada Frank Tuul, Kanunda Turan Vurgun, neyde Kudsi Ergüner, gitarda Zaza Miminoşvilive kemençede Muhammet Yakupoğlu gibi isimler yer aldı. Kendi enstrümanlarında virtüöz olan müzisyenlerin katkısı da vardır. Fuat Saka'nın grubunda yer alan ve dünyanın önde gelen sanatçılarından olan Zaza Miminoşvili ve Zurab J. Gagnidze Karadeniz konserlerinde Gürcü parçaları seslendirdiler. Büyük ilgi gören iki sanatçı konserlerinde ***çveneburi*** dergisini karşılarında görünce hem çok sevindiler, hem de bu vesileyle ***çveneburi*** okurlarına selamlarını yolladılar.

Gürcü Şiirinde Seçkinler Üzerine*

Murman LEBANİDZE

Eğer yüzyıllar boyunca süren edebiyatımıza göz atsak ve Gürcü şiirini bir kocaman akarsu olarak farz edip bir de bu akarsuda çeşitli değerli taşları aramaya başlasak şunu göreceğiz: bu değerli taşlar herhangi belli bir yerde değil çeşitli yerlerde dağılmış olarak bulunuyor. Hatta bir çamur içinde parlak yakut görülebilir, belki dağ kristali billur taşlarda ya da altın kumda çıkar. Bazen tamamen beklenmedik bir yerde müthiş güzellikteki taşları görürüz. Parlaktır, mükemmeldir, dahi doğanın dahi üretimidir. Bundan dolayı seçkinleri sadece Rustaveli ve Guramışvili'de, sadece Ilia, Akaki, Vaja ve Barataşvili'de aramamalıyız. Geçmiş tüm yüzyıllara iyice göz atmalıyız. Bu bizim ayıplanmış yirminci yüzyılda da bir çok seçkine rastlıyoruz ve burada sadece Galaktion değildir milyonlara dokunan; eğer görmek istersek onlarca seçkini daha görürüz biz: Giorgi Leonidze'nin, Titsian Tabidze'nin, Paolo Yaşvili'nin, Valerian Gaprindaşvili'nin, Terenti Graneli'nin ve Lado Asatiani'nin şiirlerinde. Fakat ben unutulmuş; sanki "ikinci sınıf" dediğimiz şairlerden söz etmek istiyorum. Onların adına sevinçliyim ve gururla tekrarlıyorum onlara ait seçkinleri:

"Severdım sizin uzun elbiseleri
Sizinle kurnazca bakışmak
Art niyetsiz oyunları"

მიყვარდა თქვენი შლეიფი, თქვენი კაბები გრძელკაბა,
თქვენს ღიღინში ქალური, თქვენი უბრალო ცეკვები"

Kimin bu şiir? Kım tanır bugün Şalva Amirecibi'yi? Tekniksel mükemmellik ve yüksek insancıl duyguları ile bu ufacık şiirinde hissettiklerini bu derecede açık ve patavatsız söyleyebilme cesareti bu şiiri "seçkin" yapıyor.

"Kını arıyor, kim soruyor, kım seviyor beni
Yaşlanmış gözlerimle çağırırım, gel seslen bana
Ortalık soğuk, gece kanlıdır kanlı
Kalbımı sızlar, gel ümit veren bir şeyler söyle"

ვინ, ვისთვისღაა? ვინ დამეკვეხება? ვის ვუყვარ-
ვარ ცრემლებით თვალი გავიცქვიტე ძილი, ხმა გამე-
ორკეცდეს ცივა — სისხლიანი ორკეცდეს ცივა —
ღამეა, ღამე... გული მწყდება, სანუგეშო ძმობილი
რაიხე"

(*) "Seçkinler" adlı şiir kitabının önsözünden alınmıştır Tbilisi-1994

İşte bu tek şiiri yazan şairin trajedi dolu hayatı ve adı saklanabilmiştir: Noe Çikvadze. Veya başka bir Noe Zomlateli. Unutulmuş ve değeri verilmemiş bir şair daha. Şiirin adı "Gürcüstan", yüzyılın başlangıcında 1921'de yazılmış, tamamen fiilsiz son derece modern bir şiirdir

"Gümüş, kiremit, üzüm bağı ve üzüm
Siyah taş, kömür, mazot ve petrol
Fayton ve kızak, balta ve çekiç
Sandal ve gemi, sal ve kafti."

ბრინჯაო კრამიტი. ვაზი და ყურძენი შავი ქვა. ნახშირი
შავი ქვა. ნახშირი კუბრი და ნავთი. მარხილი. ურემი.
ცული და ურო. ნავი და ბორანი. ტყვი და კალთა.

Çok samimi; bir bakışta çok ta basit yollarla tekrarlıyorum: Tamamen fiilsiz, sadece nesneleri sıralayarak yazılmış şiir. Bu şiir, yazanın gördüğü vatanın doğasını, yaşantısını, sanayisini ve kültürünü bize aktarıyor. Noe Zomleteli geçmişin basitliğine özlem duyurmaktadır. Özlemi belki acıma duygusu ve pişmanlık da hissettiriyor bize ve böyle birer şiirle parlıyorlar bizim şairler. Tamamen unutulmuş ve tanınmamış yazarlar yanında belli bir imaj taşıyanları da görürüz: Arsen İkaltoeli'nin "Davit Ağmaşenebeli'nın Efitefiyası", Kraliçe Borena'nın "Meryem Ana İlahileri" Dimitri Bagrationi'nin "Bebe Ninnisi", Tekla Batonişvili'nin "Ketevan Batonişvili'ye Cevabı", Rafiel Eristavi'nin "Hevsurlunun Ülkesi", Dutu Mereli'nin "Ben Küçük Bir Gürcüyüm" vb. vb. Sadece dört dizeli bir şiir Atenin kilise duvarında yazılmış, taaa onuncu yüzyıldan kalmış ve bu şiir açıyor seçkinlerin kitabını:

Kötü bir anda yakaladınız onu pençelerinizle
Yoksa tarlalara serilmiş ve parçalanmış
Gördüğün tüyler sizinki olacaktı."

არწივი
არწივი ცაზე დაფრინავს.
ცვავ ყორნებს ეომებოდა.
ეწვდა ბეჭავს ადგომა.
მაგრამ ველარა დგებოდა.
ცვლის მხარს მიწაზე მიათრევდა.
გულახალრა ხახლიაცხებოდა
ეკ დედას თქვენსა, ყორნებო
ცუდ დროს ჩაგფდაყო ხელიდა,
თორო ცოცხალი თქვენს ბუნაგსა
გაშლილს გაფიტრულს ველოდა!

* "Eğer nemli otlarda yalın ayak yürümediysem, vatanımdırki? Atalardan hepsigitti, yabancıların itiş kakışıdır burası" veya "Zürafa gibi renklendi dağlar, tren sis içinde uçuyor. Şimdi Tsipi mağarası başlıyor, siz bir şeyden korkmaz mısınız?"

ცვრიან ბალახში თუ ფეხშიშველა არ გავიარე, რაა მაშული! წიხაპარფაგახ წავიდა ჯელა, სხვა ხალხის იხძის აქ ჭრიაძული"... ან: „მთები აჭრელდა როგორც ვირაფი, მატარებელი მიჰქრის ბიხდებათ, ახლა წიფის გვირაბი, თქვენ ხომ არაფრის შეგეშინდებათ?"

Bu müthiş güzellikleri yorumlamaya gerek var mı? Belki onları okumak ve sıralamak veya sadece okunduğu zamanı verdiği zevk yeterlidir. "Her türlü edebiyat araştırmalarını okumak: çalışmak gibi sayılır. fakat gerçek şiiri okumak 24 ayar zevktir." Yazmıştım buna benzer olayla ilgili bir yerde. Bizden önce kim nerde hangi az veya çok prestijli kitaba aldı benim tarafımdan hemen oyle seçkin olarak ilan edilmiş bu satırları

"Hayat saman değerine bile değmez
Yaşamak zorlanmaya değmez
Dünya malının sahibi olsan da
Bir güzelin değerine değmez."

ცხოვრება ბალახად არა ღირს, ბიცოცხლე – ბალახად არა ღირს, თუნდ ეკონდეს ქვეყნის ქვეყნის ხიმდიდრე, ერთი ლაშაზ ქალად არა ღირს."

"Şöyle geçiştirmeyelim Hazıra'nın bu basit filozofluğunu. Her basit olan şey dahi değildir. Fakat bir çok dahi şey basittir.

"Gülüm açılmanı beklerim
Sözüm var yalvaracağım
Diken üstünde sabahlarım
Gözümden acı yaş akıyor"

ჰაარდო, შენს შლას მოველი, ბიტყვა მაქს ბათხოვები, ეკალ'ზედ ვარ მშთომელი – ცხარე ცრემლი მღვრია

Teknik açıdan dört dörtlük olan bu satırlar da Hazıra'ya aittir. İnleyen şarkı olarak duyurumuşuz. yüreğimiz hoplamış yazarını ise sormamışız bile. Eğer biraz daha düşündürecek satırları arzu ediyorsanız buyrun:

"Tüm benim yaşamım acı ve ızdıraptır
Prometa zincirlerle bağlanmış ölümsüzlüğe"

ჩემთელი ჩემი ბიცოც-ხლე ტანჯვაა და ვაება, ამმარანის ჯაჭვებით დაბმული უკვდავება.

Bu Akaki'nın dahi satırlarıdır, bu Akaki'nın uzaklara atılmış bir okudur kendi acı ve ölümsüzlüğü hakkında. Benim bilinçaltım iki güçlü Akaki Tzereteli'yi çağrıştırıyor ve "Promete zincirlerle bağlanmış" benim vatanımdır aynı zamanda ve şiirde ikili boyut kazanıyor. Galiba bu benim kişisel algılamamdır. Ama bu benim kitabımdır, benim sevdiğim kitabım, onu Murman Lebanidze toparladı o bir şairin fikirlerini anlatmaktadır ve belki bu yüzden özenli enteresan ve hesaba katmaya değerdir.

3- Kobairi kilisesinin mezar taşındaki yazı:

"Geldiğiniz dünyadan solgun ve günahkar
Yüreğim ateş içinde ağzımdan al akıyor
Büyük çabalardan bir giysi parçası kalmış
Amın olsun tanrım, İsam, sen ve senin adaletin"

წამოველით ხოფლისაგან ცოდვაქმნილნი და გაძკრთალნი; კულსა ცეცხლი მომდების, ამომდიან პირით ალნი; დიდია შენთა დიდია შეებათაგან დამრჩეს ნახის ნაფერთალნი.. კურთხეული ხარ, ქრისტე-კურთხეული ხარ, ქრისტე-ღმერთო, შენ და შენი მამართალი!"

Davit Ağmaşenebeli'nin Efitafiyası:

"Ben olgunlaşıp yedi krallığı yemeğe oturtınuşum
Türkleri. İranlıları. Arapları sınırdışı etmişim
O suların balıklarını bu sulara bırakmışım
Artık bunları yapan dünyaya gözünü yummuşum."

ვის ნაჭარმაგევს მეფენი შვიდნიკე ატრად
დაძესხნეს, ოურქნი, სპარსნი და არაბნი
საზღვარია გარე გაძესხნეს, გარე გაძესხ
გარე გაძესხნეს, ოჯუზნი აძრაია წყალთაგან
იშერთა წყალია შთაძესხნეს,

Bu şiirlerden ilki XIII'üncü yüzyılın meçhul şairine, diğeri XII'nci yüzyılın ünlü edebiyatçısı Arsen İkaltoeli'ye aittir. Fakat hiçbiri, yazar - şair olarak anılmazdı. Büyük Rustaveli'nin "Kaplan Postlu Şövalye"si hakkında sonradan yapılan çalışmaları, Rustaveli kesin redderdi ve sonradan eklenmiş bazı satırları ve de kendisine ait ve sonradan zarar görmüş satırları düzeltecektir. Burda ustalığın maksimumundan bahsediyoruz ve biz bunun uzmanlarıyız. Biz Kaplan Postlu Şövalye'den açıkça ziyan görmüş üç tane şiirini çıkardık. Onları onarmak şimdi saçmalıktır. Biz kolayca bulduk bu satırları dikkatlice okuduk ve düzensiz amatörce ritimler onları ele verdi.

Ve Yürek İsterim

1- "Şimdi dil dökmem için sanat ve yürek isterim
Gücümü ver yardımcı ol senden aldım aklımı
Yardım edelim Tariel'e güzel anatm onu
O üç kahraman yıldız birbirlerine köle olurlar."

2- "Okulun hikayesi bir yerde bulunmuyor.
Kendisi anlatmazsa söylenmez inanılmaz
Bekle gelsm ne kadar bekleyebilirsen
Sus gülleri soldurma yaşlarla kar yağdırma."

3- "Böyledir hayat kimselere güvenilmemeli
İnsan gözünün ve kirpiklerin sanıyelerini sayar
Kimler neleri arayıp durursunuz, Kader çözer her şeyi
Kim ne değiştirsin iyidir ikisi de bir arada."

1. „ან ვინ მისცა გამოთქმად, გული და
ხელოვანება ძალი ამოვც და შეწევნა შენგნით
მაქვს, მიუსცე გონება; შით შეკვნიცხეთ
ტარიელს, ტურფოდსა უსრა ხსუსტა,
ამო ხანია გმირთა მსაოობა ჰგირს
ერთმანეროის მონება"

2 „იმა მოყმისა ამბავი არსად არ იპოვების;
თუთ თუ არ გითხრობს, არ ითქმის, არეულნაი
დაფერებას; მოალოდინე, მოყილეს, რაზომცა
დაგეყოვნების, დაღუმდი, ვარლსა ხუ ამბობ,
ცრეცილთა ნუ ითუნების."

3. „ესე ასეთი ხოველი, არვისგან
მისახდობელი, წამია კაცთა თვალისა და
წამწამისა მსწრაფელი! რასა კნი ცხებთ, რას
აქნევთ! ბედია მაყუჩებელი, ვის არ
შეუცვლის, კარგია, ორისაც იყოს მხლებელი

Böylece bu şiirlerde Rustavelivari melodizm ve kibarlık bulunmamaktadır. Evet Gürcü şiirinde büyük yedilinin aksak düzensiz satırlarına raslayabilirsiniz. Barataşvili'nin ve Grigol Orbeliani'nin şiirlerinde aksak şiir hakimdir. Çok miktarda örneklerle İlia'da bu konuda günah işliyor. Hatta Gürcüstan'nın bülbülü denilen Akaki bile. Fakat onun maksimuma ulaşmak için başka yolları da var. Rustaveli ise Rustaveli'dir. Başkalarının bildiklerini de bilmediklerini de bilmektedir. Rustaveli'yi gerçekten bilenler iki çarpı ikinin dört olduğu kadarıyla biliyorlar. Rustaveli'de 'melodi sağırlık' kesin imkansızdır, olamazdır. Bir atletin kalbinin tam kanla dolması gibi onun şiirleride melodi ve ritim ile doluyor. Ve Kaplan Postlu Şövalye'nin 1669 şiirinden sadece üç tanesi düzensizdir ve ben de çıkardım onları. Kısaca Kaplan Postlu Şövalye'de bizim yaptığımız, şiirlerin tümüyle 'seçkinlerde' yayınlanmaktan en baştan vazgeçilmesidir. Bunu daha fazla etki yaratmak için yaptık. Gürcü şiirinde bizce en iyi 30 şiirini seçtik, ne hikayesini bozduk ne olayların sıralamasını ve böylece okuyucu olayların gelişimine devam edebilir, hemde estetik etki güçlenerek, çünkü en güçlü destan özetlerini seçtik. Rustaveli'den aylarca bahsedilebilir. Fakat sözümüzü uzatmayalım, biz hiçbir yayını kopyalamadık, seçimi zevklerimize göre yaptık. Bazıları, kırbaçlar alt göğsüne kadar parçalamak içinse biz geleneksel göğsüne kadar seçtik. "Soru işaretli benim söylediklerimi duydunuz mu yerine "duyun söylediklerimi" seçtik ve son olarak gizlemeyelim bazı bölümleri kısalttık. Destandaki iki şüpheli veya uygunsuz şiirini yorum yapmadan çıkarttık. enında sonunda biz poemin kısaltılmış şeklini sunduk seçkinlerde.

4- Bir taraftan utanç verici ve trajik iç savaş yaşanması yüzünden Gürcü miletinin bir kısmında ruhsal çöküşün diğer taraftan komünizm ideolojisinin bitmesi sebebiyle insanoğlunun inancına yeniden dönüşün yaşandığı zamanda edebiyatımızda bulunan yüksek seviyesi ve değeri olan dm ve inanç konusu içeren şiirler çok daha büyük

önem ve rol kazanmaktadır. Seçkinlerimizde sunduğumuz birkaç örnek edebiyatımızın mücevheridir. Kitabımızı, sessiz aydınlatan X. - XIII. asrın şairleri süslüyorlar. Opizarı ve Yoane. Zosime. Pilipe ve Kraliçe Borena. Yoane Minçhi ve Kral Dimitri. Giorgi Atoneli ve Nikoloz Gulaberidze. Kapraşı - yepyeni bir isim edebiyatımızın tarihinde. Tabii ki Miheil Modrekili ve tabii ki David Ağmaşenebeli ölümsüz eseri "Pişmanlık İlahileri" ile ve ne kadar gurur verici ki bizim büyük sahibimiz bir şair olarak güçlü rakiplerle çevrilmiş bir çoğunun üstündedir.

"Zaman nedir ki
Sularda karalarda kuruyup biter
Krallık zilleri susup şöhret yitirilir
Rahatın boş olur
Çiçekler solar
Başkası alır tacı
Başkasına hizmet ederler
O zaman tanrım O zaman bağışla beni"

„ჟამი რაჲ
წველილთაჲ და ხმელთაჲ
აღმოჴმენდეთ წარმოდგეს,
ზარი მეუფობისაჲ წარხდეს და
დიდებაჲ დაშრტეს.
შვებანი უჴმ იქმნენ,
ჯავრიოსნებაჲ დაჴსნეს,
სჩანან ძილის სკიპტრაჲ,
სჩანა შუადგეს სჯანი –
ამან შემიწყალე, მსაჯული ჩემი!"...

Adam sürekli uykusuz, adam sürekli eli tabancalı, adam sürekli savaş içinde ve hayat sonunda yine de bir seçkin bırakan üstün bir şairdir.

Ayrı farkedilmeyi hakediyor L. Haçidze tarafından kaleme alınmış X'uncu asrın meçhul şairi Kapraşı ve özellikle Yoane Minçhi'nin tamamen tanınmamış onlarca ilahisi. Seçtiğimiz seçkinler onun eserlerini yeniden aydınlatıp gerçekten büyük şairliği önümüzde sürüyorlar. Uyku-Ölümün kardeşi yakınıyor; Yoane Minçhi "Dehanın başlangıcı Tanrı korkusu günah korkusudur, Davit Tanrıya şükredenin söylediği gibi" akıl veriyor şairimiz.

"Pişmanlık kapısı açıktır,
Kardeşlerim girip günah çıkartalım
Günlerimiz tıpkı gece rüyaları gibi geçip giderler"
"Ben kış ağacı gibi yaprakları dökülmüş
Tanrının sevaplarından yoksul ve çırılçıplağım"

„განლებულ არს კარი სინანულისაჲ,
შევიდეთ მას შინა, ძმანო"... — „ჟამნი
ჩვენნი ვითარცა-რაჲ სიზმარნი დამისანი
განქარდებიან"... — „მე, ვითარცა ხე
ზამთრისაჲ ფურცელ-დაცვივებული,
განვშიშვლდი მადლისაგან ღმრთისა"

ve sonunda

"Köle aldı beni günahlarına
Ve sevaba girmek gücünde değilim
Ve kendimi kendim yakaladım
Düşman kapan içindeki güvercin misali
İsa tanrım sana yalvarışını
Bu tehlikeden kurtar ruhumu
Kurtar onu ölümden"

„დამიმონა მე ცოდვამან
და აღარა ძალმიც ყოფად კეთილისა,
რამეთუ თვით შევაპყარ თავი ჩემი,
ვითარცა ტრედი, მახესა მას მტერისასა.
გეყოფრები, ქრისტე მხსნელო,
იხსენ საბრხეთა მისთაგან სული ჩემი
და განარინე სიკვდილისაგან"...

5- Çok az olan başka şeylerle beraber eğer Gürcü milletimizin dışarıya götürülecek, yabancılara gösterilecek değerleri varsa bu dünya standartlarına göre biçilmiş olan Gürcü şiiridir, büyük gürcü eserleridir. Tanrımız standart olan şeyi lanetlesin, kahrolsun o kadar nefret ettirdi ki bize kendini standartlar, ama bu söz en iyi anlamında kullanıldığından dolayı biz de korkmadan söylüyoruz. Gürcü şiirleri dünya standardı seviyesindedir. Ve ayrıca bu şiirlerden bazıları dünya standartlarını kendileri yarattı, eğer tam olarak tercüme edilirse büyük dillerde. "Söylediklerimin çok fazla cesur sayılmaması için yirmi sene önce Almanya'dan dönen bir Gürcü olan Almanca dili Filoloğu Nodar Ruhadze'yi hatırlıyorum. O kendi günlüğünü okurken gururla Almancaya da "Kaplan Postlu Şövalye'nin harfi harfine çevirilerin yarattığı olumlu güçlü tepki ve etkileri anlatıyordu. Şairler, edebiyat bilenler, yazarlar, Gürcü - Almanca Filologları abluka içine alıp bir daha, bir daha "Kaplan Postlu

Şövalye"nin bölümlerini okumasını rica ediyorlardı. Bir de dünya edebiyatında hiç rastlanmamış bulunmamış satırlar:

"Elveda Tanrı sevabıyla git
Sen ağlanacak biri değilsin
Kaplanlarla savaşan bir oğlanı büyütmüşüm..."

„შვიდობით! ჯვარი გწერია, შენ არ ხარ სატირალია! ერთი შვილი ხი მაინც გაუზარდე ვეფხვებთან შეიძარია,

Ve en dokunaklı Poem sonundaki annenin sözleriydi.

"Bazen düşünür, çocuk annesiz büyütülmez ki
Belki kaplan annesi de benim gibi gece gündüz ağlıyordur
Gideyim ben de baş sağlığı dileyeyim
O kendisini anlatır bende oğlanımı anlatırım
Ona da yazıktır, yaralanmış oğluna ağlar"

ხან იფიქრებდა: უდედოდ გაზრდა ვინა თქვა შვილისა! იქნება ვეფხვის დედაი ჩემებრ დღედაღამ ტირისა, წავიდე, მეც იქ მივიდე, ვუთხრა ჭირისა, ისიც მიამბობს ამბავსა, მეც ვუთხრა ჩემი შვილისა, იმასაც ბრალი ექნების უწყალოდ ხშლით დაჭრი-

İşte böyle çekiciliğe ve etkiye sahiptir Gürcü şiirleri.

Gürcüceden Çeviren: Osman Nuri MERCAN

Abhazya Öyküleri: Dari - Duri

Guram ODİŞARİA

İstasyon. Sadguri Meydanı. Metro Durağı. Yeraltı Geçidi.

Kederli yüzlü bir çocuk duvarın yanında duruyordu. Şarkı söylüyordu. Çocuğun ayaklarının yanında boş çikolata kutusu vardı. Kutuda bozuk paralar parlıyordu. Çocuk bir dilenciydi.

Çocuğun şarkısı gümüş çanı gibi gürültü çıkarıyordu

— Dari-Duri. Dari-Duri, Dari-Daralee..

Tünel çocuğun sesini yükseltiyordu.

Yolcuların bir bölümü sıra halinde yeraltı metro durağının birinci meydanına doğru gidiyordu. Diğer bölümü ise ikinci metro durağı meydanına doğru gidiyordu.

Elektrik lambalarının sevimsiz ışıkları insanlar üzerinde cılız renkler, yüzlerinde soluk izler bırakmıştı.

Yaşam dolu renklerden insanların yüzünde bir eser yoktu. Acele ediyordu herkes. Tünelde insanlar çok değişmişlerdi. Onların yüz ifadelerini anlatmak olanaksızdı.

Çikolata kutusunda bazen bozuk demir paraların çıkardığı sesler duyuluyordu.

Toprakaltı geçişte ağır hava egemen.

Çocuk şarkı söylüyordu.

Abhazya savaşı sonrası, bir yerlere yolculuk yapmayı, bir yerlere gidip kaybolmayı bazen düşünmüşümdür. Fakat, nereye gidebilirim ki? Bütün bunlardan insan nasıl kaçabilirdi? İnsan bu şarkıyı bırakıp nasıl gidebilirdi? Senin üzüntülerinin bir parçasıdır bu şarkı. Bu şarkı tünelden çıkanların senfonisidir. Yetim ruhların, yalnız insanların marşıdır bu şarkı.

Bu şarkı, sevgisiz-sevinçsiz geçen günlerimizin kahramanlık melodisi midir yoksa? Genel olarak vurdumduymazlığın egemen olduğu her yerde, bu şarkı senden sıcaklık, sevgi bekliyor. Her birimizden bunu bekliyor bu şarkı. Çünkü, bu şarkı önünde hepimiz birer suçluyuz. Böyle bir durumda, ona nasıl ihanet edersin, nasıl gidebilirsin, nasıl kaçabilirsin? Yetim, hastalıklı bir çocuğu bırakıp kaçmaya benzemez mi bu?

Dari-Duri şarkısı, öyle bir şarkı ki şarkı söyleyenin sesi ile beraber gözden çıkarılmış, dışlanmış bir seste duyulur.

Ama, her nedense, biz bazen bu şarkıyı neşeli olarak kabul ederiz.

Çeviren: Ali ALTUN

Kaf Dağının Ardından Birkaç Çocukluk Hatırası

Laurent MIGNON

7 Temmuz 1894'te doğdum (ya da 93'de - annemin düşüncesiyle babamın kütüğe geçirttiği kayıtlarbirbirini tutmuyor). Herneyse, daha erken değil. Doğum yeri: Bağdadi köyü, Kutaisi ili, Gürcüstan.

Родился 7 июля 1894 года (или 93 - мнения мамы и послужного списка отца расходятся) Во всяком случае не раньше Родина - село Багдады Кутаисская губерния. Грузия

Otuz yaşlarında bir adam çalışma masasının üzerine eğilmiş heyecanlı heyecanlı yazıyordu. Onu bekleyen kaderi sezmiş miydi? Bilinmez. Ancak nedense şimdiden hayatının hikayesini yazmak zorunda hissediyordu. Ana çizgileriyle, ana dizeleriyle olsa bile. Bu adam genç yaşına rağmen Rus edebiyatında bir fırtına gibi esmişti. Edebiyatın, bütün kuramlarını yerle bir eden bir fırtına... Nazım Hikmetler'e, Louis Aragonlar'a ve nice ozanlara yeni bir nefes veren bir fırtına... Bu adam, Gürcüstan'ın kayıp oğlu Vladimir Vladimiroviç Mayakovski'ydi.

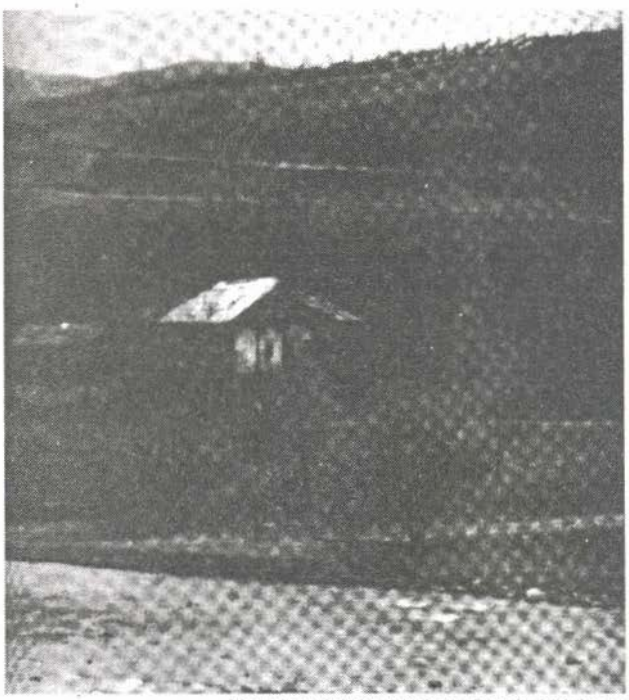

Mayakovski'nin doğduğu Bağdadi'deki ev

Я поэт Этим интересен Об этом и пишу Люблю ли я или я азартный • красотах кавказской природы также - только если это отстоялось

Ozanım ben. Şiire verdim kendimi. Bu nedenle yazıyorum. Sevinem, kumarcılığım, Kafkasya'nın güzellikleri - bütün bunlar sözcüklerin birikip dibe çökmesinden sonradır

Mayakovski'nin "Ben, Kendim" (Ya Sam) adlı eseri, ozanın Gürcüstan'daki çocukluğu hakkında önemli ipuçları veren şiirsel bir anlatı. "Şiirsel bir anlatı" diyorum da, Mayakovski şiirselliğe yeni tanımlar getirenlerdendi. "Ben Kendim"in ilk 19 bölümü, şairin Gürcüstan'ın Bağdadi adlı köyünde geçen hayatıyla ilgilidir. Vladimir Vladimiroviç 1922-1928 arasında bu eserle uğraştı. Bu yapıt hem şairin yaşantısı, hem de o dönemde Gürcüstan'da yaşayan Rus ailelerin yaşamları konusunda ilginç bir belgedir Üstelikonu bitirdikten 2 sene sonra hayata veda edecekti. Resmi kaynaklar onun intiharını aşırı yorgunluk, bunalım ve geçirdiği hastalıkla açıkladılar. Gayr-i resmi kaynaklar ise daha çok mutsuz, umutsuz bir aşk hikayesine dikkat çektiler Ama belli ki o yıllarda sanatçılara yapılan ağır baskılar ve sosyalist devlet projesinin yavaş yavaş Stalin tarafından bir çıkmaza götürülmesi aldığı nihai kararda önemlibir rol oynamıştı.

Ama bu faciadan önce, Mayakovski "Ben Kendim"le, bu eserin "Bellek" adlı bölümünde belirttiği gibi *yaşadığı yıllar arasında canının istediği gibi yüzerek* hayatını kağıtta yeniden inşa edecekti. Bunu yaparak Gürcüstan adlı şairler diyarının tarihine bir sayfa ekleyecekti. Biz de o şiirsel anlatıya ve

annesi'nin Aleksandra Aleksevna'nın Wiktor Woroszlyski'nin Mayakovski hakkında yazdığı kitapta aktarılan anılarına dayanarak ozanın Gürcüstan'daki hayatını yansıtmaya çalışacağız.

Babası Vladimir Konstantinoviç'in orman kolcusu olarak çalıştığı Bağdadi ormanı çok büyük bir alanı kaplıyordu. Evlerinden, Mayakovskiler her tarafta yeşillikle kaplı dağlar görüyorlardı. Küçük Vladimir'in iki ablası vardı: Ludmila ile Olga. Yakın komşuları yoktu Mayakovskilerin. Ve geceleri ormanlardan bahçelerine inen çakalları ancak köpekleri kovabilirdi Orman ayılar, tilkiler, geyikler, tavşanlar ve başka hayvanlarla cıvıl cıvıldı. Annesi, Aleksandra Aleksevna'nın dediğine göre Vladimir'in hayvanlara düşkünlüğü Bağdadi'de doğayla içiçeyaşamalarından kaynaklanıyordu

Bağdadi'nin kışları pek masallardaki kışlara benzemezdi. Fazla kar yağmazdı. Fakat şiddetli yağmurlar buz gibi rüzgarlarla yarışırdı. Ancak baharlar bu bölgeyi cennete çevirirdi. Rengarenk bağlardan, bahçelerden gelen binbir koku genç Vladimir'i büyülerdi. Ne var ki Kafkasya Rus ozanları nasıl büyülemişse, şimdiden Rusya aynı şekilde Mayakovski'yi çekiyordu

Bağdadi o dönemde oldukça tenha bir köydü. Ne okulu, ne de hastanesi vardı. Çocuklarına iyi bir eğitim sağlamak için Vladimir Konstantinoviç ve Aleksandra Aleksevna çok zorlandılar. En büyük kızları Ludmila'yı okutmak için Tblisi'ye gönderdiler. Mayakovski'ye iseilk derslerini annesi ile kuzenleri vermişti. Çocuklar, aritmetiği onlara dağıtılmış elmalarla armutları sayarak öğreniyorlardı. Mayakovski, aritmetikteki zayıflığının ona verilen meyveleri saymadan yemesinden kaynaklandığını açıklıyor. "Ben Kendim" adlı şiirinde de, Kafkasya'daki meyve bolluğundan sözediyor.

Vladimir Vladimiroviç altı yaşındayken kendi kendine okuma yazmayı öğrendi. Annesine göre, başlangıçta bunu hiç kimse farketmedi. Ancak çocuk kendi isteğine göre fazla yavaş okuyordu ve bu yüzden büyüklerinden yüksek sesle okumalarını rica ediyordu. Mayakovski eline geçen herşeyi okurdu. Babasının abone olduğu "Vatan" (Rodina) dergisinden Don Kişot gibi dünya edebiyatının klasiklerine kadar 1899 yılı oldukça karışık bir yıl olmuştu Mayakovski ailesi için, çünkü ikinci kızları, Vladimir'in çok düşkün olduğu Olga'yı da okumak için Tblisi'ye gönderdiler. Mayakovski Olga ablasını çok özlüyordu

O yıllarda Mayakovski'de edebiyat ile sanat hakkında çok keskin kanaatler oluşuyordu. Şiirsellikten

Mayakovski ailesi

nefret eder ve çocuk kitaplarından hiç hoşlanmazdı Okuduğu ilk kitap "Kümes Bakıcısı Agafia" (Ptiçnitsa Agafia) adlı pek sevmediği bir çocuk kitabıydı. Hatta o dönemde okuduğu bütün kitaplar bunun gibi olsaydı, büyük bir ihtimalle okumayı bırakmış olacağını belirtiyor. Okuma sevgisini kurtaran eser okuduğu ikinci kitap oldu: Cervantes'in Don Kişot'u.

Bağdadi'de uygun bir öğretmen bulamadıklarından, Vladimir Vladimiroviç, annesi ve anneannesiyle Kutaisi'ye taşındı. Orada annesinin arkadaşı Julia Gluşkovski'de kalıyorlardı. Julia öğretmendi ve genç Vladimir Vladimiroviç'in okumalarını yönetiyordu Doğrusu azıcık yaramaz bir öğrenciydi. Ama Bağdadi'nin genişliği, yeşilliğinden sonra Kutaisi'nin darlığı, şehirliği zor geliyordu onlara. Oturdukları evin avlu kapısı kapalıydı ve çocukların sokaklarda koşmaları yasaktı. Zaten binanın sahibi de çocukların avludaki ıvırzıvırını çalacaklarından korktuğu için Vladimir Vladimiroviç'in avluya inmesini hoşgörmezdi. Bu adam, emekli bir veterinerdi ve nedense çocuğa takmıştı. Çocuğu hep: "Kendini ormanda mı zan-

nediyorsun hala?" diye aşağılıyordu. Çocuğun kitaplarına sığınmaktan başka çaresi yoktu. Okumak için oturduğu odada kafeste bir kanarya kuşu vardı. Bugüne dek kuşları göklerde hür görmüş olan çocuk kaderini bu kuşunkine benzetirdi.

Mayıs 1902'de Mayakovski lise sınavına girip kazandı. Ne var ki anılarında az kalsın çakacağını belirtiyor. Papaz ona "oko"nun ne demek olduğunu sorduğunda, O da Gürcüce anlamı olan "üç libre" diye cevap vermişti. Halbuki istenen cevap kilise Slavcasındaki "göz" anlamıydı. Ozan da, bu yüzden eski olandan, Slavcadan ve kilseden nefret etmeye başladığını söylüyor. Hatta fütürizminin, tanrıtanımazlığının ve enternasyonalciliğinin kaynağını bu cevaplayamadığı soruda buluyor

Nevarki,az kalsın çakmasını annesi başka bir şekilde açıklıyor. Vladimir Vladimiroviç tifüs olmuştu ve çok ağır bir şekilde hastalanmıştı ve kaynatılmamış su içmesinden kaynaklanan hastalığı uzun sürmüştü

Dinlenmesi için yazın Bağdadi'ye gönderilmişti. Çocuk iyileştikten sonra babası hariç bütün ailesiyle Kutaisi'ye taşındı. Liseye başladı. Notları iyiydi Jules Vernes gibi düş gücü zengin olan bütün yazarları okuyordu Aynı zamanda da sakallı bir sanat öğretmeni Mayakovski'de yetenek gördüğünden, ailenin maddi durumunu göz önünde tutarak, ona ücretsiz resim dersi vermeye başladı.

1904'de başlayan Rus-Japon savaşı olgunlaşmakta olan Mayakovski'nin dikkatini çekiyordu. Hararetle gazeteleri ve ilanları okuyordu. Hastanede çalışan halası Anyuta hep onlara gelip yaralılardan savaş hakkında edindiği bilgileri aktarırdı. Yazın bütün aile yine Bağdadi'ye döndü. Vladimir Vladimiroviç hergün postaneden mektupları vegünlük gazeteleri almak için Nergiyeti'ye kadar yürüyerek giderdi Bağdadi'den Nergiyeti'ye dört kilometre vardı ve dönüşte Mayakovski gazeteleri okuyarak yürürdü Evde ise gazete ve dergiler yüksek sesle okunurdu ve o bir kez daha onları dinlerdi. Güneşli günlerde Mayakovski, ceplerini meyvelerle,çantasını kitap, gazete ve dergilerle doldurup köpekleri Vega'yla Boston'u alarak bağlarına giderdi ve orada bir ağacın altında uzanarak meyveleri ve yazıları iştahla tüketirdi. Ağustos'un sonuna doğru Kutaisi'ye döndüler ve Mayakovski'nın büyük ablası üniversitede okumak üzere Moskova'ya gitti. Vladimir Vladimiroviç, Olga'yla beraber ablasına uzun mektuplar yazıyordu ve o da mektuplarında Moskova'daki hayatı anlatıyordu onlara

İlk gençlik yılları

Ablasının gönderdiği mektuplarla evde çoğalan gazeteler sayesinde 11-12 yaşındaki Mayakovski'nin siyasete karşı ilgisi büyüyordu. Gürcüstan'da yerli halka yapılan haksızlıkları az da olsa farkediyor ve özellikle Kazakların Gürcülere yaptıklarını kınıyordu. Arkadaşlarının çoğu Gürcüydü. Tepkisi siyasi bir tepki olmaktan ziyade, arkadaşlarını savunmak istemesinden kaynaklanıyordu.

Ocak 1905'te ilk Rus devrimi başladı. Mayakovski lise arkadaşlarıyla olaylara katılıyordu. Gösterilere gidiyor, okulda devrimci şarkılar söylüyorlardı. Haziran'da ablası Moskova'dan döndü. Bir sürü kitap, broşür ve dergi getirdi. Çoğu yasadışıydı. Daha 12 yaşındayken, Vladimir Vladimiroviç bunları okuyor ve anlamaya çalışıyordu. Bazı akrabaları ailenin çocuklarına verdikleri düşünce özgürlüğünü hayret ve dehşetle izliyorlardı. Devrimcilerin siyasal sloganlar içeren şiirler yazmaları Mayakovski'nin ilgisini çok çekiyordu. Ancak edebiyatla siyaset arasında bir bağ görmeye başlayan genç şairin bu yeni uğraşları, okuldaki notlarını olumsuz

bir şekilde etkiliyordu

O yıllarda bütün Rusya'ya dalga dalga yayılan devrimci olaylar Gürcüstan'ı da etkiliyordu. Gürcüstan ayaklanmasını bastıran General Alihanof 1905'te öldürülmüştü. Özgeçmişsel şiirinde, Mayakovski Gürcü arkadaşlarının sevincini anlatıyor. Mayakovski artık mitinglere gidiyor ve değişik devrimci hareketlerin bildirilerini, broşürlerini ve kitapçıklarını inceliyordu. Marksçı çevrelere karışmaya başladı ve kendi deyişiyle *kendini bir sosyal-demokrat* sanıyordu Hatta babasının silahlarını yürütüp onları yerli sosyal-demokrat komiteye götürdü.

Ancak Şubat 1906'da babası trajik bir şekilde vefat etti. Kağıtlarını iğnelerken bir parmağını delmiş ve yarası iltihaplanmıştı. Parasız olduklarından ve Vladimir Vladimiroviç'in annesinin dul maaşı da çok düşük olduğundan eşyalarını satmaktan başkaçareleri kalmadı. Durumlarını Ludmila'yla konuştuktan sonra, borçlanarak da olsa, onun yanına Moskova'ya gitmeye karar verdiler

Mayakovski artık on üç yaşındaydı. Poetika ve politika ile kafasında ilk kafiyeleri yazmaya başlamıştı ve çok yakında Rus edebiyatına silinmez, silinemez bir damga basacaktı. Belki de istemeyerek Gürcüstan coğrafyasına da, çünkü doğduğu Bağdadi köyünün ismi devrimden sonra Mayakovski olarak değiştirildi. Bu çok anlamlıdır. Bağdadi Mayakovskileştirildi., Mayakovski ise,en azında eserleri, *Gürcüstan*lılaşmadı. Ne annesinin anılarında, nede "Ben kendim" adlı eserinde Gürcülerden pek sözedilmiyor. Gerçi, Mayakovski Kazaklar ile Gürcüler arasında var olan gerilimden bir cümleyle sözediyor. Hatta bütün arkadaşlarının Gürcü olduklarını belirtiyor. Ama ne Mayakovski'nin anılarında nede eserlerindebu insanların hayatı, dertleri yok. Sadece "Vladikafkas - Tiflis" adlı şiirinde, Gürcüce'de işçi anlamına gelen *muşa* kelimesini kullanıyor.

Ancak çocukken Gürcüstan'ın doğasını ne kadar sevdiyse, ne kadar içiçe olduysa, halkına da o kadar yabancı kaldı. Aslında bu da şaşırtıcı değil... Mandelştam ya da Pasternak gibi başka önemli Rus yazarlarının Kafkasya yazılarında yansıttıkları Gürcü imajı da gerçekçi değildir. Bakış açıları oryantalisttir. Sömürgeci ülkelerin edebiyatında asıl ilgi egzotizme, fethedilmiş egzotizme yönelir. Hakim toplulugun edebiyatı değişik yollardan, fethedilmiş toprakta yaşayan insanı unutarak, ya da onu klişeleştirerek, o fethi doğrulamaya çalışır. Mayakovski Gürcüstan'ın kayıp oğlu olabilir, ama yitirmek istemediği için gözardı ettiği bir Gürcüstan'ın...

Katafalktason resim...

Kaynakça;

Bukowski P., Fischer G. (ed.), Vladimir Vladimiroviç Majakovskij Studien. Hamburg 1977. Und Materalien Band 2
Majakowski, Wladimir Vers und Hammer, Frankfurt '89
Marshall, Herbert, Mayakovsky and his Poetry, Londra'
Mayakovski, Vladimir, Stihotvoreniya, Poemi, Stati, Moskova 1996
Mayakovski, Vladimir (çev. Şiirler, İstanbul, 1997 Maden, Sait)
Woroszylski, Wiktor (ing. Çev. The Life of Mayakovsky, Londra 1972 Taborski, Boleslaw)

ÇevirilerSait Maden'dendir: Mayakovski, Vladimir (çev. Maden, Sait); Şiirler İstanbul 1997; ss. 117-135. Metnin aslınabir göz atmak isteyenler şu antolojiye başvurabilirler: Mayakovski, V.: Stihotvoreniya Poem Statii, Moskova 1996; ss. 387-407

Dergimizin abonelik işlemleri, ABONET tarafından gerçekleştirilmektedir. Her türlü abonelik işlemleri için:

ABONET

Perpa Ticaret Merkezi H. kat, B Blok, No: 1706 Okmeydanı - İstanbul
Tel: (0 212) 222 83 32 - 222 72 06 Faks: (0 212) 222 27 10
e - mail: abonet@abonet. net/web: www.abonet.net

YAKARIŞ

Okuyucu kardeşim!
Kardeşliğimiz için
Senden bir rıcam olur:
Yere düşmüş bir insan görürsen
Neden düştüğünü sorma
Sana düşen görev yüreğin yanmalı
Paramparça olmalı!

Yüreğin yanmalı!...
Fakat, bilmelisin ki!
Düşen insan iki çeşittir
Kendini kurtarmak için
Biri kalkmak ister
Ikincisi ise
Bir ölü gibi yerde yatar!...
Biri, kim onu
Yere düşürmüşse
Onunla elinden geldiğince
Mücadele eder...
İnsanlardan yardım bekler
Ikincisi ise
Bütün bunların farkında bile değil!...
Düşmanına
Bir hayvan gibi
Boyun eğer!

Birincisi ile karşılaşırsan
Emeğine uğraşına
Saygı göster-kutsa
Ikincisine ise
Üstüne tükür!...
Ağla fakat sırtını çevir!...

... ...
... ...
... ...
... ...
Burda bırakılan noktalar
Sonraki düşünceyi belirtsin
Çünkü
Kalemimin belirtme-sözleme
Yetkisi yok!...
Bir kul-köle gibi
Sesimi kısmalıyım
Çünkü
Benim patronum
Bundan alınır!...
Yüreğim dolup taşsa bile
Öksür-meme-liyim
Sözcükleri zorla yutmalıyım...
İsterseniz öldürün beni
Yine de şunları
Belirtmek durumundayım
"Sen Gürcüstan tükürüğe layıksın"

Akaki TZERETELİ, 1864
Çeviren: Ali ALTUV

Bu şiir, ünlü Gürcü devlet adamı, şair ve yazar Ilia Çavçavadze'nin öldürülmesi üzerine yazılmıştır

[illegible]

Mezarlık

Nodar DUMBADZE

-Merhaba..

-Kimsin?

Mezara usulca yaklaşan adama alttan bakarak sordum.

-Been..? Ben Vano'yum... Buralıyım.

Dedi adam..

Bazalt taşına oturdu Yaka cebinden sigarasını çıkardı.

-Bir sigara ver

-Prima...!

-Farketmez.

Sigarayı verdi ve kibriti çaktı Kibritin alazı yüzünü bir iki saniye kadar aydınlattı. Çok hüzünlü gözleri.. düzgün ve güzel bir burnu vardı. Elli-ellibeş yaşlarında ya var: ya yoktu. Kim bilir belki de daha küçüktü. Belliki. traşsız yüzü O'nu yaşlı gösteriyordu.

Sönmemesi için avucunun içinde tutuğu alevi sigaramı yakmak için uzattı. Ateş. pençeye benzeyen ellerinde hapsolunmuş: kurtulmak için çırpınan bir ateşböceğine benziyordu.

-Burda ne yapıyorsun?

Diye sordum.

-Ben mi..? Dedim ya: Ben buralıyım.

Diyerek sigarasını yaktı

-Evet...

-Az önce "Merhaba" dedim ya! İyilik diledim ya.

-Allah sana da iyilik versin.

Diyerek: özür dilercesine ellerimle dizlerine dokundum

Van. mezartaşına bakarak·

-Neyin oluyor senin?

-Oğlum...

Kesik kesik öksürerek:

-Zor mu?

Diye sordu nefes arasında.

-?!...

-Ben de sana soruyorum ki! Bundan zor daha ne olabilir ki...!

Diyerek zoraki gülümsedi.

-Kizigi'de eşimin akrabalarıyla idim. Geri dönüşümde "Kristis'in Ağlaması"* vardı. Hiçbir şey diyemedim. Yalnızca başımı önüme eydim. Kişi ne zaman bunları düşünse.. aklını kaçırabilir.

-Eskiden burada bir köy vardı. Şimdi mezarlık. Tam burada benim bağlarım vardı. Tüm köy karşıya geçtik.

Diyerek yaylanın eteklerine serpilmiş köyüne baktı.

-Biz kaçıyoruz...! Ne ki köpoğlusu peşimizden ayrılmıyor bir türlü.

Mezarlığa bakarak·

-Nereye kaçabiliriz ki...!

Diye sordu.

-Hiçbir yere.

Diyerek yeni bir sigara kopardım.

-Doğum ve ölüm tarihlerini: babasının adını neden yazdırmadın mezar taşına?

Diye sordu bir süre düşündükten sonra.

-Benim için farketmez.

-Başkası için..?

Başkası için de farketmez

Vano düşünceye daldı. Sonra başını kaşıdı

-Bu da doğru ya... Kaç yaşında idi?

-Beş.

-Allah yok mu.....?

Diyerek elleriyle dizlerine vurdu.

-Evet...! Nedir... Bilemiyorum.

Mezarın başından kalktım. Üstümdeki toprakları silkeledim.

-Gece dolaşmaktan korkmuyor musun?

Diye sordu Vano

-Neden korkacağım ki?

-Ne bileyim..! Ne olursa... Mezarlık burası. Bu ölülerin ruhları.. Bu gölgeler... Bunlar: Ikız ruhlar...! Bir sürü inanç kaçağı ve kumarbazlar dolaşır mezarlıklarda.

-Bundan daha kötü ne olabilir benim için.

Bu da doğru ya..

(*)Hz. İsa'nın ağlaması

Dedi Vano; Biraz duraksadıktan sonra.

-Görüşmek üzere.

Vedalaşarak küçük çıt kapısını kapattım.

-Allah barış içinde yaşatsın... Başka acılar yerine mutluluklar versin.

Diyerek O'da kalktı ardımdan.

-Sağol.

Diyerek ayrıldım.

Biraz yürüdükten sonra dönüp geriye baktı. O, oğlumun mezarı başında dikiliyordu. Karanlıkta, siyah mermerden yapılmış bir anıta benziyordu. O kadar benziyordu ki... başka anıtlardan ayırt edemezdim. Öylesine şaşırdım ki... hayatta ilk kez mezarlıktan korktum.

.....

Ölü sahiplerinin bile terkettiği mezarlıkta hiç kimse yoktu ve mezarlık oldukça sakindi. Hışırtılı ormanda; otlarla kaplı mezarlıkta yer yer... siyah-beyaz; renkli mermerler çok güzel dizilmişlerdi. Burası mezarlıktan çok bir cennet bahçesine benziyordu -ya da bize öyle geliyordu.- Biz böyle düşünmeye.. çocukluğumuzda; teyzem, teyzemin çocukları: Zurab ve Vahtang ile pazar günleri gerçekleştirdiğimiz mezarlık ziyaretlerimizde başladık. Ne zaman teyzemle mezarlığa gitsek, teyzem kara sevdalı imiş gibi buğulu ve hüzünlü bir şekilde ninemin mezarını seyrederdi. Biz o an sobe, körebe, saklanbaç ve el sende gibi oyunlar oynardık.

Bakımsız, terkedilmiş; yabani otlarla kaplanmış mezarlar arasında kuşlar yuva yapmış olurdu. Kuş yuvaları, -sonbahar göğüne benzer- benek benek, çil çil yumurtalarla dolu olurdu

.....Sonra iştahla, beyaz buğday ekmeğine, soğuk köftelere saldırırdık. Bu arada melek gibi güzel... yeşil gözlü teyzemi sorularımızla sıkıştırırdık.

-Nino Teyze, neden kuş yumurtaları benek benek ve çil çil olurlar..?

-Çünki...! Çünki, yavruları güzel tüylü olsun diye.

-Ninem neden öldü anne?

-Ninen ölmedi oğlum... Ölmedi. Çok yaşlandı; çok yoruldu... Bu nedenle gitti bizden.

-Sen de çok yaşlanır da yorulursan gider misin bizden?

-Giderim...! Herhalde giderim oğlum.

-O zaman biz de geliriz senin yanına.

Dedi Vahtang.

-Hayır oğlum...! Siz benim mezarımı koruyacak; bakımını yapacaksınız.

-Hayır...! Geliriz.

Diye, acele ve heyecanla yanıtladı teyze çocuklarım.

Teyzem, eliyle çocukların ağzını kapatarak oyuna gönderirdi.

Biz yorulmak nedir bilmez; güneş batınca eve dönerdik. Böyle yaşadığımız için mezarlık benim yaşantımda çok güzel bir bahçe ve de erinç verici bir yer olarak kaldı.

Birkaç yıl sonra teyzem, çok genç yaşta bizden gitti Bir süre sonra da teyze çocuklarım annelerine verdikleri sözü tutarak gittiler bizden. Ondan sonra mezarlıktan korktum ve nefret ettim. Ne mezarlığı ne de onların mezarlarını bir kez olsun ziyarete bile gitmedim. Sonraları ne zaman benim de bir mezarım oldu; ondan sonra mezarlık benim için yeniden güzelleşti ve beni kendine çekmeye başladı.

.....

-Bizim çalışmalarımız, tren yolu gibi endüstriyel gidiyor efendim (bunun bana mezarlık bekçisi diyordu) Ben yaptığım işi beğenilmek için yapıyorum

Güvenli ve gururlu bir şekilde sürdürüyor konuşmasını..

-Bugünkü mezarlık dünki mezarlık değil. Bu yıl mezarlığım tüm elektrik donanımı biter. Şimdi gaz sorununu çözümlemeyi düşünüyoruz. Meşale borularını bile döşettik. İki hektar kadar toprak kaldı elimizde işlenmemiş. İsteyenler var biliyorsunuz. Verildi... ama sizin için birşeyler yaparız.

Dedi düşünerek.

--İyi bir yer.. Havası çok iyi ve manzaralı(!) Bu yan Mtsheta... Öbür yan Tbilisi... Komşuları da çok sosyetik(!) Bu, Prof. Hetaguri... Bu, Akademisyen Cancğava... Bu, Dr. Tatarasşvili... Bu da Cumhuriyetin kurucusu öğretmen Gularidze. Bu...! Bu da...! Sizi sıkmak istemem ama, Nahalukeli hırsız Çetela. Diğer hırsızlar bunu nasıl olsa aparır götürürler. Bu mezarlığı da onlar yaptılar. Labradoru onlar getirdiler Kiev'den. Siz hangi taştan istiyorsunuz...?

-Bazalt.

-Ustaları iyi seçin. Sıkı pazarlık yapın. Yoksa adamın postunu soyarlar.

-Burası...

Diye gösterdim.

-Anlaştık.

-Görüşmek üzere.

-Görüşmek üzere efendim. Başınız sağolsun..

Siz nesi oluyorsunuz?

-Babası.

Mezarlık bekçisi sustu.

-Afedersiniz efendi.. Çok mu konuştum...!

-Hepsini güzel söylediniz. Görüşmek üzere.

-Görüşmek üzere.

.....

İki yıl içinde hergün ölüyordum. Üçüncü yıl geldim mezarlığa; sabah erken altıda. Mezarlık serindi. Kuşlar ötüşüyor ve orman hışırdıyordu. Her yanı dolduran mezar taşları sanki birer anıt gibiydiler. Uzun süre mezarımın yanında oturdum. Uzaktan taşa vuran çekiç ve keski sesleri geliyordu. Kalktım ve o seslere, gerilmiş bir ip gibi yürüdüm. Orada gördüklerimin hepsini anlatamam.

-Merhaba Vano.

-Kimsin?

Yukarıdan bana bakıyordu.

-Tanıyamadın mı?

Vano şaşırmıştı. Tanıdı.

Bana "Ölüyor" dediler.

-Olmedim.

Çekici ve keskiyi kuart taşına bıraktı. Eteklerindeki taş kırıntılarını silkeleyerek tabureye oturdu. Kuartın üzerinde gördüğüm bir şey beni çok şaşırtmıştı. Bu bir heykeldi. Hayır... Ne heykel.. ne portre... ne kümbet... Hiçbir şey...! Bu hem hiçbir şey; hem her şeydi. yassı bazalt taşından oyulmuş bir insan desenini andırıyordu. Bir formu yoktu. Derinlik ve ölçü yoktu. Şekillenmemişti. bu, sanat ötesi bir şeydi. Bin yıl öncesinden çıkıp gelmişe benziyordu. İlk insanların duvarlara kazıdığı tanrı figürlerine benziyordu. Ama... ne tanrısı...!?

-Burada ne yapıyorsun Vano?

Diye sordum. Yanına oturdum. Yaka cebinden Prima'yı çıkardı. Bana da verdi. Yaktı. Derin bir nefes aldıktan sonra yanıtladı.

-Ne yaptığımı görmüyor musun?

-Bu nedir Vano?

Vano sustu. Sigarayı sonuna kadar içti. Bir süre sonra..

Benim oğlum.

Bedeninin titrediğini. .. soğuk soğuk terlediğimi ve saçlarımın dikildiğini duyumsadım.

-Ne diyorsun...!?

-Geçen yıl bu sıralarda... Ksanski Dağı'nın tepesinde eski bir hapishane vardıya...! Geçen yıl bu sıralarda. Oğlum sarhoşmuş. Hapishanenin surlarına çıkmış. Ayağı kayarak kopmuş. Kartal kanatlarını açarak.. Uçarak geldiğini görmüşler. Çocuklar anlattı: "Heee... Heee... Heeyyy..." diye naralar atıyormuş. Vayyy... babam vayy...

Vano aşağıdan o kaya kütlesine baktı.

-Bu nedir Vano?

Diye titrek bir sesle sordum.

-Söyledim ya adam; Benim oğlum.

-Sen mi yaptın?

-Ben... Az bir yeri kaldı yapılacak.

Kalktı. Kayanın boyununu eliyle kapattı.

-Sen bu taş hakkında ne biliyorsun Vano?

Diye sıkılarak sordum.

-Benden iyi.. Oğlumdan başka kim bilebilir.

-Bu doğru.. Ancak bunu bilmek gerek. Bu, senin oğluna benzemiyor.

-Benzemediğini kim söyledi sana. İşte onun kara, güzel gözleri... İşte onun yay gibi kaşları... İşte onun kartal boynu ve güçlü kolları; Beş karış omuzu... Kurban olsun babası.

Vano. hem konuşuyor, hem de nasırlı elleriyle yassı taşı okşuyordu. Çukur gözlerini.. Burnunu... Omuzlarını. Daha sonra kolları yetesice sarıldı taşa. Taş canlandı. On iki yaşın anıtı; Kara yağız delikanlıya dönüşmüştü bazalt taşı. Ve benim yüreğim acıdı. Vano durdu. Nasırlı elleri yana düştü

-Sen "Benzemiyor" diyorsun. Başkaları da diyor. Ben başkaları için yapmıyorum ki. Başkaları benim oğlumu ne bilsin.

-Kendin için yaptınsa.. evinin önüne dikseydin Vano.

Dedim çekinerek.

-O'nun evi şimdi burası.

Hiçbir şey diyemedim. Kalktım. Dönüş için hazırlandım. Yalnızdım...! İki iri gözyaşı döküldü gözlerimden.

Gürcüceden Çeviren: *Hasan MİDİLLİOĞLU*

Lazların Tarih Edebiyat Kültür ve Sanat Dosyası

Mjora

Lazepeşi Nena

Mart ayından bu yana okuyucusuyla birlikte...

Kitapçılarda

İsteme Adresi: Tel: 0216 330 83 16 - 330 83 99 Faks: 0216 418 26 01

Maria Callas'la Temas

Nino **BASİLİA**

Ankara Devlet Tiyatrosu, Terrence Mcnally'nin geniş yankılar uyandıran bir oyununu sahneledi geçtiğimiz dönem. Dünyaca ünlü Yunan asıllı soprano Maria Callas'ın "Ustalar Sınıfı"na ders verişini anlatmaktadır oyun. Değişik bir ders verme yöntemi kullanan Callas, kendi yaşamından ilginç kesitleri de anlatmaktadır. Ünlü sopranonun yaşam öyküsünün bir oyuna konu olması, oyunu daha da ilgi çekici yapıyor. Yazarın kullandığı yöntem bir çeşit belgeselliğini de sergiliyor yapıtın. Yaşamla sanatçı kişiliği, oyundaki uç noktaların seçilişi olağanüstü güzellikte bir kurguya dönüşüyor. Oyunun eksen kişisi Maria Callas'a hangi açıdan bakılırsa bakılsın, kişilikli bir sanatçının portresini görebiliyorsunuz.

Hale Kuntay'ın Türkçeye başarıyla çevirdiği oyunu, bir büyük usta tiyatro sanatçısı Cüneyt Gökçer sahneye koydu. Cüneyt Gökçer'in yorumunda gerçekliğin eleştirisi var. Yapıtın derinliklerine iniyor, gizli kalmış düşünce ve noktaları öne çıkarırken yetkinliğini kullanıyor.

Marin Callas'ın opera sanatçılığında ve "Ustalar Sınıfı"nda verdiği derslerde geçirmiş olduğu zihinsel ve fiziksel değişimlerde bir batılı sanatçı gibi davranıyor ve gerçekleri söylemekte hiçbir sakınca görmüyor. Özellikle kendine özgü sözcükler ve tümceleri kullanırken kişiliğinden hiçbir şey yitirmiyor. Hocalığın bütün önemli ayrıntılarını yıllarca "Ustalar Sınıfı"nı eğittiği izlenimi yaratabiliyor. Akılcı isteklerin günlük sanat çahşmalarının içine nasıl çekileceğini gerçek bir opera sanatçısının nelere dikkat edeceğini bilginin de çizimini yaparak eğittiği gençsanatçılara anlatıyor.

Operada Maria Callas, bir 'efsaneydi'. Onun için 'diva' oldu. Kendi öz yaşamı da dramatik biçimde akıp gitti. Bir tragedya kahramanı gibi yaşadı ve öldü. Böyle bir 'efsane' kadını Ayten Gökçer, olabildiğince başarılı biçimde yorumladı.

Cüneyt Gökçer, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Başkanlığı görevini yürütmektedir. Bundan sonraki sözleri Cüneyt Gökçer'den aktarahm: "Oyunculuk Eğitimi verilen Tiyatro Bölümü'nde öteden beri arzuladığım ülkemizde eksikliğini duyduğum Reji Ana Sanat Dalı'nı açmak için dünyaca ünlü çok değerli büyük tiyatro adamı, Gürcüstan Rustaveli Tiyatrosu'nun sanat yönetmeni ve rejisörü Robert Sturua ile işbirliği yaptım. Onun Macbeth ve Kafkas Tebeşir Dairesi inzanesine benim gibi Ingiltere ve Amerika da hayran olmuştu. Ankara'ya işbirliğimiz için geldiğinde bir sohbet esnasında yeni oyunlar üzerinde konuşurken bana Master Classadh oyun hakkında bazı duyumlar alıp almadığımı sordu. Kendisine Maria Callas'ı çok iyi tanıdığımı, Master Class adlı oyunu duyduğumu fakat henüz okumadığımı söyledim. Bana "size hararetle öneririm. Ayten hanım için çok uygun bir rol" dedi.

Aşağıda İmici (İmaj) adlı Gürcü diplomatik dergisinde yayımlanan yazıdan aldığımız değerlendirmeyi aktarıyoruz
Hayati ASLYAZICI

Ünlü Rus rejisör Mark Zakharov şöyle diyordu: "Sahne önündeki koltuklara güzelce kurulması ve dikkatli ifadesini almasına rağmen çağdaş seyirci ile temasa girmek zordur. Seni duymaları için tek yöntem bu dünyada hiç kimseyi taklit etmeyerek kendi sesini dinletmektir. Birçok sebebten ötürü bunu yapmak epey zordur. Çünkü kim ve ne olduğunu, sesinin nasıl çıktığını ilk önce sen iyice bilmelisin."

Gürcü tiyatro kültürüyle şımartılmış bir seyirci için diğer bir ülkede değil eleştiren insan konumuna geçmek, oyunu sadece değerlendirmek bile zordur. Her halde bu yüzden yabancılar, Gürcülerin belli bir oyun hakkındaki görüşlerini hep merak ederler.

Tiyatro denen tuhaf armoni, yaşamsal çevre, partner ve seyirci olmak üzere üç belirleyici faktörden oluşur. İşte Ankara'da tam anlamıyla bir tiyatro sergileniyor şimdi İzleme şansını bulduğumuz bu oyun, Ayten Gökçer'in muhteşem oyunculuğu ve eşi Cüneyt Gökçer'in rejisiyle "Maria Callas"tı.

Dünyaca ünlü olan bu opera sanatçısına herkes kendince bir ilgi duyar. İlgi duyanlar için bu efsanevi sesin yeniden canlanıp bir Türk bayan oyuncu olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Ayten

Gökçer, Callas'ın aşkla, acıyla ve başarıyla dolu trajik yaşamını sunuyor

Maria Callas'ın Paris turnesinde Norma aryasını söylerken sesinin kısıldığı talihsiz günü herkes bilir. O zamanlar çok genç olan Ayten Gökçer, Paris'te canlı olarak izlediği temsildeki bu olaydan çok etkilendiğini ve yıllardır bu olayı unutamadığını söylüyor:

"Maria Callas gibi büyük bir sanatçının sahnedeki yıkımına tanık olduğumda ben ağladım. Onunla beraber Norma aryasını söyleyen partneri, bu olaydan sonra Callas'ı kucaklayıp, bu muhteşem kadını şaşkına dönmüş seyircinin karşısına kucağında çıkardı. Önünde diz çöktü ve Callas'ın böyle kolayca kurban edilemeyeceğini ima etti.

Ayten Gökçer Callas'ı yorumluyor...

Gürcüstan'da bulunduğum sırada ünlü rejisör Robert Sturua ile bu konuda sohbet etmiştik. Bu sohbet sırasında Sturua'nın aklına Türkiye'de benim başrolünü oynayacağım bir "Maria Callas" temsilinin son derece güzel olabileceği fikri geldi. Sturua'nın bu fikri gerçekleştirilemedi. Ben de bu zor işin üstesinden tek başına da gelebileceğime karar verdim. Oyunu sahneye koyma konusunda eşimi ikna ettim. Fakat daha provalara başlarken nasıl zor bir yolun başında olduğumuzu anladım.

Operadan bir piyanist, bir tenor ve bir soprano davet ettik. Ben Callas'ın mutsuz ve acılardan yorulmuş, artık genç müzisyenlere şan dersi veren yaşlı halini oynuyordum. Bu derslerde sevdiği erkek tarafından reddedilen Callas uyanıyor ve eski günlerdeki trajik olaylar yeniden canlanıyordu.

Yunanistan'a, Callas'ın vatanına turneye gittiğimde çok heyecanlandım. Yunanlılar hemşerileri olan Callas'ı hiç sevmezler. Ülkesi, Callas'ı hiç affetmemiş. Değil onu tanımak şarkıcı olarak bile görmemişler. Jüriye kızgın olan Callas vatanını şu sözlerle bırakıp gitmiş: "Gün gelir çağırırsınız beni, ama o gün geç kaldığınızı anlarsınız."

Heyet üyeleri, bu şişman, kızgın, kibirli genç kadına şaşkın gözlerle bakıp sözlerine alaylı alaylı gülmüşler. Ama birkaç yıl sonra Callas'ın sözlerinin doğru çıktığını görmüşler.

Benim oyunumdan sonra Yunan basınında yazılan bir çok eleştiride Maria Callas'ı bir Türk kadınının suretinde görünce sevdiklerini anlatıyorlar. (Ne gariptir ki sanat çevresi tarafından reddedilen büyük sanatçı, vefat ettikten birkaç yıl sonra sanatgücüyle dönüyor vatanına.)

Ayten Hanım sahnede Callas'ın hayatını o kadar duygusal anlatıyorki, onun her adımı, yıkımı ya da başarısı ona o kadar yakın ki, her oyundan sonra acıyla, gözyaşlarıyla, tutkuyla,sanat ateşinin getirdiği mutluluğu duyuyor. Heroyunda tüm enerjisiyle, duygusuyla performansının doruklarını yaşıyor. O, Callas gibi seviyor, Callas gibi acı çekip kıskanıyor. Özellikle, Onasis Jacqlin Kennedy ile yeni aşkına başlarken Callas'ın duyduğu aşk acısı ve kıskançlık, Onasis'in üç aylık hamileyken Callas'a kürtaj yaptırıp onu hayat boyuyalnızlığamahkum etmesi, Ayten Gökçer'in en çok duyumsadığı, hissettiği ve seyirciye aktardığı sahneler...

Ayten Hanım sahnede şarkı söylemiyor. Salonda Maris Callas'ın görkemli sesi yankılanıyor. Ve seyirci oyunun bu büyülü akışında gerçeğin nerede bitip nerede hayalin başladığını farkedemiyor.

Sahne ve salon arasında enerji temasına girildiğinde, oyuncu ve seyirci arasında duygusallığın değişimi ortaya çıkıp tiyatro sanat eylemine başlanır. Bu enerji seli ilk dakikalardan itibaren bizi evrende bütünleştiriyor ve tarif edilemeyecek bir haz duymamızı sağlıyor.

Yine Mark Zakharov'un şu sözleriyle bitirmek istiyorum:

"Eğer müziğin özgünlüğü böyle büyüleyici bir başlangıçla sağlanıyorsa, yürümeye devam edip itiraf etmelisin ki, bu sanatın her dalına özgüdür."

*Çeviren: **Nana KAÇARAVA***

Mavi Sofralar

Natela KUDİDZE

Size bu yazımızda Gürcü sofra örtülerinden bahsetmek istiyoruz. Gürcüstan'da yemek ve sofra kültürünün eski gelenekleri bugün de yaşamaktadır.

1640-1643 yıllarında Kral Teimuraz'ı ziyaret eden Rus elçilerine verilen ziyafetlerde mavi masa örtüleri, davetlilerin ilgisini çekmiştir. Halen müzelerde bulunan mavi masa örtüleri XVIII. ve XIX. yüzyıllardan kalmadır. 1640'larda bu masa örtüleri özellikle krallar, elçiler ve devlet büyükleri için verilen ziyafetlerde kullanılıyordu. Bu gelenek halk tarafından da benimsenmişti zaman içinde.

Bugün, Mtiuleti bölgesinde 2.80 m uzunluğunda ve 60 cm genişliğinde mavi sofra örtüleri yöre halkı tarafından kullanılmaktadır. Bu ölçülerden daha büyükleri ise 5m x 5m veya 7m x 7m ebadında kare şeklindeki örtüler sofralara serilmektedir.

Bu sofra örtüleri bize eski Tbilisi'deki yaşamı anımsatıyor. İlk önceleri açık mavi boyanmış, elde dokunmuş keten örtüler üzerine beyaz desenli baskı uygulanmaktaydı. Stil olarak arkaik stili taşımaktaydı. Daha sonraları ise bu örtüler fabrikalarda dokunmuş pamuklu kumaşlardan yapılmaya başlandı ve renkleri de koyu mavi idi. Koyu mavi üzerine uygulanan beyaz desenler daha çok çarpıcı ve görkemliydiler.

Sofra örtülerinin üzerindeki baskı ve süsler, ustalar tarafından yumuşak ağaçlar oyularak yapılırdı. Mavi renk için indigo boya (kök boya) kullanılmaktaydı. Motiflerde daha çok hayvan figürleri işlenmişti. En çok ceylan, karaca ve geyik resimleri kullanılıyordu. Bazen dini figürler, Adem ve Havva motifleri, av sahneleri, köpek, aslan, tavşan, keçi ve balık kullanılıyordu. Çok nadiren ay ve gülen güneş de ayrıntı olarak yerini almıştı. Tüm motifler sadece dekoratif amaçlı olmayıp, aynı zamanda Gürcüstan'ın geleneksel düğün ve ziyafet gibi önemli günlere verilen değeri de ortaya koymaktaydı. Yakın zamanlarda çatal, bıçak ve kaşık motifleri de kullanılmıştır. Ayrıca, ulusal giysiler içindeki kadınlar ellerinde def ya da çiçekle, erkekler ise bir ellerinde sürahi diğer ellerinde tas ile motiflendirilmişlerdir. Dans eden erkeklerle saz çalan erkekler gözümüze çarpan başka motiflerdi.

Günümüzde de mavi sofra örtüsü geleneği sürmektedir.

Şimdi de size bu mavi sofralarda yenen bir Gürcü tatlısını anlatacağız.

SİNCAP PASTA

Malzemeler

Şeker 250gr.
300 gr. şeker
Yoğurt 500gr.
Bir tane yumurta ve yeterince vanilya
Toz soda 1 çay kaşığı
Kakao 2 tatlı kaşığı
Un 500gr.

Krema İçin

Yumurta 3 adet
1.5 Litre süt
Margarin 200 gr.
1 bardak un

Yapılışı

Margarin, şeker, yumurta ve yoğurt karıştırılır; un, kakao ve soda ilave edilip kalıba dökülür. Fırında yarım saat pişirilir.

Kremanın Hazırlanması

Yumurta, şeker ve un karıştırılır ve üstüne süt eklenir. Karışım ateşte koyulaşıncaya kadar pişirilir. Sonunda yeterince vanilya eklenir. Krema soğuduktan sonra 200gr. margarin eklenir ve karışım çırpılır. Kek bu krema ile süslenir.

Maçaheli'de Evlilik*

Celal ŞAHİN (GUNDARİDZE)

Evlendirme çağına gelen insanları evlendirmek için "elçi" denen aracılar görevlendirilir.

Kız isteme süresi bir iki yıl belirlenirdi. Elçi değiştirme olanağı vardır. Eğer sonunda iş tatlıya bağlanırsa, hayırlıbiriş olursa, kızsahibiilk elçiliğe giden aracıyı da düğün öncesi kendi evinde görmek istediğini damat babasına söyler. Nişan olarak; bel kemeri (gümüş kemer), küpe, yüzük,çapula (ayakkabı)götürülürdü. Nişanlılık süresi en az 2-5 yıl sürerdi. Süre dolunca "bohça" götürülürdü. Bohçada önemli ve ağırlıkta şunlar vardı: "Kastumi", "Çarçabi", makyaj malzemesi, "Tavşalay",gelin adayının anneve babasına dagiysi alma adetti.Erkektarafı"bohça" ile beraber "harcı" yağ, un, şeker, etlik -keçi, koyun yada dana olabilirgönderirdi

Düğün günü taraflar arasında belirlenirdi. 20-30 kişi ile, veya daha fazla da olabilir, kız evine, MÜZİKAY, TULUM, ÇİBONİ eşliğinde gidilirdi. Kız evinin reisi düğün alayını buyur ederdi. Yemek yenirdi. Gelin adayı kız, "Dade"sitarafındangiydirilip özenle kıyafetleriyle donatılıp - (Moskoba) "erkek dade"sine teslim edilirdi. Teslim anında bahşişi kız tarafı alırdı. Ve gelin erkek evine doğru yola çıkarılır. Genellikle akşam namazına kadarerkekevine varılır. Yolda "Banı" denilen maniler söyleyenerek yolculuk yapılırdı. Kız tarafından kızın akrabaları iki kız "Müjdeci" haberci olarak düğün alayından önce damat evine varırdı. Haber ederlerdi. Düğün evindeki reis-umprosi- düğün amiri (damat babası isterse birini bütün yetkileriyle görevlendirilirdi)tarafından karşılanırdı. Kız çıkarılırken kapınınüstüne çift bıçaksaplanır ve damat babasışeker (kampeti) ini gelinin başından aşağı döker ve çocuklarda şeker toplamada yarışırlardı. Düğün reisi tarafından karşılanan müjdecilere pışmiş tavuk ve tepsi ile baklava ikram edilir. İkramlar pazarlıkla arttırılabilir veya azaltılabilirdi. Hiçbirzaman ikram nedeni ile tatsızlık yaşandığıgörülmemiştir. Yapılan ikramlar bağışlandığı gibi emaneten reise geri verebilirdi. Damadı çağırırlar ve müjdeciler getirdiği "Müjde yastığı"nı damatadayına uzaktan atarlar veya elle teslim ederlerdi. İşlemeli bu yastık ömür boyu saklanır. Bu işlemler sırasında çevreden toplanan komşu gençler olayları dikkatlice izlerler, çünkü yarın kendilerininde başınageleceği tabiidır.

Gelin adayı erkek evine gelir, genellikle boyalı beyaz renkli at üstünde gelin bindirilir oğlan dadesi önde, gelin arkada gelindadesi ve daha sonra gelin tarafı bayanları atlı konvoyu takip eder. Gelin alayı erkek evine gelirler. Erkek babasını çağırırlar ve "SAÇUKARİ" (hediyelerin) nelerdir?" diye sorulur. Erkek babası varlığını çocuklarına böler ve damat adayı oğluna düşenleri topluluk önünde sayar. Erkek annesi çağrılarak gelin teslim edilir. Gelin'e evin odaları dolaştırılır. Mutfak odadaki "Ocağın" içinde "Cacvi"ye el sürdürülür. Bal içine eli bandırılır. Hazır bulunan bir sandığa oturtulurve kucağınabir erkekçocuğu oturturlarki ilk çocukları erkek olsun. Gelin, kucağında oturtulan çocuğa çorap, mendil verir. Anne gelini gelin odasına götürür. Kadınların oturduğu odanın bir köşesine perde çekilerek gelin istirahata alınır.

Belli zaman sonra gelinin erkek kardeşi veya kardeşiyoksa amcaçocuklarıgelininduvak eşarbını açar. Duvak açan kişiye bahşiş verilir. Damat içeri istenir ve belli bir süre (5-10 dakika) gelin ile yan yana konulan sandalyedeotururlar. Daha sonra damat rehberi (sağdıç) bayanlardan müsaade isteyerek damadı dışarı çıkarır. Takı merasimini erkek annesi başlatır. Erkek ve kız tarafı takılarını takarlar. Takı sonrası yemek verilir. Genellikle yemeği önce erkekler yerler. Kız tarafı genç erkekleri sofra tutma eylemini gerçekleştirebilirler. Bu iş bazen sabahlara kadar devam edermiş. Bazı tatsızlıklar yaşanınca, köyün ileri gelenleri ve köy kurulu bazı köylerde yasaklama yaptılar (Günümüzde artık bu adeti gerçekleştiren kalmadı. Çünkü köydüğünü yapan neredeyse kalmadı. Köyden şehire göç nedeniyle düğünlerde salonlarda yapılmaya başlandı.)

Sofra bitiminde müzik eşliğinde eğlence ve yörenin oyunları oynanmaya başlanırdı. Silahlar atılır çeşitli bilmece oyunları oynanırdı. Koro halinde şarkı ve türküler söylenirdi. İsteyen misafirler erkek evinde ve komşularında yatırılmak için davet edilir. İsteyen sa-

(*) Maçaheli Maral Köyü'nden Niyazi Tekin'den derlenmiştir. Yakında yayınlanacak *Maçaheli Rehberi*'nde yer alacaktır

baha kadareğlenir, isteyen yatıp istirahat eder. Kızve erkek köyleri genellikle bir iki saat hatta üç saat yaya yoluolduğundan gece erkekevinde veya komşularında geçirilir. Sabah yine erkek evinde kız tarafı toplanır ve kahvaltı verilir. Kız tarafı erkek tarafının evini öğleye doğru terk eder. Damat birsüredüğün alayı ilekonukları yolcu etmeye refakat eder vekız dadesinin atının yularını tutar. Vedalaşılarak erkek tarafı ve damat geri döner. Damat gelinduvağını vegelinliğini açar, normalelbiselerini giymesi içingelini yalnızbırakır. Düğünün onbeşinci günü: "Sadili" yemeği (kuşluk yemeği) nikız tarafı erkek evinegötürür. Baklavave katmerden oluşan yemek gelin yakınları tarafından taşınır. Yolda rastlayan kişilere ikram etmek üzere ayrıca katmerı hazırlanarak yolculuk yapılır. Kırkıncı günü gelin baba evine ziyaret için geri döner, damat da davet edilir. Daha sonraları veya aynı gün başka grupla damatta gelin evine "Kayınpederi" "Simamri" evine giderler ve yemek eğlencesi yapılır. Çeşitli zamanlarda karşılıklı ziyaretler devam eder. Çoğunluğu dini bayramlar, düğün vb. zamanlarda yapılır.

İmerhevi Gürcülerinde Düğün

Özlem AKALTUN (KURDİKİDZE)

Yöre gençleri evleneceği kişiyi düğün, imece ve yöreye ozgü bir takım şenlıklerde beğenirler. Bu beğenilerini birbirlerine mani söyleyerek belirtirler. Yörede ki kadın erkek arasındaki ilk ciddi diyalog aracılar vasıtasıyla yapılır. Erkek beğendiğini bir yakını veya arkadaşı aracılığı ile kıza iletir. Kız eğer bu olaya ciddi bakıyorsa olumlu yanıt verir, eğer hoşuna gitmemiş ise bunun kimse tarafından duyulmaması gerektiğini aracıya söyler ve bu konunun kapatılmasını ister.

Kız veya erkek olaya olumlu bakıyorlarsa belli bir süre aracı vasıtasıyla birbirleriyle görüşürler. Olay evlilik aşamasına geldiğinde aileler araya girerler.

Oğlan evlenmek istediği kızı anne ve babasına söyler. Eğer oğlanın ailesi kızı önceden tanıyorlarsa o kız ile ilgili olumlu ya da olumsuz düşüncelerini oğlana söylerler. Oğlan tarafı kızı tanımıyor ise; isteyecekleri kız hakkında araştırma yaparlar. bu araştırma yapılırken bir yandan da kız tarafının isteme olayı ile ilgili görüşlerini dolaylı yoldan öğrenmeye çalışırlar. Adı kötüye çıkmış ailelerden; kız alınmadığı gibi kız da verilmez.

Yapılan araştırma sonunda olumlu yanıt alınırsa kız tarafına elçi gönderilerek bu olaya resmiyet kazandırılır. Oğlan tarafı göndereceği elçiyi yörede saygınlığı olanlardan seçer. Elçiler akşam yemeğinden sonra kız evine giderler, kız evine besmele ile girerler. İçeri buyur edilen elçiler ve ev sahipleri belirli bir süre havadan sudan konuşurlar. Daha sonra elçilerin sözcüsü "biz buraya hayırlı bir iş için geldik. Allahın Emri Peygamberin Kavliyle kızınızı filan kişinin oğluna istiyoruz" der. Eğer kız tarafı oğlan tarafını tanıyor ve beğeniyorlarsa olaya olumlu bakmakla birlikte yine de kesin cevap vermezler. Kızın babası aile büyüklerine danışmam gerek diyerek zaman ister.

Şayet oğlan tarafını beğenmiyorsa evlenecek kızının olmadığını gelen elçilere bildirerek bu olayın kapanmasını ister. Kızın ailesi kızlarını vermemekte ısrar ederler ise ve oğlan ile kız birbirlerini seviyorlarsa bu durum karşısında gençler kaçma olayına başvururlar.

Elçiler olumlu yanıt aldıklarında nişan yapılır. İmerhevde nişan kapalı ve açık olmak üzere iki şekilde yapılır. Kapalı nişan; sadece iki aile arasında yapılır ve çevreye duyurulmaz. Kapalı nişan olayında nişanlanan gençler düğün gününe kadar görüştürülmezler. Açık nişan ise eş, dost ve akrabalara duyurularak yapılır. Gençlerin görüşmelerine izin verilir. Oğlanın ve kızın düğün gününe kadar birbirlerinin evine gelip gitmelerine izin verilir.

İki tarafın belirlediği bir günde oğlan tarafı nişanı getirir. Nişan gecesi yakın komşular eve çağırılır, gelen misafirlere akşam yemeği verildikten sonra getirilen nişan takılır. Takılan nişan ailelerin isteği ve olanakları doğrultusunda getirilen takılar ve hediyelerden oluşur. Nişan takıldıktan sonra kız, oğlan tarafından gelen misafirlerin ellerini öper. Bu olaya yörede "temenna" denir. Nişandan sonra imam nikahı kıyılır ve nikahın sonunda oğlan tarafı kızın annesine süt hakkının karşılığı olan parayı verir.

Nişandan sonra aileler düğün gününü kararlaştırırlar. Eğer nişanlı kızın isteyenleri çok olmuş ise oğlan tarafı düğünün bir an önce yapılmasını ister. Bunun dışında nişanlılık süresi bir iki yıl sürebilir. Düğün gününün kararlaştırılması ile birlikte taraflar birbirlerinden bir takım şeyler isterler. Kız tarafı oğlan tarafına yakın akrabalarına hediyelerin alınması için bir liste verir ve bunların alınma hazırlıklarına başlar. Hem oğlan hem de kız tarafında yemekler yapılır. Bunun için özellikle oğlan tarafı yörede tanınmış ahçı tutar. Ahçı yanında yardımcılarını getirir. Düğün sahibi bütün malzemelerini ahçı ve yardımcılarına teslim eder. Ahçı ve yardımcıları kavurma, lahana ve yaprak sarması, köfte ve mevsimine göre yemekler yaparlar. Bu arada köyün genç kızları da ahçının denetiminde baklava açarlar. Yemekler hazırlanırken ev sahipleri de komşulardan tabak ve kaşık toplar, komşulara un dağıtarak ekmek pişirmelerini isterler.

Düğün sabahı oğlan tarafı; damadın yengeleriyle ve bazı yakın akrabalarıyla birlikte kız evine gelirler. Kız evine gelen misafirlere yemek verilir. Bu arada kızın yengeleri gelin hazırlama telaşı içindedirler. Kız tarafında kızlar, oğlan yengesinden "yengecan" türküsü eşliğinde bir takım yiyecekler isterler. Bu yiyecekler arasında özellikle ketenin olması şarttır.

Örneğin,

Yenga geldın hoşgeldın yengecan
Eli boş niya geldın yengecan
Biz lokumu isteriz yengecan
Bisküvi ile beraber yengecan

Diyerek oğlan yengesinden istekte bulunurlar. Yenge bir sininin üzerinde getirmiş olduğu yiyecekleri koyarak, kız evinde bulunan misafirlere dağıtır. Getirilen yiyecekler arasında kete yok ise kız tarafı bunu kabul etmez ve diğer yiyecekleri yengeye geri verir.

Bu olaydan sonra oğlan tarafından gelenler, kız yengesinden gelini getirmesini isterler. O da şu şekilde olur: "molla molla gelin gelsın meydana" diyerek gelinin yanlarına getirilmesini isterler. Gelin getirme işlemi uzun sürerse oğlan tarafı gelinin yengesine iğneleyici manilerle atıfta bulunurlar. Kız yengesi gelini hazırlayarak misafirlerin yanına getirir, oğlan yengesi geline getirmiş olduğu yolluğu serer ve geline kına konur. Bunun için oğlan tarafından getirilen kına kız tarafına verilir, gelinin yakınlarından biri kınayı yoğuracağı kaba koyarak oğlanın yengesine gelerek kınanın yoğrulmadığını söyler ve bahşış almadan yoğurma işlemini yapmaz. Yoğurulan kına gelinin avucuna bir demir para ile birlikte konur ve bir eldiven takılır. Bu işlemden sonra oğlan tarafının kız tarafına getirmiş olduğu yollukların bavulu getirilir. Bu yollukların açılması için gelinin erkek kardeşi ya da erkek yeğenlerinden biri bavulun başına gelir ve bavulun çok ağır olduğunu ve kaldıramadığını söyleyerek oğlanın babasından bahşiş "atiye" ister. Alınan bahşişle birlikte bavul açılarak getirilen yolluklar gelen misafirlere tanıtılır. Bu arada oğlan babası gelinin erkek kardeşine koç parası adı altında para verir. Bu parayla gelinin erkek kardeşi arkadaşlarına yemek verir.

Gelin çıkartılırken gelinin erkek kardeşi sandığın üstüne oturarak oğlan tarafından atiye ister ve atiyeyi almadan sandığı vermez. Bu arada gelinin yakını gelinin bulunduğu odayı kilitleyerek gelinin odadan çıkmak istemediğini söyler ve hediyesini alır. Odanın kapısı açıldıktan sonra ise gelinin kardeşi geline kuşak bağlar yine bu işlemde de hediye alınır. Gelin, ailesi ve komşularıyla vedalaşarak düğün alayı ile birlikte evinden ayrılır. Düğün alayı oğlan evine kadar akordeon eşliğinde eğlenerek oğlan evine gelirler. Bu arada yolda düğün alayından bir kaç kişi yolu keserek sancılandıklarını söyler ve bunun için yengelerden kete isterler ve keteyi yemeden düğün alayına geçiş vermezler.

Oğlan evine gelindiğinde damat sağdıcı ile birlikte çatıya çıkarak yanına aldığı bozuk para ve şekerleri gelinin üzerine doğru atar. Paralar ve şekerler orada bulunanlar tarafından toplanır. Silahlar atılır. Oğlan tarafında bulunan kızlar geline türkü söyler.

Örneğin:

Gelin buyurun naz eylama
Evi supur toz eylama
Kaynanayla sözeylama

Nar ağacı çiçeklandi Dalda kırarlar cevizi
Gelinimiz gerçeklandi Hani ya gelinin çeyizi

diyerek gelini karşılama türküsü soylerler.

Murgul'da Doğum ve Ad Koyma Gelenekleri

Şahver KARASÜLEYMANOĞLU

Ad nasıl konur? Ne gibi adlar, neler düşünülerek seçilir. Ebe çocuğun göbeğini keserken, sağ kulağına ezan okur. Ve kitap adı denilen şu kutsal adlardan birini koyar: Kızlarda: Ayşe, Emine, Fatına, Fadime, Hanife, Havva, Hatice. Erkeklerde: Hızır, Ilyas, Muhammet, İbrahim, Hasan, Hüseyin, Süleyman, Zekerya, Yahya.

Ayrıca çocuğun doğum günü ile ilgili isimlerde konur. Baharda doğan çocuğa: Bahar, kadir gecesi doğan çocuğa: kızsa Kadriye, erkekse Kadir adı verilir. Bayram, Kasım gibi adlar da bu düşünceyle verilmiştir. Çok cocuklu ailelerde Soner, Yeter isimleri konulur. Çocuğa adını dedesi, ninesi veya yakın akrabalarından biri seçer. Genç ana-babanın ad koyma yetkileri yoktur.

Ayrıca çocuklara en sevilen kişilerin veya yaşamayan atalarının adları konularak isimleri yaşatılır.

Bir inanışa göre kutsal adlar verilmeyen veya sonradan yeni isimler takılan çocuklar, ölünce anababalarından davacı olurlarmış.

Başköy'de en çok takılan ad Hızır, ikinci İlyas'tır. Her evde ya dede ya torun bir Hızır mutlaka vardır.

Gebelikteki Davranışların Çocuklara Etkileri

Gebelik sırasında yapılan hareketlerin doğacak çocuğa etkileri konusunda çeşitli inanışlar vardır Bunlardan kısaca söz edeceğim:

Anne ile ilgili olanlar:

1) Çocuk ana karnında ilk oynayınca (kımıldayınca) anası neye bakıyor, neyi görüyorsa çocuk ona benzer. Örneğin çiçeğe veya güzele bakıyorsa güzel, çirkine veya köpeğe bakıyorsa çirkin olur.

2) Gebe kadın balık yerse, çocuğu yüzer gibi kolay yürür

3) Gebelık boyunca bol bol ayva yiyenin çocuğu güzel olur. Ama ayvanın üstünü iyice silmezse çocuk tüylü olur.

4) Gebe kadına tavuğun taşlığı yedirilmez, yerse çocuğun dudakları morarır.

5) Gebe kadın horoz eti yerse, çocuğun cildi pürüzlü olur. Tavuğun boğazını yerse çocuk uzun boylu olur.

6) Gebelik sırasında kadın eğirmek için eteğine yün koyarsa veya şeftali yerse çocuk tüylü olur.

7) Gebeyken ceviz yenirse çocuk doğunca vücudu sümüksü bir madde ile sarılı olur

8) Taze ceviz kırarken yeşil kabuğunun suyu gebe kadına sıçrarsa çocuğu çilli olur.

9) Çocuğun gamzeli olması için gebe kadın şu işlerden birini yapar:

a) Komşudan yumurta çalar.

b) Kendi kümesinden bir yumurtayı cebine koyar.

c) Bir yumurtayı kızgın küle gömerek pişirir onu yer.

10) Gebe kadının bir şeye gözü kalır da, elde edemezse veya aşerirken istediğini yiyemezse, çocuğu aç gözlü olur ve her baktığı şeye nazar değdirir.

11) Gebe kadın; kiraz, ciğer ve nar yerken bir yerine suyunu değdirirse, çocukta da aynı yerde kırmızı leke olur. Örneğin yanağına değerse çocuğunsa yanağında kırmızılık olur.

12) Gebe kadın bal yerse çocuğu salyalı olurmuş. Tedavisi şöyle: Çocuğun öz dayısı çocuğu ilk gördüğünde makasla salyasını keserse bir daha akmaz. Eğer o anda salya yoksa, dayısı eliyle çocuğun ağzını silerek ilerde salyalı olmasını önleyebilir.

13) Çocuğun göbeği uzun kesilirse, sesi gür, kısa kesilirse sesi kısık olur.

14) Çocuğun kırkı çıkıncaya kadar, yeni doğmuş tüysüz fare vücuduna sürülürse çocuğun hiçbir yerinde tüy olmaz.

15) Gebe kadın at veya eşeğe bakmamalı Bakarsa

çocuğunun dudakları çokbüyük ve çirkin olur.

16) Birisi yumurta çalıp yüzüne sürer: gebe kadın da onun yüzüne bakarsa çocuğu güzel olur.

17) Kadın yün tarağının üstünden atlarsa çocuğu sakat olur

18) Kadın teraziden atlarsa çocuğunun gözü kör, ayağı eğri olur

19) Çocuk doğarken yemek saati olmasa bile o evde olanlara yemek yedirilir. Yoksa çocuk aç gözlü olur.

20) Aynaya bakanların çocuğu çok güzel olur

Baba ile ilgili davranışlar:

Yılan öldürürseçocuğun koltuk altında çıban olur.

Hanımı hamile iken koyun, tavukv.s. hayvanları keserse çocuğun vücudunu çıban sarar

Çocuğun Cinsiyetini Belirleyen İnanışlar

Daima kız doğuran kadın, erkek doğurabilmek için şunlarıyapar:

1) Kız olduğu zaman düşen eş'i ebesi yıkar. Torba şeklinde olan eş'in içini dışına çevirir. Yol geçmeyen, ayak basılmayan bir yere gömülür. Bundan sonra erkek doğacağına inanılır.

2) Hep kız doğuran kadın, son kızına kendi adını takarsa bundan sonra oğlan doğururmuş.

3) Eşiyle yattıktan sonra kadın hemen sağ tarafına döner yatarsa oğlu, sola dönerse kızı olurmuş

4) Gebelikte yüzü güzelleşenin kızı olurmuş.

Çocuğu Doğupta Hemen Ölen Aileler Ne Yapar?

Murgul'da bugün çocuğu yaşamayan kadınlar öncedoktora başvururlar. Çare olmazsa ilıcalar, hocalar, ziyaretler dolaşılır. Yine de bir fayda olmazsa, son umutlarını inanmasalar bile, eskilerden kalanbilgilere bağlarlar. Doğupta ölen çocuklarınınölmemeleri için şu işleryapılır:

1) Anası babası yaşayan Mehmet adlı 7 kişinin evinden birerkumaş parçası toplanır. Bunlardan dikilen gömlek, doğan çocuğun ilk giyeceği olur

2) Başından tek nikah geçen Fadime adlı 7 kadından aynı şekilde toplanan kumaş parçalarıyla dikilen gömlek giydirilir

3) Çocuğun yaşaması için evden hiçbir şey kullanılmaz, giyeceği herşey komşularındır. Hatta kullanılacak sabun da komşudan alınır

4) Kurbanlar vaadedilir, üç ile yedi kurban arasında kesenler olur

5) Çocuğun yaşaması için hocalara muska yazdırılır. Sonra kırk evden birer parça gümüş madeni toplanır. Eritilir, kibrit kutusu şeklinde bir kap yapılır ve hazırlanan muska bunun içine konarak çocuğa asılır.

6) Eğer çocuk her defasında ölü doğuyor veya nedensiz düşüyorsa, gebe kadının beline ip bağlanır. Bu ipe geçirilen kilit bir dua okunarak kapatılır ve çocuk doğuncaya kadar öylece kalır açılmaz

7) Çocuğun yaşaması için doğar doğmaz şu işler yapılır·

a) Hiç çocuğu olmamış bir kadın yeni doğan çocuğu alır, giydiği genişçe elbisenin altından sokar yakasından çıkarır. Üç kez aynı şeyi yapar böylece çocuk artık o kadının olmuştur. İsterse o bakar büyütür. İstenirseçocuğu para ile asıl annesine satar Adet yerini bulsun diye para alınır, fazla bir şey istenmez

b)Analı babalı biri 7 evden kendir ipliği toplar. Bir Cuma günü herkes camide namaza başlarken, bilen bir kişi de cami önünde otururak önceden toplanan kendir ipliklerinden ağ örmeye başlar. Bu sırada kimse ile konuşmaz ve buna ait bir dua okur Namaz bitinceye kadar ağın örülmesi tamamlanır. Eğer çocuk ana karnında ölüyorsa bu ağ ana karnına bağlanır ve çocuk doğuncaya kadar açılmaz.

c) Çocuk doğduktan sonra ölüyorsa, iki ağ yaptırılarak, biri beşiğin altına gerilir. Çocuk büyüyüp beşikten çıkıncaya kadar kendir ağlar öylece kalır

d)Çocuğun yaşaması için çocuğa annesinin ismi verilir.

MODA **Kelepir** AÇILDI

"Kelepir" çeşitlerinin dışında yeni ve en çok satanlarda bile %50'ye varan indirimler...
Kafkasya kültürü üzerine ulaşabileceğiniz en zengin koleksiyon sizi bekliyor...
Zengin çeşit, yeni bir ortam... Kadıköy'de kitapseverlerin buluşma noktası...

Ayrıca tüm kitap/dergi siparişleriniz için bir telefon etmeniz yeterli...

Sakız Sk. S. Berkel Apt. 6/1 (Caferağa Spor Salonu Girişi Karşısı) Kadıköy/İstanbul
Tel: 0216 330 83 16 - 330 83 99 Faks: 0216 418 26 01

Bir Gürcü Köyü: Balcıdede

Nadire ÇELİK

Balcıdede Köyü Balıkesir ilinin Gönen ilçesine 7 km. uzaklıkta bir vadi içerisinde kurulmuştur. Bu köyün tüm halkı 1877 - 1878 (1293 yılı) Osmanlı - Rus savaşı sonucu buraya göç ettirilmiş Gürcülerden oluşmaktadır. Batumi veçevresinde (Murgul) eski adı Ereguna olan köyde oturan büyüklerimiz sırf dini nedenlerle göçe tabi tutulmuşlar ve gemi ile önce İstanbul'a, buradan da yine gemi ile Bandırma'ya gelmişlerdir. Çeşitli yerleşim seçeneklerinden bugünkü yer beğenilmiş ve yerleşim gerçekleşmiştir. Bu bölgeye yerleştikten sonra bu yörede o zaman mevcut çeşitli çetelerle mücadele etmişler, yine de yerleşim yerlerini korumuşlardır.

Köyün kurulduğu alan o zamanlar muazzam ormanlarla kaplıymış. Orman kesile kesile kilometrelerce büyüklüğünde tarlalar açılmıştır. Köy 45 hane olup kendi aralarında tamamen Gürcüce konuşurlar. Yeterli toprak olmayışı nedeniyle özellikle gençler olmak üzere kent varoşlarına göç yaşanmaktadır

Köy adını, batı kesiminde bulunan tepedeki iki meşe ağacı altında yatarı ve kim olduğu bilinmeyen yatırlardan almaktadır. Dedeköy adı bu yatırlardan gelinektedir. Bu arada, eskiden köyümüzde çok bal üretildiği içi Balcı adı eklenmiş ve köyümüzün adı Balcıdede köyü olmuştur. Köyümüzün Gürcüce olan eski adı Ereguna'dır

Köyümüz toprakları çok verimli olup ekilen her şeyden oldukça iyi sonuç alınır. Çoğunlukla patlıcan, domates, biber, barnya,elma, erik, kayısı, şeftali, kiraz, vişne, dut gibi ürürler eldeedilir. Ayrıca talul olarak çeltik, buğday, ayçiçeği, nohut ve mısır ekilir.

Evlenme Geleneği

Genellikle evlilikler köy içinden yapılır. Köyün büyüklerinden bir kaç kişi, kızı istemek için, kız evine gönderilir. Kız tarafı ve kız, evlenmek için oluru verince bir kaç gece sonra söz yapılır. Söz gecesinde yüzükler takılır ve Gürcü oyunları oynanır.

Bir misafir geldiğinde veya söz kesildikten sonra kızlar ve erkekler evde beraber toplanarak eğlenirler. Bu eğlenmeye bizde "toplantı" denir. Toplantılarda aramızdan seçtiğimiz kişilere makyaj yapılır. Çeşitli giysiler giydirilir ve piyes oynatılır. Ayrıca yöresel oyunlar olan: Şapka, 3-5-1, meyve sepeti, istasyon, el vurmaca, ot derdim var, sessiz sinema, terlik geçirme gibi oyunlar oynanır.

Kına gecesinde gelin evinde oyunlar oynanır ve gecenin ilerleyen saatinde kına karılır. Gelin hazırlanır, kızlar gelinin etrafında toplanır, kızın yengeleri tarafından kına yakılır, gelin kayınvalidesinden hediye alıncaya kadar elini açmaz. Kına yakılırken bir taraftan da kızlar türkü söyleyerek gelini ağlatmaya çalışırlar. Kına yakılması bittikten sonra gelini kız arkadaşları sandalyesiyle birlikte havaya kaldırır ve damadın adını söylettikten sonra gelini yere indirirler. Düğüne gelecek misafirler için sabahın erken saatlerinde yemek pişirilmeye başlanır. Her çeşit yemek yapılmasına karşın en çok pişen keşkektir. Keşkek isteğe göre üzerine nohut dökülerek yenen ve söğüş etten yapılan bir yemektir.

Düğün gecesi, gelin evinde gelin ve damat en önde olmak üzere tek sıra eşler halinde gelin ve damadın arkadaşları parmak dansı adı verilen oyunu oynarlar. Bu ilk grubun oyunu bitince diğer misafirler de aynı dansı yaparlar. Daha sonra akordeon eşliğinde kumuk (kafkas), kazaska, dönme, topal havası ve çerkezili adındakı oyunlar oynanır. Bu oyunlar gece dörtlere kadar devam edebilir.

Ertesı gün, damat tarafı gelin almaya gelin evine gider kı bu insanlara 'gelinalıcı' denir. Gelin kuaförden gelinceye kadar, gelinin kız arkadaşları gelinalıcılara sürprizler hazırlarlar. Kartonlara komik sözler yazılır, bir de su dolu kovalar hazırlanır. Gelin kuaförden geldikten sonra, gelin evinde oyun oynamalar başlar. Damat tarafı oyunla-

ra davet edilir. Damat tarafıyla oyun oynanırken kartonlar damat yakınlarının sırtlarına asılır. Ayrıca bu kişilerin boyunlarına çeşitli meyve ve sebzeler, çaydanlık, çan, zil, eski ayakkabı ve kemik gibi şeyler de asılır ve diğer taraftan bu kişilerin üstüne kovalardan su dökülür ve oyun bu şekilde devam eder. Oyunların sonunda gelinin kız arkadaşları damat tarafıyla bahşış konusunda anlaşır. Ayrıca, gelinin erkek kardeşleri ve akrabaları da damat tarafıyla bahşiş konusunda anlaşırlar. Bu işlemlerden sonra gelin, gelin arabasına biner ve köyün delikanlılarının arabanın önünde oynadıkları oyunlarla birlikte gelin arabası damat evine doğru ilerler. Damat evine gelince bu oyuncular arabanın önüne otururlar ve damat tarafından çeşitli bahşişler alırlar. Eve gelindiğinde gelin arabadan indirilir ve damat evine girilir. Damat evinde gelin tarafına ve diğer konuklara yemek verilir. Akşama kadar çeşitli oyunlar oynanır damat evinde ve düğün sona erer.

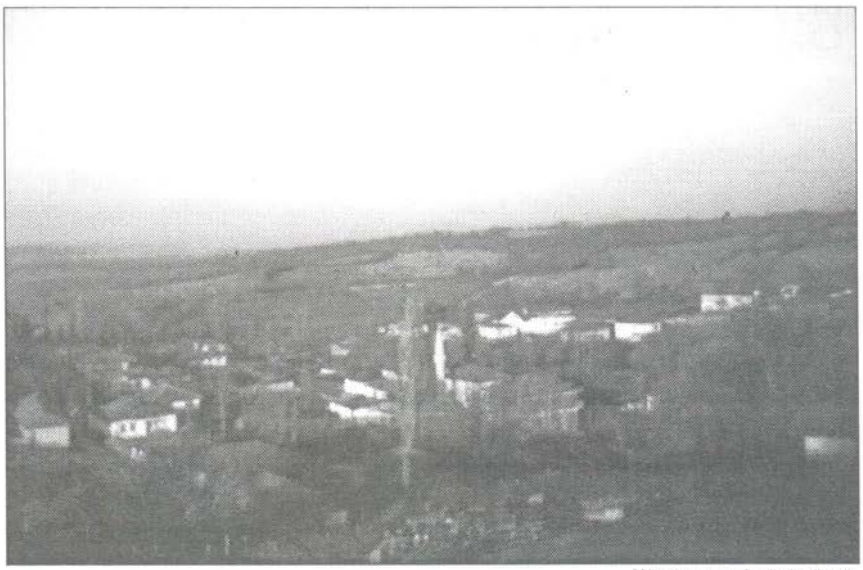

Köyün genel görünümü

Cenaze Geleneği

Cenaze olan evde üç gün yemek pişirilmez. Komşular cenaze evine yemek taşırlar. Cenazeye gelen cemaate topluolarak yemek verilir. Ölü için yedi gece kuran okunur. Yedinci gece mevlid okutulur.

Ramazan Geleneği

Ramazan başlamadan önceki gün silahlar atılarak Ramazan ayı gelişi kutlanır. Her akşam bir evde iftar yemeği verilir. Ayrıca her akşam, akşam yemeğinden 15-20 dakika önce namaz kılacak erkekler için camiye 3-4 sofralık yemek gönderilir. Evlerdeki iftar yemeğinde daha çok genç kızlar, kadınlar ve yaşlılar yer alırlar

Kocakarı Duaları ve İnanışlar

Akşam ezanından sonra tırnak kesmek uğursuzluk getirir. Salı günü yeni işe başlanmaz. İşe başlarken yavaş hareket eden kişi görülürse iş yavaş biter, hızlı hareket eden kişi görülürse iş hızlı biter. Kapı eşiğine oturan iftiraya uğrar. Giysi giyildikten sonra bunun üzerinde dikiş dikilmez, ille dikilecekse konuşmadan dikilir. Saç tarandığı zaman dökülen saçı mutlaka yakmak gerekir. Baykuş evin etrafında öterse uğursuzluk sayılır. Oklavayla insana vurulmaz, vurulursa o kişi bir dulla evlenir. Elinde kına varken tekrar kına yapılmaz. Ayakkabı çıkarıldıktan sonra üst üste gelirse gezmeye gidilecek demektir.

Yemeklerimiz

Çadi, kada, hmiyadi, çimura, hinkali, dzmariyani, şorva, şaviphali, zipiya, harşo, babatzvena vb

Manilerimiz

Çeşitli manilerimizden bir kaç tanesi şöyledir·

Kortzilisken movelit
Nadi bile araris
Rasoy momemşiyen
Çadi bile araris

Tsetshli çalenebula
Şişa şurte ocahşi
Hadme ama tzahvide
Egre mohval bucağşi

****

Sahlis ukan satari
Erti gogo ratari
Ha hahvi Ha niyori
Han erti han meori

Bir Gürcü Köyü: Ortayazı

M. BİSONİDZE

Diyarbakır - Ergani ilçesinde, Çermik yolu üzerinde, 8km mesafede 120 yıldan bu zamana kadar yaşamını sürdürmeye çalışan bir Gürcü köyü.

93 harbinden sonra (1877-1878) Rus zulmünden kurtulabilmek için Gürcüstan'ı bırakıp kendilerine yeni yurt edinmek için yollara düşmüşlerdir. Zamanın Osmanlı paşalarından Kurt İsmail Paşa'nın yardımlarıyla Ergani'ye yerleşmişlerdir.

Kendilerine iki dağın arasındaki vadiyi seçen bu Gürcü köylüsü o günden bu güne kadar yaşamlarını bu köyde sürdürmektedirler.

Köylerine ORTAYAZI adı verilen bu Gürcü köyü, ayrıldıkları köylerine benzemektedir.

Köyün yaşlılarının anlattığına göre; dedeleri ilk geldiklerinde bu alanda yalnızca bir dut ağacı bulunmaktaymış, o da küçük bir fidanmış, onun haricinde hiç ağaç yokmuş. Gelen dedelerinin o dut ağacının etrafına çadırlar kurup yerleşik yaşama başlamış olmaları ve halen o dut ağacının var oluşu Ortayazı köylüsünü gururlandırmaktadır.

Şu an köye baktığımızda her tarafının ağaçlarla dolu olduğunu görmekteyiz. Bölge köylerinden çok farklı iki katlı taştan yapılan evler, geleneksel Gürcü mimarisini gözler önüne sermektedir.

Gürcüce yer isimlerinin var olduğu fakat çoğunun unutulduğu belirtilmekte köylüler tarafından. Bu isimlerden birkaç tanesi: "Horiali, Maşetliki - Giremola"dır

İlginç olan Gürcü yemeklerinin zaman içerisinde halen kaybolmadan yapılıp yenmesi. Bu yemekler arasında "Hinkali, Silori, Lalonka, Harşo ve Çadi" sayılabilir.

Halk oyunlarını sorduğumuz zaman maalesef yalnız, Şavşat Barı'nın ismini hatırlamakta olduklarını belirtmektedirler.

Bugün köyde Gürcüce konuşan hemen hemen hiç kimse kalmamıştır.

Köyde okuma yazma oranının % 100 oluşu dikkat çekmektedir. Ayrıca yüksek öğrenim oranının %80'lerde oluşu köylüyü gururlandırmaktadır

Köyün nüfusunun gittikçe azalması kalanları üzmektedir. Çünkü okuduktan sonra gençlerin iş için büyük şehirlere gittiklerini söylemekte köylü. Şu an yaklaşık 30 aileden oluşmakta köy.

Bugün gittikçe Gürcü kültüründen uzaklaşan Ortayazı köylüsü, kendi kültürlerini merak etmektedirler.

ÇEVİRİ

RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE dillerinden TÜRKÇE'ye
TÜRKÇE'den RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE'ye
RUSÇA - GÜRCÜCE - İNGİLİZCE dillerinden birbirlerine çeviri yapılır.
ve
RUSÇA - GÜRCÜCE dillerinde tercüman temin edilir.

Tel: (0212) 231 79 28 (0532) 312 53 77 Faks: (0212) 246 0227

Türkiye'deki Gürcü Köyleri-13

İberya ÖZKAN

08 ARTVİN (Geçen sayıdan devam)

Artvin-Yusufeli'de Köy ve Yer Adları

Eski ve Yeni Adı:	*Bağlı Olduğu Köy*
HÜNGÂMEG-İSÜFLA (YÜNCÜLER) KÖYÜ	
HÜNGÂMEG-İ ÜLYA (DOKUMACILAR) KÖYÜ	
İlçeye uzaklığı 36 kilometredir. Yün, kıl ve pamuktan şal, heybe, sırgı, vb. el sanatları dokuduklarından Dokumacılar Köyü diye adlandırılmıştır.	
Kârapınlı (Arslanlı)	Alanbaşı
Kâretmz.	Çıralı
Karotya	Morkaya
Karmısermh. (Gelincik)	Kmalıçam
Karşı mahalle	Pamukçular
Karzel mz.	Köprügören
Kaşget mh. (Gözecik)	Dokumacılar
Kaşıkçıoğlumlı.	Çevreli
Katvanamh.	Esendal
Kavkasetmz.	Havuzlu
Kavnagara mz. (Sütpınarı)	Kömürlü
Kavyan mh. (Çiçeközü)	Esendal
Kayagılmh.	Tekkale
Kaypak mh.	Bahçeli
Keda mh.(Varlık)	Cevizlik
Kedamh. (Dikili)	Çıralı
Keleshev mh. (Binektaşı)	Alıparmak
Kerat mz.(Yapıcı)	Dereiçi
Keşant mh. (Üçtepeler)	Alanbaşı
Keşoğlu mh.	Alıparmak
Ketevre mh.	Bostancı
Ketket mz.(Akalan)	Dereiçi
Ketket ya.	Yüksekoba
Kıldıztavmh. (Verimli)	Demirdöven
Kırmh.	Köprügören
Kıravet mh. (Uhıpınar)	Bademkaya
Kıravet mz. (Salkımlar)	Demirkent
Kırma mz.	Irmakyanı
Kışla mh.	Balalan
Kışla mh.	Bostancı
Kışla mh.	Çevreli
Kışlamz.	Yüncüler
Kışlamz.	Sebzeciler
Kıvrakgil mh.	Erenköy
Kidazor mh.	Cevizli
Kiletkarmz.	Yarbaşı
Kilyon mh.(Börekli)	Alıparmak
Kindeze mz. (Ölçülü)	Sırınsu
Kirüyet mz. (Buzlupınar)	Günyayla
KİRVAS / KİRVENS (ORMANDİBİ) KÖYÜ	
KİSKİM (ALANBAŞI) KÖYÜ	
1879 Kiskim adı ile kurulmuş ve Erzurum vilayetinin merkez sancağına bağlanmıştır. Kale, eski bir saray ve çatısı kireçli taştan yapılmış bir kümbet vardır.	
Kısnagara mz. (Taşlıçayır)	Boyalı
KİSPOROT (BAHÇELİ) KÖYÜ	
Şehir merkezinden 10 kilometre uzaklıkta olup 400 km²'lik alana sahiptir. Köyün 1918 yılında 32 hane olarak kurulduğu sanılmaktadır. Köyde, Vakeli, Kodogara ve Gosnatigibi Gürcüce yerleşim adlarının bulunması, bu bölgede eskiden Hıristiyan Gürcülerin yaşadığını göstermektedir. Kananeti, Sapaneti gibi mahalleleri vardır. Bavut Yaylası görülmeye değerdir.	
Kivitler ya.	Pamukçular
KOBAK (YÜKSEKOBA) KÖYÜ	
Kobakmh. (Akyurt)	Pamukçular
Kocagılmh.	Erenköy
Koçatmz.	Çamlıca
Koçgılmh.	Bostancı
Koçyet mh. (Avcıkaya)	Balalan
Kodagaramz.	Bahçeli
Kuletetmh. (Uzunçalı)	Alıparmak
Kontmh. (Gözebaşı)	Balalan
Kontlarmh.	Avcılar
Kopmh (Kayalık)	Kılıçkaya
Korametmh. (Körahmet)	Yaylalar
Koret mz.,	Yaylalar
Kornet mh (Yamaç)	Demirdöven
Korvanaya,	Boyalı
Kosget mh. (Sırtmahalle)	Boyalı
Kosikarmz.	Işhan
Koşçilermh. (Taşkonak)	Çağlayan
Koşgiret mz.	Çağlayan
Kotmz.	Esenyaka
Kozahora mh.(K. Karabekir)	Y. Merkez
Kozanet mh.(Koşuyolu)	Taşkıran

(Devam Edecek)

Çhikvta Kortzili - 9

(Geçen Sayıdan Devam)

ჭრიანველებში ყველაზე თამამად კოდალა იქცეოდა. კარგა გადაკრულაც გახლდათ და ისეთს ბაიათებს ეჯიოდა, რომ მთელი მთა-ბარი ინძრეოდა. კოდალა ეხლა იქამდის გათამამდა, რომ მეფესაც აუხირდა.

— შენ შეფობა ვინ მოგცალა, — უთხრა მას არწივს, — ჩვენ როდის ამო გირჩიეთო.

— ბიჭო, შე ოჯახქორო, სუ, გაბუშდი, რას აბმიობ, შე თავხედო? — წახნაგრგუილეს ჭრიანველია.

— არც გავბუშდები და არცა! რად უნდა გავბუშდე, რაო ნეძო?! .. ამბობდა ეკლავე შეხარხარებული კოდალა. — თქვენ რა ხალხი ხართ! გულ-გულში ეკელას ეჯაერებათ, შვილოხან; და ხიშში-კი ყურაფერს ეუბნებით. ბიჭობა ხირად ოქმაა.

არწივმა ზედი იყივლა კოდალას ახირებაზე, მაგრამ ჭრიანველის თავკილეს ძალის შეურაცხყოფა შეიბურეს კოდალა, ნისკარტში წვიდა ეაეარეს და იქვე ზეზე ძიაერეს. დალონდა კოდალა, ალარ ალეგის ჩქარს, არ ესმის რისთვის დასჯეს ასე ხანგრძლად.

Sözlük ლექსიკონი

(Geçen Sayıdan Devam)

(LAZCA)	(MEGRELCE)	GÜRCÜCE)	TÜRKÇE
ლაზური	მეგრული	ქორთული	თურქული
იჭონამს, იყონამს, ითნამს,იჭომს, იყონს	მეჭუნს	მიჰყავს, მიყავს	(canlıyı) götürüyor
იჭონდუმს, იყონდუმს იყონდეფს	გიკილინუანს	ყოვნდება	duraklıyor
იშუმენ	გური მოთმალე	ბრაზდება	kızıyor, öfkeleniyor
იჩოდენ	იჩოლე(ნ), ითებუ(ნ)	იცლება, თავდება	tükeniyor, boşalıyor
იძიცამს, იძიცაფს, იძიცინს	იძიცანს	იცინის	gülüyor

HABERLER

"Türkiye-Gürcüstan İşadamları Derneği" Kuruldu

İki komşu ülke arasında böyle bir kuruluşun olmamasının eksikliği birkaç yıldır hissedilmekteydi. 1996 yılında bazı girişimlerde bulunulmuş, fakat derneğin kuruluşu gerçekleşmemişti. 1999 yılı ortalarında başlanan dernek kuruluş çalışmaları sonucunda 15 Aralık 1999 tarihinde "Gürcüstan - Türkiye İşadamları Derneği" olarak Gürcüstan makamlarınca resmen tescil edildi. Bu yıl itibarıyle derneğin yönetim kurulu düzenli olarak toplanmakta ve amaçları gerçekleştirmek

için çalışmalar yapmaktadır.

KURUCU ÜYELER:

1- Esat Temimhan	Geocell Ltd.
2- Kenan Yıldırım	Oba Dış Ticaret
3- Teona Natsvlişvili	Japanese House
4- Hasan Çelik	K.V.K. Georgia Ltd
5- Osman Turan	Geocell Ltd.
6- Soso Kakubava	İşadamı
7- Azmi Gürler	Delta Ltd
8- Kahaber Kordzaia	Japanese House

DERNEĞİN AMAÇLARI

☛ Gürcüstan ve Türkiye Devleti temsilcileri arasında işbirliği ilişkilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak. Ticari, ekonomik, bilim ve kültür alanında işbirliğini desteklemek

☛ Gürcüstan ekonomisinin kalkınması için uluslararası ekonomik kuruluşlarla koordinasyon sağlamak, üretim ve hizmet sektöründe yabancı yatırımcılara yatırımları için destek vermek

☛ Türk ve başka yabancı yatırımcılara, işadamlarına; ekonomik, finans, gümrük, vergi sistemi ve benzer başka alanlarda danışmanlık hizmeti vermek

☛ Hukuksal, organizasyon ve materyal teknik desteklerle iş geliştirilmesinde katkıda bulunmak.

☛ Önemli alanlarda bilgi bankasının kurulmasını sağlamak.

☛ Genç uzmanların ve öğrencilerin öğreniminin organizasyon ve bunlarla ilgili alanlarda seminerlerin verilmesini sağlamak.

☛ Ortak amaçları bulunan başka uluslar arası ve bölgesel kurumlarla ilişkiler kurup işbirliği yapmak.

☛ Gazete, Dergi, Broşür çıkarmak

Dernek Başkanı Sn. Esat Temimhan, Cumhurbaşkanı Sn. Süleyman Demirel'in 14 Ocak 2000 tarihinde Tbilisi'yi ziyaret sırasında heyette bulunan Türk işadamlarına derneğin faaliyeti konusunda bilgi verdi. Dernek üye kayıt işlemleri devam etmektedir.

Dernek Adresi:
Lesia Ukrainka no:3
TBILISI - GÜRCÜSTAN
Tel: 00995 32920225
(Kenan YILDIRIM)

"İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği"nin Jesti

Gürcüstan İstanbul Başkonsolosu Dr. Teimuraz Saraşenidze ve beraberindeki diplomasi görevlileriyle, Çveneburi Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Osman Nuri Mercan, çevre dernek ve vakıf başkanlarının hazır bulundukları yemekli davet, İzmit'te gerçekleştirildi.

Eduard Şevardnadze Türkiye-Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı Genel Müdürü Mevlüt Artvinli'nın Ankara'dan gelmesinin ayrı bir sevinç oluşturduğu gecede; İstanbul Artvinliler Hizmet Vakfı Başkanı Hızır Güneş, Bursa Batumlular Derneği Başkanı Musa Aydın, Orhangazi Batumlular Derneği Başkanı Ahmet Kahraman da yeraldılar.

Daveti bir konuşmayla açan İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Başkanı Av. Ertuğrul Kazancı: "17 Ağustos depreminden sonra bölgeye yardım elini uzatan Gürcüstan Hükümetini, Başkonsolos Saraşenidze'nin kişiliğinde kutlamak istediklerini" belirtti. Başkan Kazancı: "Derneğimizin bu gece için jesti iki anlam taşımaktadır. Birincisi; bir dostça yardıma karşı duyulan memnuniyetin ifadesi, diğeri ise Türkiye'de Batumi kökenli insanların yoğun bir yerleşim yöresini oluşturan İzmit'te aynı doğrultudaki derneklerle biraraya gelmenin ilk adımının atılmasıdır." dedi.

Gecede; ünlü Gürcü şairlerin şiirleri okundu, Gürcüstan folklöründen örnekler sergilendi. Derneğin amblem ve flamaları konuklara sunuldu. Ayrıca birer konuşma yapan Başkonsolos ile vakıf ve dernek başkanları, olumlu izlenimlerini belirttiler. Eduard Şevardnadze Türkiye-Gürcüstan Vakfı Genel Müdürü Mevlut

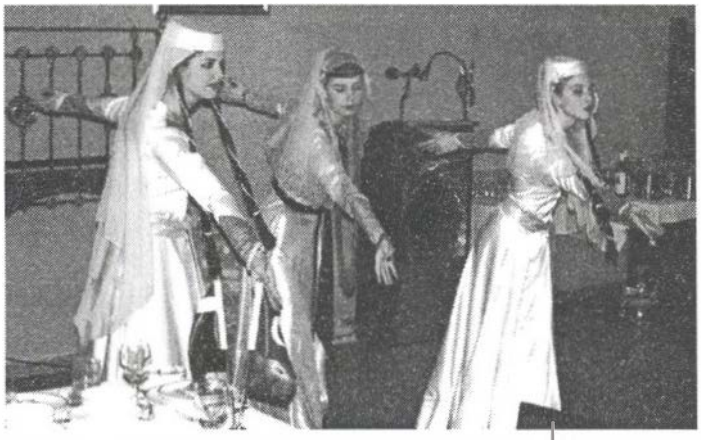

Artvinli: "Türkiye'nın Gürcüstan ile gayet sıcak ve dostane ilişkiler içinde bulunduğunu, iki ülkeninge-lecekte daha da yakınlaşacaklarına ilişkin inancını" teyid etti. Çveneburi Dergisi sahibi ve genel yayın müdürü Osman Nuri Mercan ise: "Gürcü kültürünün tanıtılma işlevini yürütmenin ciddi sorumluluğu içinde bulunduklarını" ifade etti

Geç saatlere kadar süren gecenın kısa aralıklarla tekrarlanması dileği ortak bir temenni olarak dile getirildi.

Ayrıca; İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Gürcü halk dansları ekibi, Makedonya Cumhuriyeti "Ohrid" kentinde her yıl yapılan festivale katılma hazırlıklarını sürdürüyor. 5-11 Temmuz 2000 tarihleri arasındaki festivale 35 kişilik bir kafileyle katılmacak.

(Ertuğrul KAZANCI)

Karadenız'de İlk Gürcü Derneği

Ordu ilinın Ünye ilçesinde "Ünye Kafkas Kültür Dayanışma Derneği" adı altında ilk Gürcü derneği kurulmuş ve 14. Kasım 1999 tarihinde yapılan ilk kurucular toplantısından sonra dernek faaliyete başlamıştır

Çok mıktarda Gürcü kökenli vatandaşın yaşadığı Ünye, daha öncede Gürcüstan'ın eski tarihi başkenti Msheta kenti ile kardeş şehir olmuştu. Ayrıca, Ünye'de bulunan Karlıdere İlköğretim Okulu'da daha önce Gürcüstan'ın Bitzmendi ilkokulu ile kardeş okul olmuşlardı

Dernek başkanlığına Ahmet Oral ve üyeliklere de Ö. Şimşek, M. Kuru, H. Sezer, K. Iyibilen, I. Cerrahoğlu ve C. Lacivert seçilmişlerdir.

Dernek adresi:
Ünye KafkasKultür Dayanışma Derneği
Hükümet Caddesi, Seyit Bilal İş Merkezi Kat: 1
No: 56/6 Ünye/ ORDU
Tel: (0452) 323 15 11

Orhangazi Gürcü Derneğinde İftar Yemeği

1995 yılında kurulan Orhangazi Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği 35 kişilik folklor grubu oluşturdu. Gürcüstan'ın Kutaisi kentinden getirilen Zaza ve Avtandil Çeişvili kardeşler tarafından yetiştirilen folklorcular her türlü Gürcü Folklorunu icra edebilecek düzeyde olup, çevre illerede gidebilmektedirler

Dernek merkezinde 31 12 1999 tarihinde tamamen Gürcü yemeklerinden oluşan bir iftar yemeği verilmiştir. Menüde Çadi, Kalaco, Phallobia, Kada, Yoğurt ve Gürcü usülü Etli Lahana Sarması ile tatlılardan Kirkitani ve Saroğay bulunmaktaydı. Yemeğe; Bursa, Iznik, ve Gemlik Batumi Gürcü derneklerinin başkanları ve yönetim kurulu üyeleri, DSP Bursa Milletvekili Orhan Ocak ile Bursa Uludağ Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Süleyman Uludağ katılmışlardı. Ye-

mekten sonra Prof. Dr. Süleyman Uludağ tarafından bir konuşma yapıldı ve bu konuşmada Gürcüler, Gürcülerin Türkiye'ye göçü, Batumi, Acara Özerk Cumhuriyeti ve Türkiye - Gürcüstan arasındakiiyı komşulukilişkilerinin gelişmesi konuları anlatıldı. (Ahmet KAHRAMAN)

Türk - Gürcü Dostluk ve Dayanışma Gecesi

E. Ş. Türkiye - Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı ve Gürcüstan Büyükelçiliği'nin işbirliği iledüzenlenen "Dostluk ve Dayanışma Gecesi" Ankara Sheraton Oteli'nde 23 Ocak 2000 akşamı gerçekleştirilmiştir.

Geceye yurdun dört bir yanından kalabalık bir misafir grubu katılmıştır. Gecede Eduard Şevardnadze'nin kutlama mesajını getiren Dışilişkiler sorumlusu Rusudan Gorgiladze ve Başbakanlık temsilcisi Damir Cocua'da katılmış olup, aşağıdaki kutlama mesajı okunmuştur

Sayın bayanlar, baylar.
Değerli Dostlar

Sonderece önemli bu gecenindüzenleyicileri ilekatılımcılarını sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Eduard Şevardnadze Türkiye-Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı, gerçekleştirmekte olduğu faaliyetler ile ülkelerimizarasında tarih boyunca var olanısıkı bağları daha da kuvvetlendirmektedir.

Bu gibi etkinliklerin düzenlenmesi, iki stratejik partner olan Türkiye ve Gürcüstan arasındaki işbirliği vekültürel bağların gelişmesini sağlamaktır. Bugibi faaliyetlerin Eduard Şevardnadze Türkiye-Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı tarafından düzenlenmesi beni çok sevindirmektedir.

Bu destek ve dayanışma için çok teşekkürlerimi söylemek isterim. Hepimzi bir kez daha can-ı gönülden selamlıyor, gelecekte bu gibi etkinliklerin sizlerin de katılımıyla güçlü Gürcüstan'da düzenlenmesini umarım.

En derin saygı veiyi dileklerimle,
Eduard Şevardnadze Gürcüstan Cumhurbaşkanı

Gecede, ayrıca vakfa maddi ve manevi ilgilerini esirgemeyen Sn. Nihat Gökyiğit'e, Sn. Nurettin Çarmıklı'ya ve Gürcüstan Büyükelçisi Sn. Tariel Lebanidze'yevakıf şeref üyeliği ve plaket verildi.
Gecede folklor ekipleri Gürcü Dansları oynarken Reşat Kayaoğlu Karadeniz Türküleri, Bayar Şahin'de Gürcü ve Artvin türküleri okudu. Aynı gecenin tekrarı Istanbul'da 23 Nisan 2000 tarihinde Dedeman Otelinde yapılacaktır. Bu gecede vakfın İstanbul Şubesinin açılması ve eğitim çalışmalarının başlaması konularıda görüşülecektir. Bu gece ile ilgili davetiye temini için vakfın genel Müdürü Sn. Mevlüt Artvinli aranabilir.
Tel: 0312 433 95 74 veya 0532 457 69 34

Gürcüstan'a Turistik Gezi

İlki 1999 yılında yapılan ve çok beğeni kazanan Gürcüstan gezisinin ikincisi 01-08 Mayıs 2000 tarihleri arasında yapılacaktır. Gezi ücreti $500 olup daha fazla bilgi E.Ş. Türkiye Gürcüstan Dostluk ve Dayanışma Vakfı'ndan alınabilir
Tel: 0312 433 95 74 ve 0532 45 769 34

Acara'da Çveneburi Toplantıları

İlk toplantı Batumi Öğretmenler Evi'nde oldu. Bu toplantıyı sayın Ramaz Surmanidze düzenledi. Toplantıda; Prof. Şuşana Putkaradze, Prof. Ramaz Surmanidze, şair Pridon Halvaşi ve Batumi Sanat Enstitüsü bilim insanı Şorena Putkaradze ilginç konferans metinleri okudular. Prof. Şuşana Putkaradze'nin "Türkiye-Gürcüstan dostluğu iyi komşuluk ilişkilerinin kökleri" başlıklı metni büyük ilgi topladı. Kendisi, toplantıya katılanlara, tarihi kaynaklardan elde edilen verilere dayanarak iki ülke arasında bulunan iyi komşuluk ilişkilerinin başlangıçlarını anlattı. I.Ö. III. yüzyılda, Kral Parnavaz döneminde bu iki halk arasında dostluk ilişkileri varmış. O zamanlar, İranlılarla savaştıkları sırada Türk savaşçıları Gürcülere yardım etmişler. Şuşana Putkaradze, Gürcü halkının önemli tarihsel kaynağı "Kartlis Tshoureba" (Kartli'nin Yaşamı) ya dayanarak katılımcılara bu iki halkın dostluğu hakkında çok güzel bilgiler verdi.
Şorena Putkaradze'nin "Memed - Beg Abaşidze ve Türk Edebiyatı" başlıklı konferans metni de oldukça ilgi çekiciydi. Burada Memed - Beg Abaşidze'nin yaptığı tecümeler hakkında bilgi veriliyordu. O, Türkçe'den Gürcüce'ye, Türk yazarları Namık Kemal, Celil - Memed Kılzade, Güzide Sabrı, Servet Nezihi, Abdullah Zühdü, Ömer Hilmi Efendi'nin eserlerini çevirmiş.

Toplantıda " gelecekte tercüme işlerine daha ağırlık vereceğiz" ve "Türkçe'den Gürcüce'ye ve Gürcüce'den Türkçe'ye daha çok sayıda eserler çevrilmelidir" dendi.

Batumi Devlet Üniversitesi Rektörü Prof. Nuri Verdzadze de görüştü. "Çveneburi" Dergisi ile Üniversite arasındaki gelecek ilişki - işbirliği hakkındaki görüşmelere katıldı.

Buna benzer bir görüşme de Acara Bilimsel Araştırma Ensti-

tüsunde oldu. Enstitü direktörü Prof. Ivri Bibileişvili, farklı dallardaki profesörler, bilim insanları, arkeologlar, etnograflar tarihçiler ve dilbilimcileri de bu görüşmede hazır bulundular.

Acara Otonom Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı da Batumi Milli Kütüphanesi'nde "Çveneburi" dergisini tanıtmaya ve Türk - Gürcü dostluğunu geliştirmeye yönelik bir toplantı düzenledi. Toplantıda Kültür Bakanı sayın Prof. Teimuraz Komahidze de hazır bulundu

"Çveneburi" dergisi ile ilgili bir başka toplantıyı da Acara Yazarlar Birliği düzenledi. Birlik Başkanı, yazar ve şair Cemal Gakeli ile birlikte şair sayın Tsisana Antadze, Amiran Habazi, Vahtang Ahvlediani, Ramaz Surmanidze, Şuşana Putkaradze ve Ana Dundua da birer konuşma yaptılar

"Çveneburi" dergisi için Çhutuneti köyünde de bir toplantı düzenlendi. Burada halk şarkıları bayramı vardı. köyün yaşlıları eski Gürcü şarkılarını söylediler. Bunlar Vasa, Vorera, Maçahluri Makruli idi. Aynı gün Maçahela Etnoğrafya müzesi gezildi

"Acara - P.S." gazetesi de "Çveneburi" dergisine yönelik Batumi'de ki bir kafeteryada toplantı düzenledi. Gazetenin redaktörü Tariel Katamadze ve yardımcısı Cemal Megrelidze "Çveneburi" dergisini tanıttılar. Toplantıyı, gençşair Inga Abaşidze yürüttü. Toplantıda Pridon Halvaşi, Amiran Habazi, Ramaz Surmanidze, Vahtang Ahvlediani, Ivri Bibileişvili, Şuşana Putkaradze, Tina Şioşvili ve Davit Tedoradze gibi tanınmış simalar vardı. Acara televizyonu görevlilerinin de izlediği bu toplantılar haber programlarında sık sık gösterime sunuldu.

Aralık 1999 ve Ocak - Şubat 2000 aylarında yapılan bu toplantılarda Çveneburi dergisinin Acara'da tanıtılması ve Acara'da bulunan yazar ve bilim adamlarının bundan böyle dergimize yazı yazmalarının sağlanması gerçekleştirildi..

Kafkasya Yazıları Kitap Dizisinin 8. Sayısı Çıktı

Çiviyazıları Yayınevi tarafından çıkarılan Kafkasya Yazıları adlı kitap dizisinin 8. sayısı çıktı. Dosyanın bu sayısı, büyük oranda Çeçenya'da süren savaşa ayrılmış. Azınlıklar Yolayrımında, Çeçenya'da Savaş, Kuzey Kafkasya'da Temel Çatışmalar, Vaynahlar (Çeçen-İnguşlar), Çeçenlerin Sürgünü gibi telif ve çeviri yazıların yer aldığı dosyada Kuzey ve Transkafkasya kültürü ile ilgili daha başka yazılar da yer alıyor.

Edinme Adresi: Sakız sokak, Berkel Ap. No:6
Daire.1 Bahariye/Kadıköy/İstanbul
Tel: 0216 330 83 16 - 330 83 99 - 347 05 62

Satave - Papart - Vaket -7 Mart Dergileri Çıktı

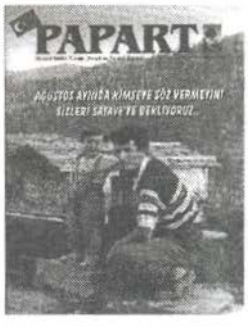

Artvin ili Şavşat ilçesi Meydancık (İmerhevi) yöresi ile ilgili birbirinden güzel dört farklı dergi yayınlandı Satave - Papart - Vaket ve 7 Mart adıyla yayınlanan İmerhevi'nin değişik yörelerinin tarihsel Gürcü adlarını da içeren bu dergiler kendi alanında okunması gereken birer bilgi kaynağıdır

Dergileri İsteme Adresi:
Satave Kırtasiye ve Tesisleri, Çiftegelinler Caddesi, No: 21, Kumkapı - İSTANBUL
Tel: (0212) 517 22 03 Fax: (0212) 517 59 17

Gürcüce Dini Kitaplar Çıktı

Gürcüstan'da yaşayan Müslüman Gürcülere dönük olarak tamamen Gürcüce hazırlanan iki yeni kitap basıldı

'Artvin' Kitabı Çıktı

İstanbul Şavşat Kültür Turizmve Dayanışma Derneği yayını olarak basılan kitap, Muvahhit Zeki'nin 1927 yılında Arap harfleri ile hazırladığı kitabın çevirisi şeklindedir. 1900 yılları başındaki Artvin'i sosyal, ekonomik, coğrafi yapısı ve folkloru ile anlatan kitap büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Kitabın tarih bölümü ise ne yazık ki gerçeklerden tamamen uzak ve çarpıtılarak hazırlanmıştır. Artvin'de Türkleştirmeden öncemevcutkultürler vebu kültürlerden halakalan eserler adeta yok sayılmıştır.

"Artvin ve Çevresinde Yaylacılık ve Pancarcı Şenlikleri" Kitabı çıktı.

Osman Ünsal tarafından hazırlanan ve öğretmenlik yıllarındaki izlenimlerini aktardığı kitap, Artvin için yepyeni bir başvuru adresi. Kitap edinme adresi: Nart Yayınları Güneştlbahçe sokak, 41/8 Yazıcı İlan Kadıköy - İstanbul Tel: (0216) 418 67 32

Gebze Artvin Gecesi Coşkuyla Kutlandı

Gebze Artvinliler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği tarafından düzenlenen 'Artvin Gecesi' 04 Mart 2000 akşamı Gebze Belediye Düğün Salonunda büyük coşkuyla kutlandı. Folklor ekipleri Artvin halk oyunları ile, Efkan Şeşen ve Bayar Şahin'de Laz ve Gürcü türküleriyle gecenin başarılı şekilde geçmesini sağladılar.

7 Mart Artvin Geceleri Kutlaması

İstanbul'da Artvinliler Hizmet Vakfı tarafından Maslak Princess Otel'de, Artvinliler Kültür ve Sosyal Hizmet Vakfı tarafından Beyazıt Fatih Dersane salonlarında ve Bursa'da Artvinliler Vakfı Tarafından Kapalı Spor Salonunda kutlamalar yapıldı. Kutlamalara çok sayıda politikacı, sanatçı, işadamı ve halkın katıldığı gecelerde Artvin ve yöresi halk oyunları oynandı ve şarkılar söylendi.

Dağıstan Dergisinin 11-12. Sayısı çıktı

Yalova'da, üç ayda bir yayınlanan derginin bu sayısında, Dağıstan ve Çeçenistan'da son aylarda yaşanan savaş ve çatışmalarla ilgil haberler ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaşayan Dağıstan kökenli insanlarımızla ilgili haberlere yer verilmiş.
İlaberleşme veYazışma adresi:
Yalova Dağıstanlılar Kültür Derneği, Çiftlik Mh. Atatürk Cd. No. 73. Yalova Tel: (0226) 814 91 53

Artvin Dergisinin 9. Sayısı Çıktı

Artvinliler Hizmet Vakfı'nın yayın organı olan derginin bu sayısı, 17 Ağustos depremi nedeniyle siyah bir kapakla çıktı. Bunun dışında Artvin kültürü, tarihi ile diğer çeşitli haberler de dergideki

yazılar arasında yer alıyor.
İdare Merkezi:
Kozyatağı STFA Blokları 8.
Blok Kat 16. Daire: 67.
Erenköy-İstanbul.
Tel:(0216)373 39 54 -
Faks: 380 35 70

2000 წლის 10 მარტს საქართველოში დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების 8 წლისთავი აღინიშნა. საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ თურქეთის პრეზიდენტ ა. ნეჯდეთ სეზერთან ტელეფონით საუბარში მადლობა გადაუხადა მას საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარებისა და ორ ქვეყანას შორის დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარების ინიციატივისთვის. ამ ისტორიული ფაქტის გახსენებისას ორივე პრეზიდენტმა აღნიშნა, რომ ამ ხნის განმავლობაში ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობები ფართოდ განვითარდა და ისინი ამჟამად ნამდვილად სტრატეგიული პარტნიორობის დონეზე დგანან.

ამ ისტორიული ფაქტის აღსანიშნავად ანკარაში საქართველოს საელჩოს მიერ ორგანიზებული იქნა ფოტოგამოფენა, რომელიც ასახავდა საქართველოს ისტორიას, კულტურას, ტრადიციებსა და ბუნებრივ სიმდიდრეებს. ფოტოგამოფენის გახსნის ცერემონიალს ესწრებოდნენ თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი ი. ჯემი ჩეთინი, საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე ზ. აბაშიძე, თურქეთის პარლამენტის წევრები, დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლები, თურქეთის საზოგადოებრივი მოღვაწეები, ბიზნესმენები, ჟურნალისტები და სხვა მოწვეული სტუმრები.

ფოტოგამოფენის გახსნის შემდეგ ანკარაში საქართველოს საელჩოში გაიმართა მიღება, რომელსაც ესწრებოდნენ თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე ო. ფირათი, საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე ზ. აბაშიძე, თურქეთის პარლამენტის წევრები, დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლები, თურქეთის საზოგადოებრივი მოღვაწეები, ბიზნესმენები, ჟურნალისტები და სხვა მოწვეული სტუმრები.

საქართველოს სახელმწიფო კანცელარიის საერთაშორისო ბიზნეს-ურთიერთობათა სამსახურის უფროსი

17.03.2000 თბილისი

Gürcüstan'da Fahri Vatandaşlık

Tekfen Holding Murahhas Azası Sn. Nihat Gökyiğit ve Nurol Holding sahibi Sn. Nurettin Çarmıklı'ya Gürcüstan fahri vatandaşlığı verildi Gürcüstan'a, Gürcü halkına, Gürcü kültürüne ve Türkiye-Gürcüstan dostluğuna yaptıkları katkıları nedeniyle 10 Mart 2000'de başkent Tbilisi'de Sn. E Şevardnadze tarafından verilen fahri vatandaşlık büyük bir törenle sona erdi. Bu konuda yayınlanan yazıyı orijinal olarak yanda yayınlıyoruz:

BASINDAN

Savaş Gürcüstan'a Sıçrayabilir

Çeçenistan - Rusya savaşının Gürcüstan'a sıçrayabileceği bildiriliyor. Rus komutanı Viktor Kazantsev'e göre Gürcüstan'ın iki kilometre içlerinde Şatili yakınlarında Çeçen savaşçılara ait kamplar bulunduğunu ve bu kamptaki Çeçen savaşçıların yok edilmesini planladıklarını bildirdi.

Zaman Aralık 1999

Batumi'de Bozgun

27 Kasım - 8 Aralık 1999 arasında Gürcüstan'ın Batumi kentinde düzenlenen Avrupa Satranç Şampiyonası'nda Türkiye erkeklerde sondan üçüncü, bayanlarda ise sondan ikinci oldu. Şampiyonada erkeklerde Ermenistan birinci, bayanlarda Slovakya birinci oldu.

Cumhuriyet Dergi, sayı 718, 26 Aralık 1999

Ankara'dan Sarp'a Kadar Protesto

Türkiye Çeçen Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Rusya'nın üç aydır sürdürdüğü soykırımı protesto etmek için Ankara'dan Sarp'a kadar Samsun üzerinden yürüyüş tertip etti. En son kırmızı güllerle bezenmiş Çeçen Bayrağı bulunan çelenk Sarp sınır kapısına bırakılacak.

Yeni Şafak 30 Aralık 1999

Yusufeli Sular Altında Kalacak

Çoruh nehri üzerinde yakında temeli atılacak olan Yusufeli barajı, aynı adı taşıyan Artvin'in şirin ilçesini sular ile birlikte tarihe gömecek. 50 yıl önce kurulan ve 6500 nüfusu olan ilçede 1500 konut/işyeri bulunuyor

Dünya 11 Ocak 2000

Çeçen Milislere Ruslar Silah Satıyor

Gürcüstan Güvenlik Güçleri, bir grup Rus askerinin Çeçen savaşçılara yasadışı olarak si-

lah sattığını tespit etiler. Gürcü yetkililer Gürcüstan'da bulunan Rus üslerindeki askerlerin kamyona yükledikleri ağır silahları birkaç kilometre ötedeki dağlık sınır bölgesine götürerek Çeçen savaşcılara satmaya çalışırken yakalandığını bildirdiler

Cumhuriyet 13 Ocak 2000

Demirel Tbilisi'de

Çeçenistan'daki çatışmayı salt bir Çeçen - Rus Savaşı olarak görüp onun ötesinde Moskova'nın bütün Kafkaslara kendine göre bir düzen verme uğraşını ıskalamak ta büyük bir yanlış olacaktır. İşte Süleyman Demirel'in Gürcistan ziyareti tam böyle bir döneme raslaması yüzünden mutat ilişkilerin ötesinde bir önem taşıyor. Bu ara, Demirel'e Gürcistan'ın en büyük madalyası olan "Altın Post" madalyası Sn. Şevardnadze tarafından bir törenle verildi.

Cumhuriyet 14 Ocak 2000 Türkiye 15 Ocak 2000 Takvim 16 Ocak 2000 Hürriyet 16 Ocak 2000

Trabzon - Batumi Demiryolu Hayal

Türkiye'yi eski SSCB ülkelerine bağlayacak 200 km'lik Batumi-Trabzon demiryolunun yakın dönemde olmasının hayal olduğu belirtildi. Konu ile ilgili açıklama yapan Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz finansman zoluğu nedeniyle bu projenin yanı sıra Trabzon - Erzincan demiryolu projesinin de gerçekleşmeyeceğini bildirdi

Cumhuriyet 15 Ocak 2000

Yeni Bir Kafkasya Arayışı

Türkiye'nin Kafkasya'da barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik olarak önerdiği "Kafkasya Istıkrar Paktı"nın uygulanabilmesi için mutlaka askeri bir unsurla desteklenmesi gerektiği bildirildi. ABD yönetiminin bu pakta sıcak baktığı ve istikrar paktının uygulanabilmesi durumunda Rusya'nın "arka bahçesi" olaral gördüğü Kafkasya ve Orta Asya'da yeniden nüfuz kuramıyacağı bildirildi. Bu ara, Ankara'ya gelen Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Ivan Ivanov ise Kafkas Istıkrar Paktı'na katılmayı arzuladıklarını bildirdi.

Cumhuriyet 17 Ocak 2000

Borjomi Eski Şöhretine Kavuştu

Eski Sovyetler Birliği döneminde yılda 350 milyon şişe satan Borjomi maden suyu, o zamanlar Aeroflot ve Volga otomobil markalarından sonra ülkenin üçüncü en çok bilinen markası idi. Sovyetler Birliği dağıldıktan ve Gürcistan bağımsız olduktan sonra satışları düşen Borjomi madensuyunun 1996 yılında bir ara sahtesi gerçek Borjomi maden suyundan dokuz defa fazla satmaya başladı. Mr. Jacques Fleury adlı bir fransızın genel müdür oluşundan sonra Borjomi'nin Gürcistan pazarındaki payı %90'a çıktı ve eski Sovyet Cumhuriyetleri ile Batı Avrupa'da aranan marka olmaya başladı. ABD'nde Newyork kentinde büyük reklamlarla pazara girmeye başladı

Financial Times 25 Ocak 2000

Uyuşmazlığın Çözülmesi

E. Şevardnadze gelecek günlerde Rusya devlet başkanı Putin'le yapacağı görüşmenin Gürcistan ile Rusya arasındaki gergin ilişkileri yumuşatacağını bildirdi. Ülkenin batı ile ilişkilerini geliştirmeye devam edeceğini belirten Şevardnadze ülkesinin aynı zamanda Rusya ilede iyi ilişkileri geliştirmesi şarttır dedi.

The Wall Street Journal 25 Ocak 2000

Rusya'dan BDT Atağı

Topluluğun 12 üyesi kurumu canlandırmayı hedefleyen zirve için Moskova'da buluştu. Toparlanmanın asıl yolunun Rusya'nın topluluk içindeki diğer ülkelere yönelik dış politikasından ödün vermesinden, özellikle Kafkasya ülkelerinin çeşitli ülkelerle yürüttüğü bağımsız ilişkileri kabullenebilmesinden ve topluluk çevresindeki işbirliğini bu gerçek karşısında yeni bir çizgiye oturup oturtmayacağından geçiyor.

Cumhuriyet 26 Ocak 2000 Asabi 27 Ocak 2000

Clinton'a Kafkas Mektubu

Cumhurbaşkanı Demirel, ABD Başkanı ve Avrupalı liderlere mektup göndererek Kafkas paktı önerisine destek istedi.

Milliyet 27 Ocak 2000

Türkiye Kafkasya'da Önemli Rol Oynar

Davos'ta bulunan Dışişleri Bakanı Ismail Cem, Türkiye'nin Kafkasya'da önemli rol oynadığını belirterek, Kafkasya'da barışın sağlanmasında her türlü görevi üslenebileceklerini belirttiler

Cumhuriyet 29 Ocak 2000

Grozni'den Çekilme Bilmecesi

Çeçen güçlerin sözcüsü Movladi Udigor; bilinmeyen bir yerden uydu aracı ile yaptığı açıklamada Çeçen güçlerin Grozni'den çekildiklerini bildirdi. Buna karşılık Rusya Savunma Bakanlığı ise kuşatma altındaki bir kentten çekilmenin mümkün olmadığını bildirdi.

Finansal Forum 02 Şubat 2000

Gürcistan Neden Direniyor

Azerbaycan ile Gürcistan arasındaki tarife sorununun aşılamaması Bakü - Ceyhan Petrol Boru Hattının başlamasını geciktirecek. Gürcistan'ın talep et-

tığı 20 sentlik geçiş ücretine karşılık Azerbaycan 3 sent teklif etmektedir. Bu ara, bu projeden Türkiye'nin ise ilk 16 yıl için 55 sent ve sonra ise 80 sent geçiş ücreti alacağı bildirildi.

Finansal Forum 03 Şubat 2000

Mashadov: Geri Döneceğiz

Çeçenistan Devlet Başkanı Aslan Mashadov Rus güçlerinin eline geçen Grozni kentini geri alacaklarını bildirdi. Ayrıca yeni bir gerilla savaşı başlattıklarını bildiren Mashadov, ikibin kişilik grubun Çeçenistan'ı terkettiğini de bildirdi

Finansal Forum 08 Şubat 2000

Rusya Türkiye'yi Protesto Etti

Rusya Federasyonu, Devlet Bakanımız Abdülhalük Çay'ın Çeçenistan ile ilgili sözleri için Türkiye'yi protesto etti. Çay, Kafkas - Çeçen komitesinin Ankara'daki yeni bürosunun açılışında "Grozni'nin düşmesiyle Çeçenistan Savaşı bitmemiştir. Savaş yeni başlıyor" şeklinde konuşma yapmıştı.

Cumhuriyet 23 Şubat '2000 Hürriyet 23 Şubat 2000

Targamadze Ankara'da

Gürcüstan İçişleri Bakanı Kaha Targamadze, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın davetlisi olarak Ankara'ya geldi. İki ülkenin güvenlik güçlerinin işbirliğinin sağlanması için yapılan görüşmelerin çok başarılı geçtiği bildirildi. *Cumhuriyet 23 Şubat 2000*

Mc. Kennitt'den Çerkes Şarkısı

Dünyaca ünlü müzik sanatçısı Loreena McKennitt, Çerkezleri anlatan Adyghe adlı belgeselin çekimi için Türkiye'ye geldi.

Milliyet 24 Şubat 2000

Gürcüstan'ın Atıl Fabrikaları Sizi Bekliyor

Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası (TTSO) Meclis Başkanı Ali Osman Ulusoy ve Yönetim Kurulu Başkanı Şadan Eren ve Yönetim Kurulu Üyeleri Gürcüstan'ın Trabzon Başkonsolosu Giorgi Cancğava'yı ziyaret ettiler. Ali Osman Ulusoy, Gürcüstan'ın koyduğu yüksek gümrüklerden şikayetini dile getirdi. Giorgi Cancğava'da Gürcüstan'da çok miktarda atıl fabrika bulunduğunu ve özellikle Karadenizli işadamlarını bu fabrikaları işletmeye davet ettiğini belirtti

Karadeniz Gazetesi 26 Şubat 2000

Çevrenin Dostu Yargı

Danıştay Fırtına vadisinde yapılması planlanan hidroelektrik santraline ilişkin ÇED belgesini iptal eden ve yürütmeyi durduran yerel mahkeme kararını onayladı.

Radikal ve Posta Gazeteleri 27 Şubat 2000

Kamplarda İşkence

Çeçenya'daki toplu mezar görüntülerinin ardından bir insan hakları örgütüde toplama kamplarındaki Çeçen sivillere işkenceyi belgeledi.

Radikal 27 Şubat 2000

AB Komiseri Çeçenistan'da

Rusya tarafından Çeçenistan'da serbest dolaşım izni verilen AB İnsan Hakları komiseri Gil-Robles toplama kampları hakkındaki iddiaları araştırmak üzere bölgeye gitti. Bu arada Moskova, Çeçen güçlerin Türkiye, İran ve Pakistan'a kaçabileceklerini ileri sürdü

Cum. 28 03 2000 Turkish Daily News 27 03 2000

Çeçenlerin Son Kalesi de Düştü

Rus Orgenerali Troşev, Şatoy'unda ele geçirildiğini ve böylece Çeçenistan'daki topyekün savaş aşamasının tamamlandığını bildirdi. Troşev, hiç milis kalmayıncaya kadar operasyonları sürdüreceklerini bildirdi.

Cumhuriyet 01 Mart 2000

Yusufeli'de Ayı Çiftliği İstiyoruz

Artvin Yusufeli Kültür Turizm Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Aydın Karasüleymanoğlu ve yönetim kurulu üyeleri S. Demirel'i ziyaret ettiler. Aydın Karasüleymanoğlu, Yusufeli'nin yapılacak yeni baraj nedeniyle sualtında kalacağını, bu nedenle buradan göç edecek halkın bölgede turizm yatırımlarının yapılması durumunda, orda çalışabileceğini ve bu bağlamda Artvin'li işadamlarının bölgeye turizm yatırımları yapmalarını ve av turizmi içinde ayı çiftliklerinin Yusufeli'nde kurulmasının sağlanmasında Demirel'in aracı olmasını istedi

Sabah 12 Mart 2000

Çeçenya Moskova'ya Bağlanabilir

Rusya Devlet Başkanı Vekili V. Putin, Çeçenya'nın Moskova'dan yönetilebileceğini belirtti.

Evrensel 11 Mart 2000

Ermenistan Rusya İle İttifakı Görüştü

Ermenistan Parlementosu, önceki günkü oturumunda, Rusya-Beyaz Rusya ittifakına katılımı öngören yasa tasarısını görüştü.

Evrensel 11 Mart 2000

Gürcüstan'da Mavi Akıma Muhalefet

Gürcüstan Parlementosu Çevre Komisyonu Başkanı Kaha Citaya, Mavi Akım projesinin, Karadeniz'de çevre felaketine yol açabileceğini belirtti

Evrensel 11 Mart 2000

ABONET; şu an elinizdeki yayın dahil, tüm periyodik yayınları (dergileri, katalogları vs.) en kolay takip edebileceğiniz Türkiye'nin ilk abonelik sistemidir.

- Form doldurmadan, bankaya gitmeden, **bir telefonla abonelik.**
- İster 1 aylık, ister 1 yıllık.
- Kredi kartıyla veya adreste nakit ödeme.
- Abone bedeli, derginin kapak fiyatı üzerinden.
- [illegible] yanması vb. hallerde abonelik ücretinde garanti.
- Gecikmeden, aksamadan, "**Aktif Dağıtım**" güvencesiyle imza karşılığı teslim.

Abonet ile abone olabileceğiniz dergi ve katalogları öğrenmek için...

www.abonet.net Tel: **0212.210 0 110**

abonet

Perpa Ticaret Merkezi 2. kat B Blok No: 1752 Okmeydanı-İstanbul
Tel: 0212.222 7 206 Faks: 222 27 10 e-mail: abonet@abonet.net

Bilim ve Ütopya

Aylık bilim kültür ve politika dergisi

Türkiye'de bilim de var ütopya da...

Dünya bilimine 6 yıldır Türkiye'den katkı yapan bir dergi var; Bilim ve Ütopya. Bilimsel-teknolojik gelişmeleri sorgulayan, sadece eleştiren değil, alternatifler de koyan ve "ütopyasız bilim olmaz" diyenlerin dergisi Bilim ve Ütopya...

ABONE SİPARİŞ FORMU

1 yıllık abonelik 11 000 000 TL, 6 aylık abonelik 5 500 000TL'dir. Lütfen bu formla birlikte banka ya da posta çeki dekontunu da dergimize faks veya posta yoluyla ulaştırın.

Adı-Soyadı: _____

Adres: _____

_____

Telefon-Faks: _____

1 yıllık: ☐ 6 aylık: ☐

☐ Mustafa Ozan Yazıcıoğlu 1054195 nolu posta çeki hesabına ..... TL yatırdım. Fotokopisi ilişiktedir.

☐ Mustafa Ozan Yazıcıoğlu İş Bankası Beyoğlu şubesi 1011 1452390 nolu hesabına ..... TL yatırdım. Fotokopisi ilişiktedir.

Çveneburi okurlarına %20 indirim!!!